

Concretisering
referentieniveaus
gesprekken en spreken
in het vo

46 Studies & Onderzoek

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

46: Concretisering referentieniveaus gesprekken en spreken in het vo

Februari 2011

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2011 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Bart van der Leeuw, Theun Meestringa en Clary Ravesloot

Eindredactie: Clary Ravesloot

In samenwerking met: Hanneke Aerts (Twents Carmel College, loc.De Thij, Oldenzaal), Maria Berkhout (Coornhert Gymnasium, Gouda), Maarten Blauw (Nijmeegse Scholengemeenschap Groenewoud), Gert Broekema (Gomarus College, Groningen), Esmeralda Brunia (Het Park Baken Lyceum, Almere), Marianne Cramer (Gooise Scholenfederatie, vest. A. Roland Holst College, Hilversum), Bernadet de Keyzer (GSG Leo Vroman, Gouda), Heleen Groenenboom (Minkema College, Kamerik), Pleuni Hooft van Huysduynen (Fons Vitae Lyceum, Amsterdam), Anja Jager (Dr. Knippenbergcollege, Helmond), Lisette Jansen (Jan van Brabant College, Helmond), Mariet Janssen (RSG Magister Alvinus, Sneek), Joke Kok-Hamersma (VeenLanden College, Mijdrecht), A. Peek (Het Park Baken Lyceum, Almere), Martine Pijpe, (IVKO-school, Amsterdam), Mirjam Turkstra-Slettenhaar (Vechtdal College, Hardenberg), Rachelle Urka (ROC ASA, Amsterdam), Karin van der Geer, Clasine van Dorst, Maria van Riel-Eerden (d'Oultremontcollege, Drunen), Beate Velthuis (Almende College, locatie Isala, Silvolde), Ge Verstegen (Stedelijke Scholengemeenschap, Nijmegen), Hanne Verzijlbergh, (Picasso Lyceum, Zoetermeer), Marjan Wessels-Wieringa (De Nieuwe Veste, Coevorden), Hans de Vries (SLO)

In opdracht: Ministerie van OCW, Den Haag

Informatie

SLO

Afdeling tweede fase

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 661

Internet: www.slo.nl

E-mail: tweedefase@slo.nl

AN: 3.5558.355

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Werkwijze	7
3.	Van referentieniveaus naar kijkwijzer	9
3.1	Opbouw en gebruikers(on)gemak van het referentiekader	9
3.2	Naar eenduidige, enkelvoudige en vergelijkbare omschrijvingen	11
4.	Voorbeelden Gesprekken	13
4.1	Voorbeelden op 1F	15
4.2	Voorbeelden op 2F	23
4.3	Voorbeelden op 3F	38
4.4	Voorbeelden op 4F	48
5.	Voorbeelden Spreken	57
5.1	Voorbeelden op 1F	58
5.2	Voorbeelden op 2F	64
5.3	Voorbeelden op 3F	72
5.4	Voorbeelden op 4F	84
6.	Samenvatting en Conclusie	93
6.1	Opbrengst	93
6.2	Ervaringen met het Referentiekader	94
	Literatuur	99
	Bijlage Kijkwijzers	101

1. Inleiding

Op 15 januari 2010 heeft de ministerraad ingestemd met de wettelijke vastlegging van het Referentiekader taal en rekenen via een bovensectorale wetgeving. Op 1 augustus 2010 is deze wet in werking getreden. De basis voor deze wetgeving is gelegd in de rapporten van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008, 2009). Met de wet is vast komen te staan dat scholen en docenten in het voortgezet onderwijs met het referentiekader zullen moeten (leren) werken.

SLO heeft als doel de referentieniveaus concreet te maken en zo ervaring op te doen met het werken ermee. In 2010 is met ongeveer 25 docenten onderzocht:

1. Welke voorbeelden er te vinden zijn van *gesprekken* en van *spreken* op de vier niveaus van het referentiekader taal.
2. Hoe het werken met het referentiekader taal zich verhoudt tot de praktijkkennis en -ervaring van docenten.

In dit verslag vindt de lezer de gevonden voorbeelden, waarbij steeds wordt toegelicht waarom en in hoeverre de opdracht en de daarbij horende leerlingprestatie illustratief is voor het niveau 1F, 2F, 3F of 4F (hoofdstukken 4 en 5). Ook rapporteren we hoe we die voorbeelden hebben gevonden (in hoofdstuk 2) en de hulpmiddelen (kijkwijzers) die we hebben ontwikkeld om het werken met het referentiekader te verbeteren (hoofdstuk 3). Ten slotte gaan we in op de inzichten die het werken met het referentiekader heeft opgeleverd, mede in relatie tot de praktijkkennis die docenten inzetten bij het beoordelen van opdrachten en leerlingprestaties (hoofdstuk 6).

Binnen het domein *Mondelinge Taalvaardigheid* onderscheidt het Referentiekader drie subdomeinen:

1. Gesprekken
2. Luisteren
3. Spreken.

Voor de subdomeinen Gesprekken en Spreken zijn in negentien voorbeelden van leerlingprestaties geselecteerd en beoordeeld. Het gaat hierbij om leerlingprestaties die op video (of geluidsband) zijn vastgelegd en middels een dvd aan deze publicatie zijn toegevoegd. Aan het subdomein Luisteren besteden we geen aandacht omdat luisterprestaties van leerlingen moeilijk in beeld te brengen zijn.

Voor *Gesprekken* onderscheidt het referentiekader twee taken:

1. Deelnemen aan discussie en overleg.
2. Informatie uitwisselen.

We presenteren tien voorbeelden van gesprekken, waarin het onderscheid tussen discussie en overleg enerzijds en informatie uitwisselen anderzijds niet altijd even duidelijk is. In alle gevonden gespreksvoorbeelden lijkt sprake te zijn van zowel discussie (of debat) als van het uitwisselen van informatie. De voorbeelden van gesprekken dekken alle niveaus 1F, 2F, 3F en 4F en worden gepresenteerd en toegelicht in hoofdstuk 4.

Voor *Spreken* formuleert het referentiekader slechts één taak: een monoloog houden. In hoofdstuk 5 presenteren we negen van deze monologen, verdeeld over alle niveaus 1F, 2F, 3F en 4F. We lichten daar ook toe dat een deel van de mondelinge presentaties (monologen) een overwegend informatief karakter heeft en een ander deel meer overtuigend van aard is.

We willen met dit rapport een bijdrage leveren aan de implementatie van het referentiekader taal.

Bart van der Leeuw, Theun Meestringa en Clary Ravesloot

2. Werkwijze

Na de concretisering van de referentieniveaus schrijven en lezen (Zie Studie en onderzoek 45) zijn we gestart met de concretisering van de referentieniveaus voor mondelinge taalvaardigheden. De deelnemende docenten aan de eerste ronde van de concretisering is gevraagd weer mee te werken aan de tweede ronde, in eerste instantie om voorbeelden van leerlingprestaties te krijgen. We vroegen de docenten om opnames van leerlingprestaties met bijbehorende opdrachten beschikbaar te stellen, bij voorkeur video-opnames van spreekbeurten, discussies, gesprekken en debatten. Onze voorkeur ging uit naar beeldopnames, omdat daarbij ook gelet kan worden op non-verbale communicatie en omdat dan de materialen die de leerlingen gebruiken (bijvoorbeeld de poster of het bord) zichtbaar zijn. We vroegen naar opnames van leerlingen op alle niveaus, maar zeker van leerlingen uit de examenklassen en uit de derde klassen havo en vwo. Dit zijn namelijk de leerlingen die op de beschreven niveaus zouden moeten kunnen presteren. Aan docenten voor wie het maken van technisch goede opnames een obstakel was, hebben we hulp aangeboden. Uiteindelijk hebben we van docenten een aantal geluidsopnames ontvangen en hebben we vanuit SLO enkele opnames van op een school gemaakt.

Daarnaast hebben we onderzocht welke opnames van monologen, dialogen en polylogen van vo-leerlingen nog beschikbaar waren op SLO en bij enkele methodes. Er is contact opgenomen met Scriptfactory (Amsterdam), omdat zij veel opnames in scholen maken, en met het Nederlands Debat Instituut (Hilversum) om gebruik te mogen maken van de opnames die zij gemaakt hebben van de debattoernooien die zij organiseren. Verder hebben we op internet gezocht naar bruikbare fragmenten.

Uiteindelijk hebben wij ruim tachtig video-opnames verzameld van leerlingen die gesprekken voeren (debatten en discussies) en van leerlingen die een mondelinge presentatie houden. Daarbij hebben we dus gebruik gemaakt van zowel bestaand videomateriaal, als van nieuw materiaal afkomstig uit een aantal scholen. Hieruit zijn door ons ruim twintig te gebruiken fragmenten geselecteerd. Bij de selectie hieruit zijn de volgende criteria gehanteerd:

- De opname is bruikbaar (er is toestemming)
- De opname is kwalitatief van voldoende kwaliteit (met name op de verstaanbaarheid is streng geselecteerd).
- De prestatie van de leerlingen is voldoende (geen bloopers, geen opzichtig falen).
- Er is sprake van spreiding over spreken en gesprekken.
- Er is sprake van variatie in taken (zowel boekpresentaties, voordrachten, debatten in verschillende vormen, discussie, telefonische gesprek).
- Er is sprake van spreiding over verschillende niveaus (van brugklas tot gymnasium 6).

De geselecteerde fragmenten zijn vertoond en besproken op een paneldag, waarvoor eerst geworven is onder de docenten die meegewerkt hadden aan de concretisering schrijven en lezen, en vervolgens via de vakcommunity Nederlands van www.digischool.nl en de websites van www.slo.nl en www.taalenrekenen.nl.

De belangstelling bleek groter dan gewenst: na zesentwintig inschrijvingen is de toelating gestopt, zodat er met vier groepen gewerkt kon worden. Elke groep kreeg de helft van de opnames voorgeschoteld en elk fragment werd door twee groepen beoordeeld. De leerlingprestaties en de beoordelingen daarvan zijn in deze publicatie verzameld.

Bij de beoordelingen is gebruikt gemaakt van bewerkingen van de referentieniveaus Gesprekken en Spreken tot handzame kijkwijzers. De totstandkoming daarvan verantwoorden we in het volgende hoofdstuk.

3. Van referentieniveaus naar kijkwijzer

Bij de concretisering van de referentieniveaus lezen en schrijven (zie Studies & onderzoek 45) is gebruik gemaakt van de originele tekst van het referentiekader. Bij het inschalen van lees- en schrijfo opdrachten en de daarbij horende leerlingenproducten raadpleegden de panelleden de betreffende passages uit het referentiekader. Door die passages te lezen en herlezen raakte men daar na verloop van tijd (een viertal middagsessies) redelijk in thuis. Deze gewenning duurde zo lang omdat de tekst van het referentiekader nogal weerbarstig is.

Bij de concretisering van de referentieniveaus spreken en gesprekken hebben we dit gewenningsproces bespoedigd door de oorspronkelijke tekst van de referentieniveaus om te werken naar *kijkwijzers*. Onze verwachting was dat de leraren van het panel daarmee de opdrachten en leerlingenprestaties sneller en effectiever zouden kunnen inschalen.

Hoe zijn de kijkwijzers voor spreken en gesprekken tot stand gekomen? We bespreken dat proces van omwerken aan de hand van het subdomein Spreken. Bij het subdomein Gesprekken hanteerden we een identieke werkwijze.

3.1 Opbouw en gebruikers(on)gemak van het referentiekader

In de tekst van het referentiekader is steeds sprake van de drieslag

- algemene omschrijving
- taken
- kenmerken van de taakuitvoering

Kijken we naar de niveaus 1F en 2F van Spreken, dan zien we onder andere het volgende:

	Niveau 1F	Niveau 2F
Algemene omschrijving	Kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.	Kan redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen en gevoelens onder woorden brengen over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taken - Een monoloog houden	Kan alledaagse aspecten beschrijven, zoals mensen, plaatsen en zaken. Kan verslag uitbrengen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen. Kan een kort, voorbereid verhaal of presentatie houden en daarbij op eenvoudige vragen reageren.	Kan in grote lijnen redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen en kan een kort verhaal vertellen. Kan informatie verzamelen om over een onderwerp uit eigen interessegebied een voorbereide presentatie te geven.

		Kan vragen beantwoorden naar aanleiding van deze presentatie.
Kenmerken taakuitvoering - Samenhang - Afstemming op doel - Afstemming op publiek - Woordgebruik - Vloeiendheid	(...) (...) Past het taalgebruik aan de luisteraar(s) aan. Kan gebruik maken van ondersteunende maatregelen om een voorbereide presentatie beter aan het publiek over te brengen. (...) (...)	(...) (...) Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren. Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie (dialect, jongerentaal). Kan de luisteraars boeien door middel van concrete voorbeelden en ervaringen. (...) (...)

Voor de gebruiker - de leraar die met het referentiekader in de hand de prestaties van leerlingen wil inschalen - zijn de volgende op zaken van belang:

- De *Algemene omschrijving* wordt min of meer herhaald onder *Taken*. Voor het inschalen van leerlingprestaties levert zo'n herhaling ruis op. Het is handiger om in één oogopslag te zien om welke taak of taken het gaat.
- Zowel in de *Algemene omschrijving* als in de *Taken* worden uitspraken gedaan over de taakuitvoering, bijvoorbeeld:
 - in eenvoudige bewoordingen;
 - redelijk vloeiend en helder;
 - en daarbij op eenvoudige vragen reageren.

Deze aanduidingen zijn beter op zijn plaats onder *Kenmerken van de taakuitvoering*.

- De omschrijvingen bevatten vaak meerdere informatie-eenheden, bijvoorbeeld: *Kan in grote lijnen redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen en kan een kort verhaal vertellen*. Zulke meervoudige omschrijvingen belemmeren een efficiënte inschaling van een leerlingprestatie.
- De gekozen formuleringen maken het verschil tussen de niveaus niet altijd helder, vergelijk:
 - 1F: Kan een kort, voorbereid verhaal of presentatie houden en daarbij op eenvoudige vragen reageren.
 - 2F: Kan informatie verzamelen om over een onderwerp uit eigen interessegebied een voorbereide presentatie te geven. Kan vragen beantwoorden naar aanleiding van deze presentatie.

De gebruiker moet goed zoeken om erachter te komen wat nu precies het verschil is tussen de niveaus. Een korte duiding van het verschil geniet de voorkeur.

- Het referentiekader is zodanig georganiseerd dat een beschrijving op 1F steeds is geïmpliceerd in de beschrijvingen van de hogere niveaus. Anders gezegd: ook op 2F kunnen leerlingen *alledaagse aspecten beschrijven, zoals mensen, plaatsen en zaken*. Ook op 2F passen leerlingen *hun taalgebruik aan de luisteraars aan*. Die geïmpliceerde vaardigheden gaan in het geheel van beschrijvingen vaak verloren.

3.2 Naar eenduidige, enkelvoudige en vergelijkbare omschrijvingen

Aan de hand van bovenstaande opmerkingen hebben we de beschrijvingen van de referentieniveaus eerst afgebroken in zo klein mogelijke, enkelvoudige elementen. Vervolgens zijn die elementen opnieuw geordend. Voor die nieuwe ordening hebben we een aantal nieuwe categorieën moeten toevoegen. Zo maken we bij de omschrijving van de Taak (waarin de oorspronkelijke Algemene omschrijving is verwerkt) gebruik van drie aspecten:

- inhoud/context, zoals *in alledaagse situaties in en buiten de school*;
- vorm, zoals *presentatie*;
- functies/doelen, zoals *informer* en *instructie* geven.

En ook bij de Taakuitvoering zijn een aantal kenmerken in kleinere aspecten uiteengelegd. Bij Afstemming op publiek maken we bijvoorbeeld onderscheid tussen:

- register
- responsiviteit
- ondersteuning

Deze werkwijze resulteerde in kijkwijzers met korte en zoveel mogelijk eenduidige omschrijvingen, die de gebruiker in één oogopslag zicht geven op wat er op een bepaald niveau van leerlingen wordt gevraagd. De kijkwijzers vergemakkelijken ook een snelle vergelijking van de verschillende niveaus. Ter illustratie volgt hier het deel van de kijkwijzer voor Spreken dat correspondeert met bovenstaande passage uit het referentiekader.

	Niveau 1F	Niveau 2F
Aspecten van de taak		
Inhoud/context	- in alledaagse situaties in en buiten school	- uit de (beroeps)opleiding - van maatschappelijke aard - uit eigen interessegebied
Vorm - presentatie	Kan een korte voorbereide presentatie geven	Kan een presentatie geven met behulp van - zelf verzamelde informatie
Functies/doelen - informeren - instrueren - beschrijven - rapporteren (verhalen) - argumenteren	Kan informatie geven Kan uitleg en instructie geven Kan mensen, plaatsen en zaken beschrijven Kan verslag/verhaal doen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen Niet van toepassing	Als 1F Als 1F Kan meningen, verwachtingen en gevoelens beschrijven Als 1F Kan redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen

Kenmerken van de taakuitvoering		
1. Samenhang	(...)	(...)
2. Afstemming op doel	(...)	(...)
3. Afstemming op publiek		
- register	niet van toepassing	Kiest in formele en informele situaties het juiste register
- responsiviteit	Past het taalgebruik aan aan de luisteraar(s) en beantwoordt vragen	Als 1F
- ondersteuning	Maakt gebruik van materialen die de presentatie ondersteunen	Boeit de luisteraar door middel van concrete voorbeelden en ervaringen
4. Woorden		
5. Uitvoering	(...)	(...)
	(...)	(...)

Tot zover de toelichting op de totstandkoming van de kijkwijzer voor Spreken. Zoals eerder al is opgemerkt is voor de kijkwijzer voor Gesprekken dezelfde werkwijze gehanteerd. In de bijlage treft u de complete teksten van zowel het referentiekader als de kijkwijzers voor de subdomeinen Spreken en Gesprekken. In hoofdstuk 6 bespreken we op de ervaringen van het docentenpanel met de kijkwijzers.

4. Voorbeelden Gesprekken

Dit hoofdstuk bevat tien voorbeelden van gesprekken op de niveaus 1F (twee voorbeelden), 2F (vier voorbeelden), 3F (twee voorbeelden) en 4F (twee voorbeelden).

Per voorbeeld geven we steeds een schematisch overzicht van de inschaling van de (gevraagde) prestatie, een transcriptie van –soms een deel van– de dia- of polyloog, de beoordeling van de prestatie door ons docentenpanel en opmerkingen naar aanleiding van de beoordeling. Op de dvd kunt u de gebruikte dia- en polylogen beluisteren en/of bekijken.

De voorbeelden zijn geordend naar het niveau waartoe ze volgens de algemene omschrijving voor het domein spreken en de taakomschrijving behoren. In het schematisch overzicht van de inschaling van de prestatie motiveren we die plaatsing.

Van de gevonden voorbeelden geven we eerst het voorbeeld dat het dichtst in de buurt komt van het betreffende niveau, dan het voorbeeld of de voorbeelden die al een stukje op weg zijn naar het volgende niveau; de hoogst beoordeelde prestatie staat dus in elke paragraaf achteraan.

De transcripties van de prestaties zijn zo letterlijk mogelijk: fout uitgesproken woorden, dubbele woorden, ehs en andere tussenvoegingen zijn opgenomen. In de transcripties is zichtbaar in welke mate de leerling 'interpunctie' laat horen: er staan alleen vraagtekens waar leerlingen een zin werkelijk vragend stellen, dus met passende intonatie. Nadruk die de leerlingen geven aan woorden, wordt alleen (met vetgedrukte letters) aangeven als het heel opvallend is. Een enkele keer hebben we de transcriptie ingekort. De breuk is zichtbaar gemaakt met de tekenreeks (...).

De beoordeling die wij hebben opgenomen, hoort nadrukkelijk bij de prestatie zoals die in de filmopname is te zien en niet bij de transcriptie. Als docenten een filmopname bekijken, en ook als ze een spreekprestatie live beoordelen, leggen zij -zoals iedere luisteraar- andere maatstaven aan dan wanneer zij een tekst lezen. In gesproken taal zijn grammaticaal onjuiste zinsconstructies, haperingen en verkeerd uitgesproken woorden meer geaccepteerd dan in geschreven taal. Ook kunnen sprekers dergelijke onvolkomenheden gemakkelijker compenseren, bijvoorbeeld door een aantrekkelijke houding, een heldere stem of humor. De transcripties dienen daarom als voorbeeld bij een eerste lezing van de beoordelingen.

Bij de beoordeling van de leerlingprestaties hebben we meestal een keuze moeten maken uit de deelnemers aan de discussie of het debat, omdat er alleen zo goed gelet kan worden op alle kenmerken van de taakuitvoering. Het is praktisch gezien onmogelijk om in een keer zes kenmerken te beoordelen voor alle deelnemers afzonderlijk. In de paneldiscussies is er zelfs voor gekozen de kenmerken over de deelnemers te verdelen, dat wil zeggen: iedere docent kreeg een kenmerk toegewezen waarmee een geselecteerde spreker werd beoordeeld.

4.1 Voorbeelden op 1F

Voorbeeld 1 - Workshops kiezen

Inschaling Workshops kiezen

Algemeen	
Naam opdracht	Workshops kiezen.
Bron fragment	Scriptfactory http://scriptfactory.nl/ opname op het Wellant College, Amsterdam. Vier leerlingen staan in een hal op school voor een prikbord waarop groepsindelingen voor workshops staan. De leerlingen bespreken workshops die ze hebben gevolgd, in het kader van een projectweek.
Opleiding	Vmbo
Leerjaar	Onderbouw
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek.
Taalniveau opdracht	1F Kan eenvoudige gesprekken voeren over vertrouwde onderwerpen in het dagelijks leven op en buiten school.
Taakomschrijving	Kan de hoofdpunten volgen en kan de eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten. Kan kritisch luisteren naar meningen en opvattingen en een reactie geven. Kan in gesprekken binnen en buiten school informatie geven en vragen en kan kritisch luisteren naar deze informatie. Kan informatie beoordelen en een reactie geven.
Motivatie	Er wordt een gesprek binnen de school gevoerd, waarin informatie wordt gevraagd en gegeven.

Transscriptie Workshops kiezen

De sprekers zijn genummerd in de volgorde waarin ze aan het woord kwamen. De tweede leerling die aan het woord komt (2), is de leerling wiens bijdrage aan de discussie is beoordeeld.

1: Eh, kan je ons misschien een tip geven van eh wat leuk is om te doen?

2: Nou ik wou zelf graag euh wou ik euh gaan eh snorkelen dan ga ik de eerste aankomende workshop doen en ik heb gehoord dat ie leuk was dus dat was appelflappen maken

Docent: Vertel en wijs hem maar (aan)

2: Maar dit we hebben eh, hierzo bij de vrijdag hadden we euh... was ik samen met euh Angela en nog euh en Kistin daar fiets ik mee. Daarmee hadden we appelflappen maken workshop, En euh. Daar leer je mee-euh in de keuken euhm. Hoe heet het was ook belangrijk met die hygiëne, en euh. Maar weten jullie dat hoe je dat moet maken? Appelflappen.

1: Euhm nee ik heb wel mee gedaan met die workshop.

3: Ja ik ook, met z'n tweeën samen.

1: En die is heel makkelijk om te maken en ook wel leuk om te doen ..

3: Maar wat is dat dan? Slootdieren.

2: Slootdieren .. ik heb eh gehoord dat het over euh over euh dat ze naar de naar de slootje toegingen dat ze daar allerlei slootdieren gingen opzoeken in een emmertje, hebben ze die gedaan toen gingen ze kijken welke slootdieren het waren. Wat euh welke soort dat was.

Beoordeling Workshops kiezen

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op jongen met rode trui (L2)
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan een kort gesprek beginnen, gaande houden en beëindigen.	De jongen in de rode trui laat in elk geval 1F zien; hij laat zelfs iets meer zien dan alleen het gesprek gaande houden. Hij doet erg zijn best om de anderen te verleiden mee te praten; helaas zijn de andere sprekers niet erg toeschietelijk: 1F
2. Afstemming op doel	Kan gesprekken voeren om informatie en meningen uit te wisselen, uitleg of instructie te geven en te volgen. Herkent gesprekssituaties en kan passende routines gebruiken.	Het doel lijkt te zijn: geef elkaar informatie over de workshops. De informatie die de spreker vertrekt is echter minimaal. Hij dropt over appelflappen bakken wel het woord <i>hygiëne</i> , maar wat hij daarover geleerd heeft, is niet duidelijk. Hij geeft irrelevante informatie, over Angela met wie hij fietst. Dat valt overigens ook te interpreteren als een manier om in het tamelijk formele gesprek toch iets informeel in te brengen: dan laat hij zien dat hij de gesprekssituatie herkent. Doorvragen is niet aan de orde: 1F
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Kan de gesprekspartner(s) redelijk volgen tenzij ze voor onverwachte wendingen in het gesprek zorgen. Kan woorden ondersteunen met non-verbaal gedrag.	De spreker nodigt de dames nadrukkelijk uit deel te nemen aan het gesprek: <i>'weet je hoe je appelflappen moet bakken?'</i> Hij herkent ook de spreekdoelen van anderen. Hij geeft nadrukkelijk non-verbale signalen, maar niet altijd op de goede manier: wegstaren, gezichten trekken. Hij lijkt zich in deze rol wat ongemakkelijk te voelen. Het verschil tussen 1F en 2F is moeilijk vast te stellen. De vasthoudendheid van de spreker om het gesprek door te laten gaan terwijl hij weinig respons krijgt, is bewonderenswaardig, maar valt buiten de omschrijvingen van het referentiekader.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om te praten over vertrouwde situaties en onderwerpen, maar zoekt nog regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik.	De leerling beschikt over voldoende woorden, al lijkt het geen groot repertoire te zijn. Hij zoekt soms naar de juiste woorden en er is weinig variatie. De leerling kent het woord <i>hygiëne</i> . Hij spreekt over <i>'slootdieren in een emmertje uit de sloot halen'</i> : 1F

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een eventueel accent, verkeerde intonatie, onduidelijke articulatie en/of haperingen. Redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	De spreker maakt zijn zinnen niet allemaal af, soms zijn ze ongrammaticaal. Hij herstelt niet alle formuleringen. De jongen is goed verstaanbaar, maar articuleert matig: 1F
---	---	--

Opmerkingen Workshops kiezen

De leerling laat een prestatie zien die overwegend op 1F ligt. Op het gebied van woordgebruik en articulatie dient hij op 1F nog vooruitgang te boeken. De informatie die hij geeft is minimaal, maar hier kan de wat gekunstelde setting van de opdracht ook debet aan zijn.

Voorbeeld 2 - Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op pc

Inschaling Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op de pc

Algemeen	
Naam opdracht	Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op pc.
Bron fragment	Nederlands Debat Instituut, Basisschool debattoernooi 2010, 1 ^{ste} ronde www.youtube.com Het debat is gehouden in het kader van de landelijke wedstrijden van het Nederlands Debat Instituut voor basisschoolleerlingen. De leerlingen gaan staan als ze de beurt willen, de voorzitter kent beurten toe.
Opleiding	Basisschool
Leerjaar	Groep 8
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek / debat.
Taalniveau opdracht	1F Kan eenvoudige gesprekken voeren over vertrouwde onderwerpen in het dagelijks leven op en buiten school.
Taakomschrijving	Kan de hoofdpunten volgen en kan de eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten. Kan kritisch luisteren naar meningen en opvattingen en een reactie geven. Kan in gesprekken binnen en buiten school informatie geven en vragen en kan kritisch luisteren naar deze informatie. Kan informatie beoordelen en een reactie geven.
Motivatie	Het gesprek gaat over een eenvoudig, alledaags onderwerp, waarmee de leerlingen zowel op school als in het dagelijks leven vertrouwd zijn. De taak 'debatteren' wordt pas op 3F genoemd. De sterk gestructureerde variant die hier wordt uitgevoerd past evenwel prima bij de taakomschrijving voor deelnemen aan overleg en discussie op 1F: het gaat om het volgen van hoofdpunten, en het verwoorden en onderbouwen van een eigen mening. Ook kritisch luisteren en reageren is aan de orde.

Transcriptie Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op de pc

De sprekers zijn genummerd: nr. 1 zit het meest in het midden, nr. 5 aan de buitenkant; de voorstanders van de stelling zitten rechts (R), de tegenstanders zitten links (L).

L3: Als je achter de computer zit, dan uh, dan uh krijg je geen vitamine B binnen en iedereen heeft vitamine B nodig.

R5: Je moet al de hele dag werken en je moet even ontspannen is toch **ook** lekker en dan 1 uur, dan kan je toch veel meer, want van de computer kan je leren.

L1: Door achter de computer te zitten... ga je... het lijkt ontspannen, maar je zit tenslotte helemaal niet te ontspannen, want je spieren zitten zich heel erg te drukken op de toetsen en te uh op de muis. En je nek en je schouders en dit ...het lijkt of je heel ontspannen zit, maar dat is helemaal niet zo en daardoor krijg je dus snel last van je spieren.

R2: Je reactievermogen gaat omhoog en ook met computerspellen zijn niet alleen gewelddadig. Er zijn ook rekenspellen en spelling en nog veel meer leuke spellen te spelen, maar die ook leuk zijn en leerzaam. Het is niet alleen **slecht** om op de computer te zitten het is ook leuk en leerzaam.

L1: Maar het kan ook zijn dat je te lang achter de computer zit en dan is het niet meer goed voor je.

R1: Sommige meer sommige kinderen leren meer dingen als ze iets zien in plaats van alleen lezen

L2: Je kan ook naar plaatjes gaan kijken

L2: En dat vindt je juist op het internet. Het is juist... het is juist fijn dat op een computer dat eh kinderen ook beter leren. Soms kunnen kinderen kunnen kinderen niet goed luisteren naar de juf omdat ze met andere dingen bezig zijn. Het is juist handiger voor een computerscherm om de dingen beter te leren.

R4: Maar van buiten spelen leer je ook iets.

R1: En eh als je afsprekt met mensen of je gaat buiten spelen dan wordt je veel socialer dan achter de computer te zitten hou je geen sociale contacten.

R2: Op msn heb je ook veel sociale contacten en misschien kun je elkaar niet zien maar je hebt wel de webcam en andere dingen. En misschien is het niet altijd even handig maar het is wel leuk om te doen.

L2: Nou, je denkt eh dat je heel veel vrienden hebt op msn maar als het er echt op aankomt dan laten ze je gewoon in de steek.

R5: Ik denk eh dat je de meeste helemaal niet kent.

L4: Maar als je toch van een computer iets kan leren, dan is het toch goed, als je spelling moeilijk vindt dan kan je toch spelling gaan oefenen op de computer en rekenen.

R4: Dat hoeft niet perse op de computer, dan kun je ook gewoon op papier doen en dat is dan beter voor je spieren.

L5: En jullie zeggen net: nou dan werkt het als ontspanning en ga je toch geen rekenspelletjes spelen en taalspelletjes.

R3: De meeste kinderen gaan gewelddadige spelletjes spelen en daarvan word je gewelddadig.

L1: Op onze school mag je niet eens gewelddadige spelletjes spelen op de computer, dus kan het ook niet.

R1: Maar thuis wel.

L4: Nou, ja. misschien mag dat van je ouders zelf niet en sommige zijn heel streng voor je eh mag je dat soort spelletjes niet doen.

R2: Niet alle ouders zijn altijd thuis.

R3: dus je hebt nog heel veel, bijvoorbeeld anders ga je bij vriendjes die gewelddadige spelletjes spelen.

L1: En het valt ook niet te controleren dat je maar één uur achter de computer zit, want dan kun je op school wel heel goed opletten, maar thuis kan dat helemaal niet.

R1: En je kunt toch iets leren van een computer niet alleen van een blaadje.

L5: Als als daarin alle scholen gaan met de computer, da's toch goed? Daarin kun je, dus eh sommige kunnen dan beter leren omdat ze dan achter dat computerscherm zitten en dan eh wordt de school toch veel beter en dan eh worden kinderen toch veel beter?

R2: Ook als te lang achter de computer zit en je kijkt heel veel op het beeldscherm dan heb je ook dat je last krijgt van je ogen.

L2: Ja, maar het is ook zo dat voor je werk heeft het veel voordelen als je op de computer moet werken. Daarom is het handig om veel veel eh technische dingen te eh...

Beoordeling Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op de pc

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op meisje met geruite blouse (l) en meisje in felrood en blauw (r)
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan een kort gesprek beginnen, gaande houden en beëindigen.	Beide leerlingen zijn steeds kort aan het woord. Ze blijven meedoen en betrokken: ze houden het gesprek gaande. Ze laten soms pauzes vallen als ze aan de beurt komen. Het is de vraag of de leerlingen bewust hun reactie uitstellen (2F), maar dit lijkt niet het geval te zijn. Veel lijkt voorbereid en/of uit het hoofd geleerd: 1F.
2. Afstemming op doel	Kan gesprekken voeren om informatie en meningen uit te wisselen, uitleg of instructie te geven en te volgen. Herkent gesprekssituaties en kan passende routines gebruiken.	Het gespreksdoel is gegeven, er is geen sprake van eigen gespreksdoelen. De geobserveerde meisjes spreken to the point en passend bij het gespreksdoel, maar ze vragen niet door naar de meningen of de doelen van anderen: 1F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Kan de gesprekspartner(s) redelijk volgen tenzij ze voor onverwachte wendingen in het gesprek zorgen. Kan woorden ondersteunen met non-verbaal gedrag.	Beide leerlingen: ze herkennen de situatie (debat) en gebruiken passende routines: 1F. Bij beide meisjes is de afstemming op de partners goed. Het meisje in de geruite blouse(L1) ondersteunt haar woorden non-verbaal: 1F. Beide meisjes geven voorbeelden (in de eerste beurt: <i>spieren, nek, rekenspellen, leuke spellen</i>) en ronden hun beurt af: dit is boven 1F (er is echter geen sprake van de omschrijving bij 2F: 'boeit luisteraars met concrete voorbeelden en ervaringen').
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om te praten over vertrouwde situaties en onderwerpen, maar zoekt nog regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik.	Bij beide meisjes voldoende tot goed, weinig variatie: Het meisje in roodblauw (R2) gebruikt ook minder frequente woorden als <i>contact, ten slotte, reactievermogen, sociale contacten</i> . Het meisje in de geruite blouse zegt: <i>/*spieren zitten zich te drukken/</i> . Ook wijst ze een lichaamsdelen aan (spieren) in plaats van die te benoemen: 1F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een eventueel accent, verkeerde intonatie, onduidelijke articulatie en/of haperingen. Redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	Beide meisjes spreken vlot en duidelijk. Ze hebben een redelijke grammaticale beheersing, met soms een aarzeling en een fout: meer dan 1F, nog geen 2F.
---	--	---

Opmerkingen Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op de pc

De twee meisjes leveren een uitstekende prestatie op 1F en zijn eraan toe om te werken aan 2F. Aan 2F voldoen zij nog niet: op alle terreinen moet dan een betere beheersing van de spreekvaardigheid zichtbaar worden.

4.2 Voorbeelden op 2F

Voorbeeld 1 - De taartenwinkel

Inschaling De taartenwinkel

Algemeen	
Naam opdracht	De taartenwinkel.
Bron fragment	Scriptfactory, www.scriptfactory.nl en Film@Taal (www.filmmettaal.nl); Leerling van ROC van Amsterdam beantwoordt vragen aan de telefoon voor een onderneming die taarten laat bezorgen.
Opleiding	MBO, niveau 2
Leerjaar	1
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Dialogoog: besluitvormend gesprek.
Taalniveau opdracht	2F Kan in gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.
Taakomschrijving	Kan bespreken wat er gedaan moet worden en bijdragen aan de planning. Kan tijdens een discussie of overleg (op beleefde wijze) een probleem verhelderen, een overtuiging of mening, instemming of afkeuring uitdrukken en commentaar geven op de visie van anderen. Kan informatie vragen en geven aan instanties binnen en buiten school. Kan informatie verzamelen en verwerken via het houden van een vraaggesprek.
Motivatie	Het handelt om een gesprek in de beroepssfeer, waarin vooral informatie moet worden uitgewisseld.

Transscriptie De taartenwinkel

Rachida (R) spreekt met Marlène (M) van bakker Ammerlaan.

R: Goeiemorgen. Taartenwinkel.nl. Met Rachida.

M: Goedemiddag. U spreekt met Marlène van bakker Ammerlaan. Ik heb een vraagje. Ehm. Ik heb een taart met referentienummer 3347446 zo'n underscorestreepje en dan 1.

R: Ja? Eh.

M: En daar hebben wij nog geen eh. En jullie hebben hem denk ik per fax gezonden, maar de foto hebben wij nog niet.

R: Oh. Kunt u het referentienummer herhalen.?

M: Ja. 33.

R:Ja.

M: 47.

R: Ja.

M: 446, zo'n underscore eh streepje en dan 1.

R: Ja. Ik heb hem voor me. Eh, ja. Hij is per fax verstuurd. Ja. alleen eh, het fotobestand hebben we nog niet binnen.

R: Eh. even kijken hoor. Emmmmmm, is het dan goed als ik het, ja, maar hij is ook uitgeprint en naar de bakker gestuurd.

M: Oh, dus we moeten hem vandaag bij de post hebben.

R: Ja, hij moet vandaag binnenkomen als het goed is.

M: Oke, maar morgen zijn jullie er niet he?

R: Nee.

M: Nee, maar zou je hem anders voor de zekerheid ook nog even, want wij krijgen altijd heel laat de post pas even nog door willen sturen?

R: Ja, dat is goed, ik zal hem naar je toe mailen.

M: Oke, dank je wel.

R: Geen dank. Doe-oeg.

M: Dag.

Beoordeling De taartenwinkel

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan de juiste frase gebruiken om aan het woord te komen. Kan een reactie uitstellen totdat hij de bijdrage van de ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft.	De leerling laat de ander uitspreken, houdt het gesprek gaande: 2F.
2. Afstemming op doel	Kan het eigen gespreksdoel tot uitdrukking brengen. Kan doelgericht doorvragen om de gewenste informatie te verwerven.	De leerling begint aan het formuleren van een oplossing (' <i>is het dan goed dat we...?</i> '), maar ziet dan dat dit niet nodig is (de print is al verstuurd). Leerling gaat daarna wel mee in de voorgestelde oplossing: sturen wordt mailen. Leerling neemt verder geen initiatief: nog geen 2F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Kan het spreekdoel van anderen herkennen en reacties schatten. Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren. Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie (dialect, jongerentaal).	Leerling herkent de situatie en kiest passende routines, maar de afsluiting (' <i>doe-oeg</i> ') is niet helemaal het juiste register. Geen 2F. Ze herkent wel het spreekdoel van de ander en schat haar reactie goed in (zet aan tot oplossing en accepteert oplossing): 2F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om zich te kunnen uiten. Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.	De leerling beschikt over voldoende woorden om te gebruiken in deze situatie: 2F.
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, ondanks een eventueel accent, af en toe een verkeerd uitgesproken woord en/ of haperingen. Vertoont een redelijke grammaticale beheersing. Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zonodig hersteld.	De leerling is goed verstaanbaar en vloeiend. Ze gebruikt correcte, maar vrij korte, eenvoudige zinnen. Geen foute intonatie of onduidelijke articulatie: 2F.

Opmerkingen De taartenwinkel

Deze leerling laat zien dat ze op bijna niveau 2F kan presteren: op verschillende kenmerken komt ze op niveau. Als ze minder afwachtend zou proberen haar doel (de beller helpen) te bereiken en beter zou afsluiten, kon ze een prestatie op 2F laten zien.

Voorbeeld 2 - Dieren in het circus

Inschaling Dieren in het circus

Algemeen	
Naam opdracht	Dieren in het circus.
Bron fragment	Teleac: SchoolTV Actueel (2008). Hyperlink naar de uitzending: http://player.omroep.nl . Vier leerlingen debatteren over de stelling <i>In circusvoorstellingen mogen geen dieren optreden</i> . Twee leerlingen links zijn voor het gebruik van circusdieren, twee leerlingen rechts zijn tegen.
Opleiding	Vmbo
Leerjaar	1, 2
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek / debat.
Taalniveau opdracht	2F Kan in gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.
Taakomschrijving	Kan bespreken wat er gedaan moet worden en bijdragen aan de planning. Kan tijdens een discussie of overleg (op beleefde wijze) een probleem verhelderen, een overtuiging of mening, instemming of afkeuring uitdrukken en commentaar geven op de visie van anderen. Kan informatie vragen en geven aan instanties binnen en buiten school. Kan informatie verzamelen en verwerken via het houden van een vraaggesprek.
Motivatie	De jongeren voeren een discussie op basis van vooraf verzameld materiaal proberen elkaar te overtuigen van een standpunt.

Transscriptie Dieren in het circus

De sprekers zijn genummerd: nr. 1 staat het meest in het midden, nr. 2 aan de buitenkant; de voorstanders van de stelling staan Links (L), de tegenstanders staan rechts (R).

Presentator: Daarom is de stelling van vandaag: In een circusvoorstelling mogen geen dieren optreden. Dus Jake, je hebt 40 seconden om het woord te doen.. doe je ding!

Presentatrice: de stopwatch gaat.. **nu** lopen...

L1: Na wij zijn tegen dat de dieren uit het circus gaan, want ze zijn daar opgegroeid. Ze weten hoe het is, hun verzorgers zijn net hun ouders. Dus als jij zeg maar, als dat dier euh weggehaald wordt van je ouders, zou je dat absoluut niet fijn vinden. En je bent opgegroeid in een circus, jij zou het ook niet fijn om zomaar weg euh gehaald te worden. Okay ja de ouderen? Ja, is gewoon zielig maar euh het kan gewoon niet anders en euh. Ja het is voor het vermaak van de mens maar ook de dieren vinden het ook niet erg, anders zouden ze het niet doen.

Presentatrice: Nog tien seconden!

L1: Na kijk die dieren die v... die doen het omdat ze het leuk vinden anders zouden ze het ook niet doen ik bedoel die dieren die zouden euh.. die gingen die zouden er tegen zijn.

Presentatrice: Ja Jak,e de 40 seconden zijn voorbij. Okay Milan, nu voor jou die 40 seconden.

Nu.

R2: Euh ik ben het totaal niet met je eens, want je ziet makkelijk dat dieren soms niet naar de zin hebben: rare bewegingen, met olifanten vaak ze moeten op krukjes staan onder dwangarbeid. Jullie denken dat ze dat aan getraind zijn, maar ze vinden dat helemaal niet leuk op kleine krukjes staan met een euh zware olifant erop. Ze hebben een beetje stereotype bewegingen. In de kooien slepen ze een beetje rond en dat vinden ze helemaal niet leuk. Op een gegeven moment gaat het vervelen en ze worden gestrest met al die shows

L2: Nou euh, even terug op wat jullie zeiden van het is zielig. Het is zielig als het dier slecht wordt behandeld en daar controleren ze tegenwoordig echt heel goed op. Maar in veel huishoudens waar gewoon dieren gewoon zelf worden gehouden, wordt veel meer mishandeld dan in circus. Ze krijgen van jongsaf aan, ze bouwen gewoon samen een band op, zeg maar en als dat goed is. En die dieren krijgen veel meer dan genoeg lichaamsbeweging, worden weer uitgehaald, krijgen aandacht, wat is er nou op tegen?

R1: Nou wij zijn er op tegen: je sluit een dier op in een kooi. Dat dier dat heeft heel veel echt gigantisch veel beweging nodig per dag en als dat dier dat gewoon niet krijgt, is dat gewoon ja dieren mishandeling eigenlijk.

L2: Maar in het meeste circus krijgen ze echt, vooral de circussen in Nederland wordt daar echt helemaal op gecontroleerd, dat het niet slecht gaat enzo, komt nu weer een onderzoek naar. Dat zagen we net in dat filmpje. Euh ze worden ze krijgen genoeg trainingen, ze moeten trainen, ze lopen met die mensen. Echt, ze zien er gezond uit, in de meeste circussen, zeker in Nederland.

R2: Na, ik ben niet met je eens want laatst was onderzoek in circus Herman Renz en dan is er een clown van hun geïnterviewd, heeft ontkend dat er **geen**, echt geen diermishandeling was, ze gebruikten geen olifanthaken. Na, we hebben het bewijs daartegen.

L2: Mag ik het even zien?

R2: Ja, natuurlijk. (*R1 en R2 overhandigen een print*). Het is van circus Renz, terwijl ze hebben ontkend dat ze geen olifantenhaken gebruiken. Nou, zes foto's. Euhm hele kleine kooien zoals je ziet, geen vrijheid, geen vrijheid buiten de kooien om dus.

L1: Maar hoe weet je dat het bij circus Renz is? Want deze...

R2: Omdat dat van circus, dat zie je op die tent.

L1: Ja, maar deze, deze foto's deze twee foto's kan je ook ergens anders vandaan halen. En deze is onduidelijk.

R2: Ja, maar het is van circus Renz.

L1: Ja nee, ik snap jullie punt maar je hebt dus foto's in de kooien en wie zegt dat ze d'r niet over een kwartiertje uit worden gehaald, zeg maar.

R1: Na, dat hebben van de site van Partij van de dieren gehaald. De Partij van dieren heeft is zeg maar onder cover met verborgen camera in die circus geweest en die hebben bijna twenty four seven gekeken of die dieren genoeg eruit kwamen. Een op hun site staat dat het niet voldoende uren zeg maar vrijheid voor die beestjes zichzelf hebben.

R2: En tijgers, leeuwen, andere dieren hebben zijn gewend hen eigen territorium te hebben. Dat hebben ze daar niet. Ze hebben daar kooien van een paar meter lang waar ze niet in kunnen bewegen. Ze kunnen dus amper omdraaien.

L1: Ja maar, kijk wat ik bedoel, die man die zei ook net van ja, dat zijn ze gewend. Zo zijn ze opgegroeid. Wij zijn gewend dat we in een huis wonen, na dat is normaal voor ons. Voor hen is dit even normaal. Euh voor ons is het wreed, maar het beest weet niet anders.

R2: Na, dat klopt niet want hun huis is de natuur. Hun huis is niet een kooi, dus daar ga je de fout al in.

Beoordeling Dieren in het circus

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op: meisje links en eerste jongen rechts (grijze sweater)
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan de juiste frase gebruiken om aan het woord te komen. Kan een reactie uitstellen totdat hij de bijdrage van de ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft.	Beiden laten de ander uitspreken. Meisje (<i>L1</i>) komt terug op wat vorige spreker zegt. Jongen (<i>R2</i>) komt met juiste frase aan het woord : ' <i>nou, ik ben het niet met je eens</i> ': 2F.
2. Afstemming op doel	Kan het eigen gespreksdoel tot uitdrukking brengen. Kan doelgericht doorvragen om de gewenste informatie te verwerven.	Beiden brengen het gespreksdoel tot uiting: ze geven informatie met het doel te overtuigen, Meisje vraagt door bij de foto die de andere partij inbrengt als bewijsmateriaal: ' <i>hoe weten jullie...?</i> ': boven 2F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Kan het spreekdoel van anderen herkennen en reacties schatten. Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren. Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie (dialect, jongerentaal).	De jongeren gebruiken passend register, of ze anders kunnen valt niet waar te nemen. Beiden herkennen ze het spreekdoel van de ander en ondersteunen ze hun woorden non-verbaal: 2F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om zich te kunnen uiten. Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.	Meisje en jongen laten zien over een ruim voldoende woordenschat te beschikken: 2F .
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, ondanks een eventueel accent, af en toe een verkeerd uitgesproken woord en/ of haperingen. Vertoont een redelijke grammaticale beheersing. Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zonodig hersteld.	Goed verstaanbaar, ondanks fouten in zinnen. Aarzelingen worden door het meisje goed verbeterd. De jongen lijkt ze niet op te merken noch zich daardoor te laten afleiden: 2F.

Opmerkingen Dieren in het circus

De leerlingen voldoen voor alle kenmerken aan de eisen van 2F. Bij de afstemming op het doel laten ze al iets meer zien dan 2F.

Voorbeeld 3 - Reclame voor snoep moet verboden worden

Inschaling Reclame voor snoep moet verboden worden

Algemeen	
Naam opdracht	Reclame voor snoep moet verboden worden.
Bron fragment	Nederlands Debat Instituut. VMBO-Debattoernooi 2010. Dieplink: www.debatinstituut.nl Een fragment uit het debat over de stelling <i>Reclame voor snoep moet verboden worden</i> .
Opleiding	Vmbo
Leerjaar	3,4
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek / debat.
Taalniveau opdracht	2F Kan in gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.
Taakomschrijving	Kan bespreken wat er gedaan moet worden en bijdragen aan de planning. Kan tijdens een discussie of overleg (op beleefde wijze) een probleem verhelderen, een overtuiging of mening, instemming of afkeuring uitdrukken en commentaar geven op de visie van anderen. Kan informatie vragen en geven aan instanties binnen en buiten school. Kan informatie verzamelen en verwerken via het houden van een vraaggesprek.
Motivatie	De taak debat wordt op niveau 3F beschreven, maar deze gestructureerde vorm past goed op niveau 2F. De leerlingen dienen hun mening of overtuiging uiteen te zetten, instemming of afkeuring uit te drukken en commentaar te geven op de visie van anderen.

Transcriptie Reclame voor snoep moet verboden worden.

Achter de namen van de leerlingen staat een letter vermeld die hun plek aangeeft: leerlingen met een L zitten links en zijn voor de stelling, leerlingen met een R zitten rechts en zijn tegen de stelling. Links zitten van binnen naar buiten : Amber, Anouk, Thomas, Sven en Laura. Rechts zitten van binnen naar buiten: Eva, Saskia, Stefan, Arjan en Nigel.

Stefan R: Geachte jury, ik wou even terugkomen op wat Amber net zei. Ze had net gezegd van eh.. de jongere mensen moeten verplicht worden om tv te gaan kijken. Maar de stelling is toch: het moet verplicht worden geen reclames voor snoep op tv?

Laura L: Ik wil graag even reageren op Stefan. We verplichten niet mensen om tv te kijken, maar mensen blijven sneller zitten omdat er reclames op tv zijn die hun interesseren. Als ze tv-reclames bekijken, dan zullen ze eerder denken: dat is een goede aanbieding. Dus die gaan we kopen. Als de kinderen van kleins af aan geen reclames zien van snoep, zullen ze gauw ook niet weten welke soorten snoep er zijnEn zullen ze ook minder snel kans op overgewicht krijgen.

Nigel R: Jury, er zijn zoveel duizenden reclames op tv en eentje meer of minder maakt ook niet uit. En wat mijn collega Eva net ook al zei: ongezonde bedrijven hebben net zoveel recht op reclames als gezonde bedrijven

Amber L: Maar het is toch beter dat Nederland gezond wordt, want wij willen toch niet alleen maar met dikke mensen lopen? Van al die ongezonde dingen worden wij Nederlanders steeds

dikker en dat is ongezond want je krijgt hartvaatziektes en zo. En dat is toch ook niet gezond? Je wilt eerder gezond leven dan eerder dood zijn toch?

Saskia R: Maar hoe moeten die bedrijven dan geld verdienen? Het meeste geld dat ze verdienen dat komt door die reclames doordat ze dan eh ja mensen die gaan kopen en mensen die zien die reclame en die denken: **hé**, dat wil ik hebben en dan gaan ze het kopen. En dan heeft dat bedrijf en die eh heeft dan dus weer winst winst.

Thomas L: Ook in die reclame moet je investeren en als je eh eh als die reclame er niet zou zijn, dan heb je dus ook minder geld verdiend.

Stefan R: Nou eh, ik wou even reageren op wat Thomas net zei. Je hebt minder geld dus als je eh geen reclames doet. Maar door de reclame maak je juist meer winst. Dus als je geen reclame hebt krijg je minder winst daaruit, dus uiteindelijk komt het er toch op neer dat je minder winst krijgt.

Laura L: Geachte jury, ik wil graag even reageren op Saskia. Ze zei net van eh, als er geen reclame wordt gemaakt, maken bedrijven minder winst. Maar wat is nu belangrijker? Nederland krijgt steeds meer overgewicht mensen krijgen steeds meer kans op hart- en vaatziektes. Wat is belangrijker dat de bedrijven winst maken of dat Nederland gezond blijft en dat Nederland een groeiend land blijft?

Saskia R: Sommige mensen die zijn nu eenmaal gelukkiger als ze ongezonde spullen eten. Het is nu eenmaal bewezen dat in chocola een stofje zit die je gelukkiger maakt.

Arjan R: Ik zou eh willen terugkomen op het beginfase van Amber. Enne daarin zei ze dat reclameborden langs de weg ongelukken veroorzaken, maar het kost heel veel geld om zo'n reclamebord weg te halen. Dus als ze eh dan gewoon een ander reclamebord er overheen doen, dan worden ze nog steeds afgeleid, waardoor er nog steeds ongelukken komen.

Amber L: Ja, ik weet het ook niet meer.

Laura L: Ik wil graag even reageren op Eva die zegt: die ene reclame maakt niet uit, maar als we dat blijven zeggen, dan komen er steeds meer reclames en meer reclames. Het gaat niet alleen over de reclames die voor de Haribo, het gaat ook om reclames van de nieuwe snoep. Als de nieuwe snoep niet bekend zou zijn, dan zouden de mensen het ook niet weten, dan zouden ze het ook niet uit willen proberen.

Stefan R: Jury, mag ik nog even reageren op Thomas. Hij zei net dat er minder reclames moeten komen maar jullie zijn toch de partij voor. Dan is het toch dat alle reclames helemaal weg moeten en niet minder?

Laura L: Wij zijn er voor dat de **snoep**reclames weg zijn. Wij zijn er niet voor dat alle reclames van de bus worden gehaald. Wij zijn ervoor om reclames te geven voor bijvoorbeeld eh de nieuwe sportprojecten eh de nieuwe projecten voor mensen die af willen vallen of minder..andere projecten eh waarmee jongeren zich fijn voelen waar jongeren plezier aan hebben.

Nigel R: Als maar als ze alle reclames van snoep nou weghalen, dan neemt niemand meer snoep en dan eh nemen de mensen weer teveel gezonde dingen en als je dan daar weer te veel stoffjes, dan heb je weer problemen als anorexia en dat wil ook niemand.

Amber L: Nou, ik wil graag reageren op Nigel. Dat is niet het probleem hoor, want wij kunnen natuurlijk ook alles in balans eten. Want als je gewoon alles normaal eet en niet **alleen** groente want er is ook nog zoiets als vlees en daar zitten ook veel goeie stoffen in, zoals eiwitten enzo. Daardoor krijg je geen anorexia.

(.....)

Saskia R: Ik wil Amber nog even bedanken, want ze heeft me op een idee gebracht. Jullie zeiden, jij zei dat je met balans moet eten. De meeste mensen eten snoep en lekkere dingen met balans. (*bel*) Niet alleen, ja, niet goed.

Beoordeling: Reclame voor snoep moet verboden worden

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op links: Laura (zwart pak) en Amber (kleurrijk shirt) en rechts: Saskia (lang zwart haar)
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan op doeltreffende wijze de beurt nemen. Kan standaardzinnen gebruiken (bijvoorbeeld: 'Dat is een moeilijk te beantwoorden vraag') om tijd te winnen en de beurt te behouden.	Alle deelnemers reageren met passende zinnen op elkaar; ze leiden hun eigen bijdrage in door te verwijzen naar een vorige spreker. Ze wachten tot de voorzitter de beurt toekent, dat is eigen aan de regels van dit debat. Laura gebruikt frasen om tijd te winnen: op weg naar 3F. Amber en Saskia: 2F.
2. Afstemming op doel	Kan zonder moeite gesprekken voeren met meerdere doelen. Kan afwijkingen van het doel inbrengen en accepteren zonder de draad kwijt te raken.	Laura is vasthoudend in gespreksdoel; ze pakt de draad van het gesprek weer op; ze wil informeren en overtuigen: 3F. Amber levert wel bijdragen, maar volgt het gesprek niet, volgt vooral haar eigen gespreksdoel: 2F. Saskia volgt geen duidelijke lijn, heeft geen duidelijk doel: nog geen 2F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Kiest in formele en informele situaties zonder moeite de juiste taalvariant. Reageert adequaat op de uitingen van de gesprekspartners en vraagt zonodig naar meer informatie of naar de bedoeling. Reageert adequaat op non-verbale signalen.	Voor allen is het gekozen register redelijk in orde. Voor Laura het best, voor Saskia het minst. Laura: herformuleert de vraagstelling, maar vraagt niet door naar meer informatie of bedoelingen. Ze reageert op de anderen (<i>ik wil graag even reageren op Saskia. Ze zei net...</i>): 2F. Amber: brengt vooral eigen punten in, raakt van slag bij een onverwachte wending: 1F. Saskia: Slotbijdrage begint sterk. Tegen 2F aan.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een goede woordenschat. Kan variëren in de formulering. Trefzekerheid in de woordkeuze is over het algemeen hoog, al komen enige verwarring en onjuist woordgebruik wel voor.	Laura varieert in formuleringen: 3F. Amber en Saskia laten zien dat ze over voldoende woorden beschikken om over dit onderwerp te kunnen spreken op niveau 2F.
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen voorkomen, maar zijn zeldzaam en worden meestal direct verbeterd.	Laura spreekt verstaanbaar en formuleert correct: meer dan 2F. Amber spreekt verstaanbaar en heeft een redelijke grammaticale beheersing: 2F. Saskia maakt soms in korte zinnen nog behoorlijk grote grammaticale fouten, op weg naar 2F.

Opmerkingen Reclame voor snoep moet verboden worden

Tussen de sprekers zijn verschillen. Laura haalt ten aanzien van de afstemming op het doel en qua vloeiendheid net niet 2F. Saskia kan vooral veel winst boeken in haar zinsbouw.

Amber presteert op bijna alle kenmerken op 2F. Maar ze vindt het nog lastig om haar taaluitingen af te stemmen op de andere gesprekspartners en raakt ook van slag als er een onverwachte wending optreedt.

Laura laat ten aanzien van de afstemming op het doel en het woordgebruik een prestatie zien op 3F. Ook in haar beurtafname en bijdragen aan de samenhang en in vloeiendheid laat ze zien dat ze al op weg is naar 3F.

Voorbeeld 4 - Gezond leven is cool

Inschaling Gezond leven is cool

Algemeen	
Naam opdracht	Gezond leven is cool.
Bron fragment	Het Nederlands Debat Instituut. VMBO Debattoernooi 2010, debatronde 2 (www.debatinstituut.nl). Het gaat om een gedeelte (van 3'50 – 10'15) van het debat.
Opleiding	Vmbo
Leerjaar	3, 4
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek / debat .
Taalniveau opdracht	2F Kan in gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.
Taakomschrijving	Kan bespreken wat er gedaan moet worden en bijdragen aan de planning. Kan tijdens een discussie of overleg (op beleefde wijze) een probleem verhelderen, een overtuiging of mening, instemming of afkeuring uitdrukken en commentaar geven op de visie van anderen. Kan informatie vragen en geven aan instanties binnen en buiten school. Kan informatie verzamelen en verwerken via het houden van een vraaggesprek.
Motivatie	De taak debat wordt op niveau 3F beschreven, maar deze gestructureerde vorm past goed op niveau 2F. De leerlingen dienen hun mening of overtuiging uiteen te zetten, instemming of afkeuring uit te drukken en commentaar te geven op de visie van anderen.

Transscriptie Gezond leven is cool.

Achter de namen van de leerlingen staat een letter vermeld die hun plek aangeeft: leerlingen met een L zitten links en zijn voor de stelling, leerlingen met een R zitten rechts en zijn tegen de stelling. Links zitten van binnen naar buiten : Sophie, Mezerine, Collin, Babette en Kibbey. Rechts zitten van binnen naar buiten: Lieske, Bo, Thomas, Dirk en Piml.

Pim R: Nou eh, ik wil natuurlijk gelijk eerst even een argument ondersteunen, eh van de culturen. Nou, als je dus al zei bij de islam is het dus de gewoonte om eerst een tijd te vasten en daarna Suikerfeest houden. Nou, dat wil dan niet zeggen dat de islam niet cool is, hoor!

Mezerine L: Ik zou graag reageren op jullie allebei. Want jullie zeggen dat je na het Suikerfeest dat je dan ineens ongezond gaat eten. Maar tijdens de ramadan dan ben je juist gezond bezig, want je gaat juist... Je lichaam die wordt er schoner van je bent bewust bezig met wat je gaat eten na het avondeten. Je bent een hele dag niet aan het eten, maar als je 's avond mag eten, dan ben je bewust bezig met wat je eet. **Ik** voel me na de ramadan voel ik mij cool. Ik heb een hele maand lang heb ik zitten vasten en na 't uh ramadan dan eh dan heb ik Suikerfeest, maar ik eet dan alsnog bewust en ik voel me cool omdat **ik** dan goed heb gegeten.

Bo R: Eh ik wil even op jullie beiden terugkomen. Jullie vertellen ... inderdaad je eigen mening, dat je vindt dat gezond leven eh en ongezonder leven. Dat eh dat het gezonder eh cooler is om gezond te leven. Maar dat is je eigen mening. Andere mensen in je omgeving zullen het misschien cooler vinden om ongezond te eten en dan heb ik het niet alleen over het eten maar ook over sporten. Sommige mensen vinden het cool om te sporten en dat is dan wel gezond

maar sommige mensen willen niet sporten en ik vind dat je een eigen mening mag hebben over wat cool is en over wat niet cool is.

Sophie L: Volgens mij debatteren we daar inderdaad over. Over verschillende meningen. En inderdaad, het mag best zijn dat je een keertje wat ongezonds eet. Maar wat wij willen zeggen, is dat gezonder eigenlijk veel cooler is dan ongezond.

Dirk R: Ja, ik ben het daar niet helemaal mee eens wat eh zij daar zegt want eh, er zijn veel mensen die het heel cool vinden om te roken en eh als ze dat eh, gevonden wordt, dan mag dat zo zijn.

Babette L: Nou, meestal van roken ik zeg van wel dan krijg je een echt zo'n grauwe huid en ik zou me daar niet echt zeker van voelen, en ik zou me veel zekerder voelen als ik een mooie huid heb. Bijvoorbeeld een mooie huid krijg je ook van gezond eten en dan voel je je goed over jezelf. Dat straalt je uit en dat is toch veel cooler.

Lieske R: Wat versta je verstaan jullie onder cool?

Sophie L: Gezond. Dat verstaan wij onder cool. En ik wilde even terugkomen op wat jullie daarnet hebben gezegd. Namelijk het feit dat ongezond veel cooler is. En dat is **totaal** niet zo. Want daarbij heb ik nog even een argument. Namelijk het uitstralingelement: je straalt uit wat je bent, je bent wat je eet. Dat zijn allemaal dingen die vaker voorkomen. En om eerlijk te zijn ik lijk liever op een lekker sappige appel dan op een vieze hamburger.

Pim R: Nou, inderdaad, wat jij zegt: je straalt het uit, je straalt het uit. Wat wij dus ook hebben, wat we onder cool verstaan: ik vind het cool als je gewoon lekker in je vel zit, als je doet wat je wil. Iedereen die bepaalt zelf wat gezond is voor hem of of voor haar. Dus als jij veel d'r vrede mee hebt om een keer lekker een frietje te eten als je op een festival rondloopt, of datje gewoon een keer lekker tot rust kan komen met een sigaretje, dan moet je dat doen.

Kibbey L: Mensen kunnen te ver gaan met ongezond leven. straks eten mensen te veel dat ze overgewicht krijgen Gezond leven is niet alleen maar broodje gezond eten. Je mag heus wel een broodje frikadel of een broodje kroket maar niet te vaak en niet te ver gaan. En je kan niet zeggen, jullie zeggen: mensen houden niet van sporten. Lopen, dan beweeg je toch al.

Thomas R: 't Is wat je eet en hoe je leeft is deel van je identiteit en ik vind dat je dat zelf mag bepalen waar je jefijn bij voelt.

Sophie L: We hebben het toch niet over een wet die ingeschakeld moet worden. Natuurlijk mag je zelf bepalen waar je je fijner bij voelt. Wij zeggen dat gezond leven cool is. En dan eigenlijk wil ik daarmee duidelijk maken dat als één iemand begint met dat te zeggen, dat er meer mensen volgen. Het wordt namelijk een trend en het wordt mode om cool en gezond te gaan leven. Dat wordt cool. En waar streven wij nou naar? We streven natuurlijk naar allemaal mensen die gezond zijn.

(...)

Collin L: Ja uh maar hoe weten we nou of dat waar is?

Lieske R: Nou, dan zoek je dat toch op.

Mezerine L: Wáár moeten we dat opzoeken, hoe kunnen we dat opzoeken?

Lieske R: Op internet.

Mezerine L: Nou het zou fijner zijn als jij een onderzoek hebt waar wij kunnen uitblijken dat onderzoek precies bevestigd is. Wij kunnen nu ook wel gaan zeggen het Ministerie van volksgezondheid heeft bewezen dat....

Lieske R: Dat moeten wij dan toch ook opzoeken? Jullie hebben toch ook geen bewijzen voor alles wat jullie zeggen.

Collin L: Dit gaat over een onderzoek. Wij vertellen onze mening aan jou. Jij vertelt nu over een onderzoek. Dat is wat anders dan een mening.

Pim R: Ik wou nog even iets onderbouwen van wat hij zei, eh sommige mens (*bel*) die zijn verslaafd aan roken en sommigen mensen die hebben een handicap of die zijn ziek. Die kunnen moeilijk gezond gaan leven. Zijn die mensen dan ook gelijk niet meer cool?

Beoordeling Gezond leven is cool

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op Sophie (links, zwart pak) en Pim (rechts, camouflagebroek)
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	<p>Kan de juiste frase gebruiken om aan het woord te komen.</p> <p>Kan een reactie uitstellen totdat hij de bijdrage van de ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft.</p>	<p>Sophie haalt steeds terug wat eerder is gezegd, vat samen en verbindt uitspraken van vorige sprekers met haar eigen bijdrage. Ze gebruikt een goede frase om mee te beginnen, en passende zinnen om tijd te winnen. Ze haalt daarmee 3F.</p> <p>Pim verwijst wel naar het onderwerp uit de opzetbeurt waarnaar hij refereert, maar doet dat zo expliciet ('<i>dat van cultuur</i>') dat het niet bijdraagt aan samenhang. Hij gebruikt wel goede verbindingszinnen, maar is minder soepel. Zijn laatste beurt vertoont intern meer samenhang, al heeft hij last van de bel: 2F</p>
2. Afstemming op doel	<p>Kan het eigen gespreksdoel tot uitdrukking brengen.</p> <p>Kan doelgericht doorvragen om de gewenste informatie te verwerven.</p>	<p>Sophie beheerst meerdere doelen en zet ze bewust in: informeren, overtuigen en op metaniveau reageren ('<i>daarover debatteren we juist</i>'). Ze zet informatie goed in. Wel is Sophie te betrappen op een enkele drogreden: de vraag wat volgens haar team het begrip 'cool' inhoudt, beantwoordt ze eigenlijk niet (ontduiken van bewijslast). Ze zet de vraag slim in om weer op haar stelling terug te komen. De tegenpartij is niet in staat deze trucs te doorzien of aan te pakken: 3F.</p> <p>Pim geeft uitleg en informatie, zijn overtuigende doel maakt hij niet duidelijk genoeg: 2F</p>
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	<p>Kan het spreekdoel van anderen herkennen en reacties schatten.</p> <p>Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren.</p> <p>Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie (dialect, jongerentaal).</p>	<p>Sophie gaat soepel in op wat anderen zeggen. Ze kiest leuke voorbeelden om haar publiek te bereiken, schat de anderen goed in en houdt bij wat er gezegd wordt, Ze stelt regelmatig een retorische vraag. Ze vraagt niet door op anderen: op weg naar 3F</p> <p>Pim kiest wel de goede toon, maar hanteert het juiste register met moeite. Hij komt niet altijd overtuigend over. In de slotbeurt reageert hij echt adequaat: 2F</p>

4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om zich te kunnen uiten. Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.	Sophie kiest haar woorden gemakkelijk, heeft synoniemen paraat en is trefzeker; ze gaat creatief met woorden om. Zij maakt slechts enkele niet erg storende foutjes: " <i>een wet die ingeschakeld wordt</i> ". 3F Pim beschikt over voldoende woorden maar varieert niet: 2F
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, ondanks een eventueel accent, af en toe een verkeerd uitgesproken woord en/ of haperingen. Vertoont een redelijke grammaticale beheersing. Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zonodig hersteld.	Sophie is goed verstaanbaar, formuleert correct in een heldere dictie, hanteert de vraagvorm als retorisch element, speelt met taal; haar grammaticale beheersing is behoorlijk groot: 3F Pim is verstaanbaar, maakt grammaticale fouten en spreekt in halve, slecht lopende zinnen. Hij drukt zich soms vaag uit: 2F

Opmerkingen Gezond leven is cool

De verschillen tussen Sophie en Pim zijn groot. Pim presteert goed op niveau 2F, al kan hij zeker zijn vloeiendheid nog aanzienlijk verbeteren. Sophie toont op bijna alle kenmerken prestaties op 3F. In haar afstemming op gesprekspartners laat ze nog niet zien dat ook kan doorvragen.

4.3 Voorbeelden op 3F

Voorbeeld 1 - De pedagogische tik

Inschaling De pedagogische tik

Algemeen	
Naam opdracht	De pedagogische tik.
Bron fragment	www.Youtube.com (Jongeren tegen geweld in opvoeding en relaties). Een filmpje van Stukyoutoo.com, een organisatie die zich inzet tegen kindermishandeling. Link www.youtube.com De opname betreft een discussie op het IVKO, Amsterdam.
Opleiding	Havo
Leerjaar	5
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek / debat .
Taalniveau opdracht	3F Kan op effectieve wijze deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taakomschrijving	Kan actief deelnemen aan discussies, debatten en overleg in kleinere of grotere groepen. Kan actief deelnemen aan gesprekken in het kader van werk/ beroepsvoorbereiding, een project of (maatschappelijke) stage en de evaluatie daarvan.
Motivatie	Het is een debat over een onderwerp van maatschappelijke aard.

Transscriptie De pedagogische tik.

De geobserveerde leerlingen zijn aangeduid met BL en 2KL, respectievelijk de tweede en de vierde spreker op rij. De overige sprekers zijn in de volgorde waarin zij aan het woord komen, aangeduid met 1, 3, 5, 6 en met een ? als niet duidelijk is wie de spreker is.

1: Een corrigerende tik is okey
?: Ja, dat vind ik ook okey.
BL: Nee, vind ik, ja. Inderdaad, ik vind dat je het er niet zo over kan hebben. (*dia*) Iedereen ziet de corrigerende tik als iets anders, ja jullie bedoelen waarschijnlijk corrigerende tik gewoon ja geen harde tik of zo, maar misschien ziet een vader die eh een corrigerende tik als een harde klap. Dus dat. Ja ik vind het heel moeilijk.
3: Ja, als het gaat om een kleine tik gewoon, dat vind ik dat moet wel kunnen. (*dia*) Als iemand echt vervelend is, dan vind ik dat gewoon kunnen.
1: Nee. Ik voel mijn handen ook wel eens jeuken als ik moet oppassen of zo, weet je maar
KL: Dat betekent niet gelijk dat je moet gaan slaan.
?: Nee natuurlijk niet, maar ik bedoel...
5: Het hoeft niet meteen slaan te zijn, het kan misschien ook een aanraking zijn. Als je iemand aanraakt maakt dat veel meer indruk, je hoeft niet, auwgh (*maakt slaande beweging*)
2KL: Een aanraking kan ook iemand vastpakken van he luister eens naar mij. In plaats van: Hé

(*maakt slaande beweging*), luister eens naar mij, weet je wel, ik bedoel...

BL: Ja, maar een corrigerende tik kan ook uit de hand lopen, ik bedoel, ja, misschien is het kind er gewend aan om af en toe een, een ja maar inderdaad een corrigerende tik te krijgen, maar eh, ja stel dat het inderdaad uit de hand loopt en, ik bedoel, een vader met heel losse handjes, die eh, die kan zeggen van, als ie net iets te hard slaat van ach, en het kind begint te huilen, van ach stel je niet zo aan.

3: Dan noem ik het persoonlijk geen corrigerende tik.

?: Nee, dan gaat dat verder, dan dat.

?: Ja precies.

3: Dan gaat dat verder dan is het gewoon slaan. Kindermishandeling.

5: Maar ik vind ook van welke bedoeling je erbij hebt, want als je bedoeling erbij hebt het kind pijn te doen, dan is het anders dan als het de bedoeling is hem gewoon een corrigerende tik te geven.

(*dia*)

2KL: Als je echt iemand heel erg, ja gewoon heel erg serieus aankijkt dan denk ik dat een blik veel doeltreffender is dan een tik.

6: Ja bij kleine kinderen moet je ook altijd, als je ze iets wilt uitleggen moet je ze moet je op de knieën gaan zitten dat je op dezelfde hoogte als dat kind.

1: Ja.

6: Want sowieso dan, dan is dat kind veel meer gericht op jou en .. Ik weet niet, ik vind corrigerende tik ook een beetje op het randje.

2KL: Die corrigerende tik dat is onmacht en niet weten wat je moet doen.

6: Ik vind het een beetje dubbel, want ik heb vroeger, mijn moeder vertelde me dat ze me ook wel eens zo'n corrigerende tik gaf, maar ik, ik denk dat het geen kindermishandeling zo zolang het kind er later geen last meer van heeft. Ik ik kan me niet eens meer herinneren dat ik een corrigerende tik kreeg.

3: Nee, dat is wel waar.

6: Het enige wat ik me kon herinneren als ik vervelend was moest ik op de trap zitten, dat, dat eh, dat heeft denk ik meer impact op mij gehad dan een corrigerende tik.

3: Dus dan zeg jij eigenlijk ook dat een corrigerende tik dan helemaal geen nut heeft.

2KL: Zelf vind ik dat een corrigerende tik, dat is, kbedoel, dat klinkt heel erg extreem gelijk, maar een corrigerende tik valt nog steeds eigenlijk onder slaan. Ook al is het niet vaak, ook al is het niet hard, het blijft gewoon slaan.

6: Ja.

2KL: En ik denk dat als een ouder, ja, daarom, als een ouder gewoon zijn dingen goed op een rijtje heeft, en goed weet hoe die zijn kind moet opvoeden dan, geef je geen corrigerende tikken want dan heb je gewoon honderd andere betere oplossingen om je kind ermee in toom te houden.

?: Ja precies.(*dia*)

BL: Nee, ik, ik denk dat een corrigerende tik, als een ouder daar vaak gebruik van maakt, dat het ook eh, dat er ook gebrek is van openheid want het is zeg maar, een corrigerende tik op die manier communiceert zeg maar de ouder dan met eh, met het kind. Lichamelijk ..

?: Alleen maar verbale communicatie, dat kan niet .

BL: Nee, dat kind moet kunnen luisteren en dan is eigenlijk gebrek van openheid, en ehm als ze goed communiceren, en dat je elkaar begrijpt en gevoelens goed uitlegt.

2KL: Maar ik denk dat als mensen nou ehm nou bewust gaan worden van wat ze wel kunnen doen in plaats van die corrigerende tik, dan gaat het, dat gaat enorm verminderen omdat het gewoon uit onmacht komt. En als mensen wel weten van nou dit werkt niet dan kan ik misschien op een andere manier proberen, bijvoorbeeld dat ze naar de kamer moet, en als dat niet werkt dan kan ik nog iets anders doen, dan echt als aller allerlaatste optie, dat je dan eventueel die corrigerende tik geeft ook al ben ik wel het daar totaal niet mee eens maar het is toch die onmacht. Als je al heel snel uit andere opties raakt, gewoon, als al die andere opties opraken, dan weet je ook niet meer wat je moet doen, nou dan ga je maar een tik geven. (*dia*)

Beoordeling De pedagogische tik

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op meisje met blond haar dat de discussie opent (BL) en op meisje met twee kleuren haar (2KL)
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan op doeltreffende wijze de beurt nemen. Kan standaardzinnen gebruiken (bijvoorbeeld: 'Dat is een moeilijk te beantwoorden vraag') om tijd te winnen en de beurt te behouden.	Beiden nemen doeltreffend en regelmatig de beurt, nemen de tijd, gebruiken passende zinnen om al denkende te formuleren en de beurt te houden: 3F.
2. Afstemming op doel	Kan zonder moeite gesprekken voeren met meerdere doelen. Kan afwijkingen van het doel inbrengen en accepteren zonder de draad kwijt te raken.	BL: geeft informatie, lijkt geen ander gespreksdoel te hebben dan mee te doen: 2F 2KL: heeft meerdere doelen: informeren en overtuigen; pakt de draad van het gesprek weer op: 3F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Kiest in formele en informele situaties zonder moeite de juiste taalvariant. Reageert adequaat op de uitingen van de gesprekspartners en vraagt zonodig naar meer informatie of naar de bedoeling. Reageert adequaat op non-verbale signalen.	Beiden leveren goede bijdragen in het juiste register: vrij informeel, maar wel schooltaal (<i>'in toom houden'</i>); ze vragen niet naar wat anderen zeggen of bedoelen. In de discussie doet geen van de meisjes een poging de stille deelnemers erbij te betrekken. De afwachtende houding van deze 'stille meisjes' maakt dat ze nauwelijks een te beoordelen prestatie laten zien. Dat is deels hun eigen verantwoordelijkheid, maar de meisjes die wel aan het woord zijn, kunnen bijvoorbeeld beter letten op non-verbale signalen van de stille meisjes: 2F
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een goede woordenschat. Kan variëren in de formulering. Trefzekerheid in de woordkeuze is over het algemeen hoog, al komen enige verwarring en onjuist woordgebruik wel voor.	Beiden variëren in formuleringen en kiezen meestal de juiste woorden: 3F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen voorkomen, maar zijn zeldzaam en worden meestal direct verbeterd.	Vloeiendheid van beide is wat haperend, dat eigen aan het denkend discussiëren dat hier gebezigd wordt. Het is niet zozeer de zinsbouw die gecorrigeerd wordt, als wel de denktrant. Er zijn geen aanwijzingen dat de grammatica niet goed beheerst wordt, afrondende zinnen komen wel goed uit. 3F.
---	---	--

Opmerkingen De pedagogische tik

In veel opzichten leveren de meisjes die we beoordeeld hebben een prestatie op 3F. Hun afstemming op de gesprekspartners laat echter zien dat ze nog niet voldoende rekening houden met iedereen die aan het gesprek deelneemt. Van sommige meisjes kun je stellen dat ze een prestatie onder 1F leveren: ze slagen er onvoldoende of niet in bijdragen te leveren aan de voortgang van het gesprek . Dat is natuurlijk niet alleen de verantwoordelijkheid van de meisjes die wel participeren. Ondanks het feit dat de beoordeelde meisjes goed van de tongriem zijn gesneden, is er geen sprake van een snelle, agressieve discussie waar een leerling met een wat ingetogener karakter slechts met grote moeite tussen kan komen.

Voorbeeld 2 - Hoofddoekjes moeten verboden worden

Inschaling: Hoofddoekjes moeten verboden worden

Algemeen	
Naam opdracht	Hoofddoekjes moeten verboden worden.
Bron fragment	Op het Jan van Brabant College in Helmond werd een debat gevoerd over de stelling <i>Hoofddoekjes moeten verboden worden</i> . In het debat zitten twee groepen leerlingen tegenover elkaar: links de tegenstanders van de stelling, rechts de voorstanders. Zij staan op als zij iets te zeggen hebben, een voorzitter bewaakt het proces.
Opleiding	Havo
Leerjaar	4
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: meningvormend gesprek / debat.
Taalniveau opdracht	3F Kan op effectieve wijze deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taakomschrijving	Kan actief deelnemen aan discussies, debatten en overleg in kleinere of grotere groepen. Kan actief deelnemen aan gesprekken in het kader van werk/ beroepsvoorbereiding, een project of (maatschappelijke) stage en de evaluatie daarvan.
Motivatie	Het is een debat over een onderwerp van maatschappelijke aard.

Transcriptie Hoofddoekjes moeten verboden worden

In deze transcriptie staan alleen de bijdragen van de geobserveerde deelnemers aan het debat. Rechts (R) zitten de voorstanders, links (L) de tegenstanders van wie er twee geobserveerd zijn. Het slot van het debat is hier niet opgenomen.

<p>BR R: Ja. Nou. Wij vinden dat hoofddoekenverbod heel erg sterk de integratie belemmert. Buitenlanders die komen naar Nederland toe en wij vinden dat zij zich moeten aanpassen. Natuurlijk mogen ze hun eigen waarde, ja eigen waarde houden maar doe dat thuis, maar in het openbaar vinden wij dat eh, ja in het openbaar vinden wij moeten hoofddoeken, ja, moeten hoofddoeken afgeschaft worden. Het ehem tweede, door het dragen van een hoofddoek ontstaat heel vaak groepsvorming. Kijk naar de aula, je ziet heel vaak Turkse en Marokkaanse meisjes apart aan een tafel zitten en heel soms zie je ze gewoon bij, bij andere mensen. De derde, eh, omdat je de mensen niet ziet, heb je, krijg je heel gauw wantrouwen, ik bedoel je ziet nie-eh niet zo heel goed wie er achter het hoofddoek zit en komen zo'n beetje anoniem over. Het eh derde, het openlijk dragen van tekenen van 'n religie, ja eh, kan een beetje gezien worden als eheh opdringerig bekeringsijver. Dus als je vraagt, kunnen jullie het idee opwekken dat ja, dat mensen hetzelfde idee over wilt brengen, dezelfde religie</p> <p>Voorzitter: Graag afronden, de tijd is bijna om.</p> <p>BR R: Okey, ennuh, mensen eh, sluiten zich voor de buitenwereld af, ze, ja, ze willen zich niet aanpassen aan de cultuur. Dus ja, gewoon een beetje kijken en ... (onverstaanbaar)</p> <p>Voorzitter: Groep 2.</p> <p>BB L: Als je kijkt naar de rechten van de vrouw, draait het vooral om autonomie. En daar, autonomie betekent dat de vrouw haar eigen keuzes mag maken, en eh wanneer een eh, een vrouw een keuze maakt een hoofddoekje te dragen, dan kan da ook en eh wanneer het gaat over eh te- tekenen van een godsdienst, eh ik draag bijvoorbeeld ook eh iets van het christendom, en niemand geeft daar iets om? Dus ik denk dat het geen groot verschil maakt of je een hoofddoekje draagt of een ketting. Ook eh als je kijkt eh, ik bedoel, (<i>keert zich naar HD</i>) ik</p>

kan goed zien eh wie een hoofddoekje draagt, ik eh zie haar gezicht dus ik denk dat zo'n argument dat je niet weet wie achter het hoofddoekje zit of staat eh ja ook niet echt eh, krachtig is. Ja dank je wel.

(...)

HB L: (*wijst breed glimlachend naar haar hoofddoek*) Toepasselijk he? Haha. Waarom zou je de mensen die wel een hoofddoek willen dragen zeg maar belemmeren in hun keuze en hun geen vrijheid geven van godsdienst. Zeg maar voor een kleine groep die wordt gedwongen. Dat is gewoon dan ... een veel grotere groep kiest daar zelf voor en heeft er gewoon vrede mee dat ie een hoofddoek draagt.

(...[vrouwen ... onderdrukt] ...)

HB L: Zou je dan niet iets moeten doen aan die mannen. Waarom zou je de andere vrouwen dan die vrijheid moeten afpakken. Je zou eerder die mannen moeten aanpakken dan de vrouwen.

BR R: Ok. Op een universiteit in Turkije mag je als vrouwelijke studente geen hoofddoek dragen. Het is bepaald door eh Europees Hof van de rechten van de mensen. Dus h-is wel heel vreemd dat een hoofddoek niet in een moslimland gedragen mag worden, dus waarom zou het in Nederland wel mogen. Het mag in een moslimland niet, dus dat wel een beetje raar.

(...[een gouden ketting] ...)

BR R: Ja ,maar waarom mag er dan geen verbod komen in Nederland terwijl in Turkije, een moslimland al een verbod is.

(...[een pet dragen];...)

HB L: Waarom zouden wij voor, kijken, voor het afschaffen van een hoofddoek wel naar Turkije kijken we voor al die andere dingen niet naar Turkije?

BR R: Ja, omdat ze op universiteiten vonden dat de leerlingen dat zo onpersoonlijk overkwamen. Dus ja daarom, dus waarom zou je dat idee niet overnemen.

(...[in België is ook een verbod] ..)

HB L: Niet de mensen die gedwongen zijn om de hoofddoek af te doen, die hebben er geen vrede mee.

(...[maar je moet naar school dus]...)

HB L: Maar waarom zou je de mensen daarvoor moeten dwingen, je leeft toch in een vrij land, je hebt toch vrijheid van godsdienst, je hebt toch vrijheid van, der is toch, dit land is toch gebaseerd op vrijheid, waarom zou je de mensen dan dwingen om hun hoofddoek af te doen tijdens het werk of tijdens de school. Iets wat gewoon bijna iedereen moet doen. Met andere woorden, je zegt tegen die mensen, of je doet hem af of je rot lekker op. En je heb, je hebt ook Nederlandse moslims, die gewoon Nederlands zijn en die een hoofddoek dragen, die zijn hier geboren, kijk, mensen van Marokkaanse, van Turkse of van Bosnische afkomst, die zijn, die kunnen naar hun eigen land, maar waar moeten die Nederlandse moslima's naar toe?

BB L: Ja, nou, we kijken nu wel de hele tijd naar andere landen zoals Turkije of zelfs België, maar hun hebben weer, vooral Turkije, ook een heel ander culturele stelsel, en ja, natuurlijk is er ook wel integratie en zo maar, als bij ons eh vrijheid van meningsuiting en ja, ik ben het even kwijt, dus dan, waarom moeten we dan kijken naar een land waar juist net alles anders is.

(...)

BR R: Nou, Carina zegt dat je een keuze hebt, of je doet het af of je kan lekker vertrekken. Maar je bent ook niet gedwongen om naar hiernaar toe te komen en als je toch naar Nederland komt, kun je je toch wel een beetje aanpassen aan de cultuur, dat zeg ik niet met alle dingen maar toch wel met het in het openbaar dragen van een hoofddoekje. Ik bedoel, dat kan best wel afgeschaft worden.

(...)

HD L: Jullie hebben het steeds over moslima's die van een ander land afkomstig zijn dat die gewoon weg kunnen, maar wat mogen Nederlandse moslimmensen, weet je hoeveel Nederlandse moslima's gewoon een hoofddoek dragen. Hoeveel dat zijn de laatste tijd, wat wil je daarmee doen. Nogmaals, ik heb daar nog geen antwoord op gehad.

(...)

BR R: Maar kijk als ook iedereen, als iedereen zou willen dragen wat hij wou dan zou het een zootje worden, kijk maar naar mensen in Afrika, als die hier naar toe komen, dragen ze toch ook alleen geen bescherming voor hier (*wijst naar eigen heupartij*). Ik bedoel ja, ik wil toch ook niet zo iemand op school hebben. Iedereen moet gewoon een beetje hetzelfde uitzien. Ja, ik bedoel, ja je moet toch wel een beetje aanpassen.

BB L: Je zegt wel dat wij in andere landen ons daar zouden moeten aanpassen maar waarom zouden wij geen voorbeeld kunnen zijn voor deze landen om te laten zien hoe wel vrijheid van meningsuiting en van godsdienst eh ja zou moeten zijn. Want ik bedoel eh okey, eh ze moeten wel integreren, en zo, maar waarom mag niet iedereen zijn eigen stukje cultuur bewaren.

Beoordeling Hoofddoekjes moeten verboden worden

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op links: Blond meisje met bril (BB) en meisje met hoofddoek (HD), rechts: Blond meisje met roze hemd (BR)
<p>1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang</p>	<p>Kan op doeltreffende wijze de beurt nemen. Kan standaardzinnen gebruiken (bijvoorbeeld: 'Dat is een moeilijk te beantwoorden vraag') om tijd te winnen en de beurt te behouden.</p>	<p>BB: Ze wacht op haar beurt en reageert op anderen / sluit op anderen aan: 2F. HD: Ze neemt op bijzondere wijze, namelijk innemend en niet defensief de (eerste) beurt, maar is daarna inhoudelijk ook scherp, bijvoorbeeld als ze vraagt waarom je je voor hoofddoekjes alleen naar Turkije zou richten en als ze opmerkt dat de afwijzing van haar recht inhoudt dat ze <i>'dan maar moet oprotten'</i>. Ze reageert steeds inhoudelijk op vorige beurten: zeker 3F. BR: Ze is te veel met haar papiertje in de weer. Haar 'Ook-in-Turkije-argument' is wel een nieuwe bijdrage, maar geen reactie op een ander (dat doet ze later pas): 2F.</p>
<p>2. Afstemming op doel</p>	<p>Kan zonder moeite gesprekken voeren met meerdere doelen. Kan afwijkingen van het doel inbrengen en accepteren zonder de draad kwijt te raken.</p>	<p>BB: Ze blijft goed en rustig haar eigen mening weergeven en vraagt soms door: tussen 2F en 3F. HD: Het is knap dat ze zo rustig blijft, terwijl het haar persoonlijk aangaat en dat ze aan haar doelen vasthoudt. Ze hanteert meerdere doelen: informeren, overtuigen, maar ook aan een meer persoonlijk doel: niet uit de groep vallen: 3F. BR: De inbreng is wat willekeurig. Ze heeft maar een doel: informeren. Ze raakt haar doel gaandeweg het debat kwijt 2F.</p>
<p>3. Afstemming op de gesprekspartner(s)</p>	<p>Kiest in formele en informele situaties zonder moeite de juiste taalvariant. Reageert adequaat op de uitingen van de gesprekspartners en vraagt zonodig naar meer informatie of naar de bedoeling. Reageert adequaat op non-verbale signalen.</p>	<p>Algemeen: er worden geen vragen gesteld; afwisselen tussen formeel en informeel komt niet aan de orde. BB: Ze probeert goed te reageren op anderen, maar loopt daarin nog vaak vast: 2F. HD: Ze maakt doeltreffend onderscheid naar situatie en gesprekspartner: dat gaat richting 4F. Ze vraagt door <i>'Nogmaals, ik heb daar nog geen antwoord op gehad.'</i>: 3F BR: Ze reageert onvoldoende op de anderen: 2F.</p>

4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een goede woordenschat. Kan variëren in de formulering. Trefzekerheid in de woordkeuze is over het algemeen hoog, al komen enige verwarring en onjuist woordgebruik wel voor.	BB: Ze blijft op eenzelfde niveau. Soms komt ze er niet uit, maar dan herstelt ze zich. Ze legt het begrip <i>autonomie</i> uit: 2F. HD: Ze gebruikt meestal de juiste woorden (uitzondering: ('rot maar op'): 3F. BR: Ze toont een goed begin qua woordkeuze (<i>bekeringsijver</i>): 2F.
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen voorkomen, maar zijn zeldzaam en worden meestal direct verbeterd.	BB: Haar eerste beurt is goed voorbereid, ze maakt weinig fouten in de zinsbouw, is goed verstaanbaar en heeft een opvallend zorgvuldige dictie: 2F. HD: Ze spreekt grammaticaal vrij correct en is goed verstaanbaar: op weg naar 3F. BR: Ze maakt zinnen niet af en articuleert niet altijd goed: 2F.

Opmerkingen Hoofddoekjes moeten verboden worden

Het meisje met het roze hemd presteert op niveau 2F. In de (vorbereide) openingsbeurt gebruikt ze veel onaffe zinnen en te veel spreektaal. Ze komt op nog geen enkel kenmerk boven 2F uit.

Het meisje met de bril laat zien dat ze goed op 2F kan presteren. Met name qua doelgerichtheid komt ze hoger uit: ze houdt vast aan haar standpunt en probeert nieuwe argumenten in te brengen. Hoewel ze probeert op hoger niveau te spreken (*autonomie van de vrouw*), doet ze dat gebrekkig: de beurten zijn vrij kort, er wordt vrijwel geen zin helemaal afgemaakt.

Het meisje met de hoofddoek laat een opvallende prestatie zien die beoordeeld wordt als vrijwel op niveau 3F. Ze weet het voordeel van betrokkenheid goed uit te buiten: zonder defensief te zijn of te worden, laat ze zien dat ze (vaker) goed over de zaak heeft nagedacht. Het panel benoemde dat zij het in dit debat enerzijds moeilijker kan hebben, omdat het onderwerp haar zo rechtstreeks aangaat, maar dat ze anderzijds licht in het voordeel is, omdat ze zich wel vaker zal moeten verdedigen voor het dragen van een hoofddoek.

4.4 Voorbeelden op 4F

Voorbeeld 1 - Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 1

Inschaling Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 1

Algemeen	
Naam opdracht	Vlees kiloknaller moet verboden worden
Bron	Nederlands Debat Instituut, Intergymnasiaal Debattoernooi 2010. www.debatinstituut.nl Het betreft een fragment uit het Intergymnasiaal triasdebat, een variant waarin de spreker tijdens een lange reactiebeurt zelf bepaalt om opponenten die willen interrumpen al dan niet het woord te geven.
Opleiding	Gymnasium
Leerjaar	5,6
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: debat.
Taalniveau opdracht	4F Kan in alle soorten gesprekken de taal nauwkeurig en doeltreffend gebruiken voor een breed scala van onderwerpen uit (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taakomschrijving	Kan in een geanimeerde discussie of debat uitgesproken en overtuigende argumenten geven. Kan in een overleg een probleem helder schetsen, speculeren over oorzaken of gevolgen en voor- en nadelen van verschillende benaderingen afwegen. Kan deelnemen aan informatieve, meningsvormende, beschouwende en besluitvormende gesprekken over complexe onderwerpen.
Motivatie	Het triasdebat vraagt om doeltreffend taalgebruik in bijdragen aan een geanimeerd debat over een onderwerp van maatschappelijke aard. Daarbij worden overtuigende argumenten gegeven en oorzaken, gevolgen, voor- en nadelen besproken.

Transcriptie Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 1

De geobserveerde spreker vervult een voorbereide beurt in de loop van een langer debat, en reageert op bijdragen van eerdere sprekers..

(Dames en heren, dit huis roept op de derde voorstander!)

Spreker: Geachte jury, opponenten en andere aanwezigen. Wij worden hier elke keer afgeschilderd als slechte mensen. Maar wij staan voor verbetering van mens, we staan voor verbetering voor de dieren, en we staan vo-voor de verbetering van de maatschappij. Wij willen dat de vle-vleeskiloknaller moet worden verboden, en daar hebben we drie argumenten voor aangedragen. Het is namelijk beter voor de mens, beter voor het moreel en beter voor de maatschappij.

Allereerst wij hebben gezegd: het is beter voor de mens, want vlees wordt weer een luxeproduct. De oppositie heeft al gezegd dat het vlees al te duur is, maar blijkbaar niet duur genoeg, omdat mensen nog steeds denken: ja we kunnen dat vlees wel weggoien wat zo goedkoop is.

Daarnaast, wij beargumenteren de vleeskiloknaller zorgde er tot nu toe alleen nog maar voor dat de hokken van dieren alleen maar kleiner worden. En wij willen een mo, eh ja ethisch verantwoord hok voor de dieren, en niet dat de dieren, ja op een kluitje gaan zitten.

(Opponent vraagt het woord)

Zegt u het eens.

Opponent: Dit geld zou toch naar de boe.. naar de supermarkten gaan in plaats van naar de boeren, als de prijs omhoog gaat in de winkel?

Spreker: Nee, dit gaat niet naar de boeren want wij hebben gezegd ... (*rumoer*) Ja, gaat wel naar de boeren... Laten we gewoon verder gaan, jongens. Want de boeren willen er vanaf, de slagers willen er vanaf. Waarom schaffen wij toch niet eindelijk die vleeskiloknaller af? Daar staan wij hier voor.

De oppositie heeft drie argumenten aan aangebracht. Dit zou namelijk de concurrentie schaden. Maar wij ... ze kunnen wel zeggen dat het concurrentie euh euh nee euh, dat niet slecht gaat met de economie. Ze kunnen het wel zeggen, zonder bewijzen, maar wij zien toch allemaal dat we in een economische crises zitten. Hoe kun je dit nog ontkennen! Daarnaast zou het de vrijheid belemmeren.

(Opponent vraagt om het woord)

Gaat u alstublieft zitten.

Kunnen we niet een beetje vrijheid inleveren voor een betere maatschappij? Wij vinden dat de kiloknaller een bom is onder de maatschappij en daarom moet de vleeskiloknaller verboden worden.

Dank u wel.

Beoordeling Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 1

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan een passende frase kiezen om eigen opmerkingen op de juiste wijze aan te kondigen en de beurt te krijgen, of om tijd te winnen en de beurt te houden tijdens het nadenken.	De spreker geeft eenmaal de beurt aan een opponent, maar slaagt er niet in daarna doeltreffend zelf de beurt weer te nemen. Hij vergist zich bij het spreken en kiest dan voor de makkelijkste weg: <i>'Laten we gewoon verder gaan, jongens.'</i> Hij geeft zichzelf geen tijd om na te denken over zijn reactie. Uiteindelijk raakt hij daardoor ook de draad van zijn verhaal kwijt, want zijn derde argument (<i>'beter voor de maatschappij'</i>) noemt hij vervolgens niet meer: 4F haalt hij niet. Bij de tweede interruptie gebruikt hij passende zinnen om de beurt te behouden. Ook opent hij goed: 3F.
2. Afstemming op doel	Kan beschouwende gesprekken voeren over abstracte onderwerpen.	De spreker hanteert meerdere doelen, waaronder informeren, overtuigen en amuseren. Het onderwerp leent zich voor beschouwelijke elementen, die terug te zien zijn in de aard van de argumentatie, waarin ook ethiek is opgenomen. Maar de onhandige manier waarop hij na een mislukte reactie op een opponent de draad weer oppakt, laat zien dat hij niet gemakkelijk tussen de doelen schakelt: net geen 3F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Gebruikt de taal doeltreffend door ideeën zonnodig te herformuleren en door onderscheid te maken naar situatie en gesprekspartners.	De spreker gaat in op de ingebrachte punten van de tegenpartij en doet dit correct: hij vat die argumenten samen en reageert dan met een argument: 4F. Onverwachte reacties worden niet altijd adequaat beantwoord. De spreker laat zich uit het lood slaan door het gejoel van het publiek: 3F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een breed repertoire aan woorden, idiomatische uitdrukkingen en uitdrukkingen uit de spreektaal.	Spreekt gevarieerd, al komen enkele foutjes voor (de tegenpartij <i>'heeft drie argumenten aangebracht'</i>). Hij heeft een groot idioom, maar niet alle woorden paraat (<i>'wij willen een mo...mo. eh... ethisch verantwoord hok voor de dieren'</i> ; hier lijkt hij last te hebben van het eerder gebruikte woord <i>moreel.</i>). Dit type verwarring binnen een op zichzelf hoge trefzekerheid past bij: 3F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Kan de intonatie variëren en de juiste nadruk in zinnen leggen om ook fijnere betekenisnuances uit te drukken. Slechts een begripsmatig moeilijk onderwerp kan een natuurlijke, vloeiende taalstroom hinderen. Handhaaft consequent een hoge mate van grammaticale correctheid; fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel hersteld.	De grammaticale beheersing is groot. Tegen het einde van de beurt hakkelt en stottert de spreker meer. Hij lijkt zenuwachtiger te worden door de fout die hij heeft gemaakt: benadert 4F.
---	--	---

Opmerkingen Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 1

De uitdaging is een bijdrage te leveren op 4F. Daarin slaagt de spreker niet. Het lukt hem wel bij het samenvatten en reageren op argumenten van anderen en ook zijn grammaticale beheersing benadert niveau 4F. Maar zijn prestatie is er een tussen 3F en 4F in. Op diverse kenmerken van de taakuitvoering zal deze leerling zich nog moeten ontwikkelen om een overtuigende prestatie op 4F neer te zetten.

Voorbeeld 2 - Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 2

Inschaling Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 2

Algemeen	
Naam opdracht	Vlees van de kiloknaller moet verboden worden.
Bron	Nederlands Debat Instituut, Intergymnasiaal Debattoernooi 2010. www.debatinstituut.nl Het betreft een fragment uit het finale Triasdebat van 2010, een variant waarin de spreker tijdens een lange reactiebeurt zelf bepaalt om opponenten die willen interrumpen al dan niet het woord te geven.
Opleiding	Gymnasium
Leerjaar	5,6
(Taal)vaardigheid	Gesprekken
Taak: Deelnemen aan discussie en overleg	Polyloog: debat
Taalniveau opdracht	4F Kan in alle soorten gesprekken de taal nauwkeurig en doeltreffend gebruiken voor een breed scala van onderwerpen uit (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taakuitvoering	Kan in een geanimeerde discussie of debat uitgesproken en overtuigende argumenten geven. Kan in een overleg een probleem helder schetsen, speculeren over oorzaken of gevolgen en voor- en nadelen van verschillende benaderingen afwegen. Kan deelnemen aan informatieve, meningsvormende, beschouwende en besluitvormende gesprekken over complexe onderwerpen.
Motivatie	Het Triasdebat vraagt om doeltreffend taalgebruik in bijdragen aan een geanimeerd debat over een onderwerp van maatschappelijke aard. Daarbij worden overtuigende argumenten gegeven en oorzaken, gevolgen, voor- en nadelen besproken.

Transscriptie Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 2

De geobserveerde spreker vervult een derde beurt in de loop van een langer debat en reageert op eerdere sprekers.

(Dames en heren, dit huis roept op de derde tegenstander!)

Dames en heren weet u wat het woord *debat* betekent? Debat komt van 'de' en 'battere'. Dat betekent *neerslaan*. En onze opponenten - hoe nobel ze ook zijn - willen neerslaan onze vrijheden, onze funde.. fundamentele vrijheden van de beschaving. Zij willen namelijk de vleeskiloknaller afschaffen. Dat willen zij doen volgens de drie argumenten, namelijk mens, moreel en maatschappij. Alle drie deze argumenten hebben met mij met succes weten te weerleggen en ik zal uitleggen hoe.

Het mensargument staat namelijk recht tegenover ons concurrentieargument. Wij hebben aangetoond dat concurrentie inderdaad goed is voor de consument. Een vrije markt die geen concurrentie kent, heeft bewezen te falen.

En ook, het moreelargument. Ze zeiden dat het beter zou zijn voor de dieren, maar dames en heren, we hebben in ons effectiviteitsargument aangetoond dat het dier er niet beter van wordt. En ook gaat het geld niet naar de boeren, maar naar de supermarkten, want zij kunnen daarmee meer verdienen.

(Opponent vraagt het woord)

Gaat u zitten!!

Het maatschappijargument dat recht tegenover ons ondernemersvrijheidargument staat. De maatschappij heeft vrijheden verworven en dit moeten wij respecteren. Deze vrijheden zijn van essentieel van belang iedereen: voor u, voor mij en ook voor ons opponenten.

Ook noemen wij onze drie eigen argumenten: het concurrentieargument, het ondernemersvrijheidargument en het effectiviteitsargument.

Concurrentieargument: Deze maatregel schaadt de concurrentie en daarbij het belang van de consument en van de economie. Zij zeiden: de concurrentie slecht. Maar ik heb al aangetoond dat een markt die geen concurrentie kent, deze bewezen heeft te falen.

En het ondernemersvrijheidargument: zij zeggen dat de overheid grenzen moet aanleggen, zoals bij drank of bij roken. Maar u weet allemaal dat vlees in mate niet slecht is voor de gezondheid(zorg).

Het effectiviteitsargument: deze maatregel lost het probleem niet op. Toch zeiden zij: dit is wel waar. Maar noemden verder niets. Wij zeggen: dit is niet waar.

Dames en heren (*...overstemd door gejuich en geklap*).

Beoordeling: Vlees van de kiloknaller moet verboden worden 2

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Besluiten nemen en bijdragen aan samenhang	Kan een passende frase kiezen om eigen opmerkingen op de juiste wijze aan te kondigen en de beurt te krijgen, of om tijd te winnen en de beurt te houden tijdens het nadenken.	De leerling houdt goed rekening met de tijd: ze geeft de opponenten geen beurt; ze doet dat slagvaardig: 4F.
2. Afstemming op doel	Kan beschouwende gesprekken voeren over abstracte onderwerpen	Het onderwerp is niet abstract, maar in de behandeling ervan zijn beschouwende elementen te herkennen. Zeker op weg naar 4F.
3. Afstemming op de gesprekspartner(s)	Gebruikt de taal doeltreffend door ideeën zonnodig te herformuleren en door onderscheid te maken naar situatie en gesprekspartners	De gesprekspartners zijn: de opponenten, de jury en de mensen in de zaal, die duidelijk van zich laten horen: Ten aanzien van de opponenten: ze gaat in op hun eerdere bijdrage, maar staat ze niet toe haar te interrumperen; dat doet ze kordaat en krachtig ('Ga zitten'). Ten aanzien van de zaal: ze leunt voorover naar de zaal, een enkele keer is ze iets langer stil om de zaal te prikkelen, een enkele keer praat ze langzamer met meer nadruk bij de weerleggingen van de argumenten van de tegenpartij. Ten aanzien van de jury: ze wil winnen en daarmee is haar wat opgezweepte stijl vermoedelijk verklaard. Ze maakt dus duidelijk onderscheid en gebruikt daarbij doeltreffende taal: 4F
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een breed repertoire aan woorden, idiomatische uitdrukkingen en uitdrukkingen uit de spreektaal.	Ze beheerst de debattaal met gemak: 'opponenten', 'effectiviteitsargument'. Haar woordenschat is groot::4F
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Kan de intonatie variëren en de juiste nadruk in zinnen leggen om ook fijnere betekenisnuances uit te drukken. Slechts een begripsmatig moeilijk onderwerp kan een natuurlijke, vloeiende taalstroom hinderen. Handhaaft consequent een hoge mate van grammaticale correctheid; fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel hersteld.	Ze spreekt verstaanbaar en formuleert en grammaticaal correct. Wel ligt het tempo erg hoog, waardoor bij de luisteraar niet heel veel blijft hangen van wat ze zegt. Het geheel is zo staccato dat nadruk geven misschien te weinig voorkomt: bijna alles krijgt nadruk. Dat past wel bij het debat, maar hier schiet ze toch te ver door. Ze krijgt ruim de tijd om te spreken en dan is deze dwingende, monotone dreun in het spreken niet nodig. Net onder de grens van 4F.

Opmerkingen Vlees van de kilknaller moet verboden worden 2

De spreker presteert over het algemeen op 4F. Alleen de monotone dreun waarbij ze ook aan bijna al haar woorden nadruk geeft, laten voor 4F nog te wensen over. Het opzweepende karakter van de wedstrijd zal hier debet aan zijn, maar een debater kan ook overtuigend zijn in een rustiger, beheerster dictie. Hier valt nog wel vooruitgang te boeken.

5. Voorbeelden Spreken

In dit hoofdstuk vindt u negen voorbeelden van monologen op de niveaus 1F (twee voorbeelden), 2F (twee voorbeelden) , 3F (drie voorbeelden) en 4F (twee voorbeelden).

U vindt per voorbeeld steeds een schematisch overzicht van de inschaling van de (gevraagde) prestatie, een letterlijke transcriptie van de monoloog, de beoordeling ervan en opmerkingen naar aanleiding van de beoordeling. Op de dvd kunt u de monologen beluisteren en/of bekijken.

De voorbeelden zijn steeds geplaatst bij het niveau waartoe ze volgens de algemene omschrijving voor het domein spreken en de taakomschrijving behoren. Bij die plaatsing geven we in de schema's voor inschaling steeds een motivatie.

Van de gevonden voorbeelden geven we eerst het voorbeeld staat dat het dichtst in de buurt komt van het betreffende niveau, dan het voorbeeld of de voorbeelden die al een stukje op weg zijn naar het volgende niveau; de beste prestatie staat dus in elke paragraaf achteraan.

De transcripties die bij de inschalingen staan, zijn zo letterlijk mogelijk: fout uitgesproken woorden, dubbele woorden, uhs en andere tussenvoegingen zijn opgenomen. In de transcripties is in grote lijn zichtbaar in welke mate de leerling 'interpunctie' laat horen: er staan alleen vraagtekens waar leerlingen een zin werkelijk vragend stellen, dus met passende intonatie. Nadruk die de leerlingen geven aan woorden, wordt alleen aangegeven als het heel opvallend is. Wel hebben we soms iets meer punten en komma's toegevoegd dan feitelijk hoorbaar zijn, om de leesbaarheid van de transcripties te behouden. Ook hebben we lange stukken verdeeld in alinea's, die zoveel mogelijk samenvallen met alinea's die de leerling zelf wil maken, bijvoorbeeld doordat een nieuwe dia van een PowerPoint wordt getoond. Van enkele fragmenten hebben we delen weggelaten. De breuk is zichtbaar gemaakt met de tekenreeks (...). De gehele monologen zijn op de bij de publicatie gevoegde dvd te beluisteren en te bekijken.

De beoordeling die wij hebben opgenomen, hoort nadrukkelijk bij de prestatie zoals die in de filmopname is te zien en niet bij de transcriptie. Als docenten een filmopname bekijken, en ook als ze een spreekprestatie live beoordelen, leggen zij - zoals iedere luisteraar- andere maatstaven aan dan wanneer zij een tekst lezen. In gesproken taal zijn grammaticaal onjuiste zinsconstructies, haperingen en verkeerd uitgesproken woorden meer geaccepteerd dan in geschreven taal. Ook kunnen sprekers dergelijke onvolkomenheden gemakkelijker compenseren, bijvoorbeeld door een aantrekkelijke houding, een heldere stem of humor. De transcripties dienen daarom als voorbeeld bij een eerste lezing van de beoordelingen.

5.1 Voorbeelden op 1F

Voorbeeld 1 - Rad van fortuin

Inschaling Rad van fortuin

Algemeen	
Naam opdracht	Rad van fortuin
Bron fragment	Geluidsopname op Veenland College in Mijdrecht. De leerling houdt een boekbespreking over <i>Rad van fortuin</i> van Thea Beckman.
Opleiding	Vmbo/havo
Leerjaar	1
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie.
Taalniveau opdracht	1F Kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.
Taakomschrijving	Kan alledaagse aspecten beschrijven, zoals mensen, plaatsen en zaken. Kan verslag uitbrengen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen. Kan een kort, voorbereid verhaal of presentatie houden en daarbij op eenvoudige vragen reageren.
Motivatie	De leerling brengt verslag uit van zijn persoonlijke leeservaring. Hij geeft informatie over het gelezen boek. De spreekopdracht <i>boekbespreking</i> vraagt ook om een mening over het boek; in die zin bevat de opdracht ook een opstapje naar niveau 2F.

Transscriptie Rad van Fortuin

Euh na ja dit is mijn presentatie over het boek Rad van Fortuin, het speelt in de veertiende eeuw en euh ja, in dertienzoveelzestig. Euh, het is eigenlijk een soort samenvatting van een paar jaren. Eeuh ja euh, je hebt eigenlijk meerdere hoofdpersonen, euh euh... Eigenlijk het is een deel van trilogie en in ieder boek heb je een hoofdpersoon. Maar je kan .. uhm laat ik het zo zeggen, euh. In het eerste boek krijg k .. komen er meer personen bij en en één van die personen is hoofdpersoon in het tweede enzovoort. En euh euh hmm hoe zou ik het zeggen hmm je leeft erg mee met die personen hmm, maar euh, hmm hmm. Je krijgt een goed overzicht wat er in de tijd gebeurde hoe het ging, euh. Het zijn euh eigenlijk meerdere onderwerpen. De geschiedenis van euh de oorlog die in die tijd speelde Frankrijk Engeland. Maar euhh ook de sociaal euh het sociale gebeuren van de hoofdpersonen en euh die andere personen die ze tegenkomen. Ik vind zelf een erg leuk boek want euhh, ik hou van zulke dingen euh zoals strategie en euh, ja, eigenlijk gewoon actie. En euh, je hebt ook wel onderdelen waar het meer draait euh de sociale relaties enzo euh. Die sla ik het liefst over euh. Die vind ik niet interessant. Euuuh jaa euhh ja je bent er wel, je bent er ook even mee bezig want 't heeft euh 440 bladzijdes ongeveer, dus dan ben je niet zo maar klaar, je hebt er wel eventjes werk aan, zou ik maar zeggen en euhh. Je leert er ook nog wat van dus. Ja, als je toch nog bezig bent met geschiedenis waarom ook niet, en euh ja ja. Je leeft goed mee met de hoofdpersonen. Jaah, ik vind het gewoon een goed boek als jullie het als jullie meer over sociale onderwerpen van houden zoals loverboy en girl dan euh jaaa snap ik dat je deze niet gaat lezen. Of als je gewoon niet zo veel van lezen houdt dan omdat je er te lang mee bezig. Ik kreeg van euh Denis L. geloof ik ook al een reactie van hiervoor... euh met dit boek ben ik waarschijnlijk wel een half jaar mee bezig. Als je wel van lezen houdt.. euh zoals ik want ik heb het wel eens binnen twee dagen uitgelezen hmm.... Ja het is gewoon een heel goed boek ja en dat was ém.

Beoordeling Rad van Fortuin

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Maakt eigen gedachtegang voor de luisteraar begrijpelijk, hoewel de structuur van de tekst nog niet altijd klopt.	De leerling volgt getrouw de opdracht: zijn gedachtegang wordt bepaald door de onderdelen die hij in zijn boekbespreking moet behandelen. Op sommige onderdelen, zoals de samenvatting van het boek en de bespreking van de personages, blijft er veel onduidelijk voor de luisteraar: 1F
2. Afstemming op doel	Blijft trouw aan spreekdoel, soms met hulp van een ander.	De leerling wil zijn publiek vooral overtuigen dat het een goed boek is. Dat doel probeert hij vast te houden, maar hij onderbouwt zijn mening niet. Het nevendoeel informeren komt slecht uit de verf, omdat veel zaken onduidelijk blijven: 1F
3. Afstemming op publiek	Past het taalgebruik aan de luisteraar(s) aan. Kan gebruik maken van ondersteunende materialen om een voorbereide presentatie beter aan het publiek over te brengen.	De leerling verplaatst zich in het publiek: <i>'als je van boeken over loverboys houdt, is dit boek niets voor jou' en 'niet iedereen leest graag zulke dikke boeken'</i> . Hij geeft ook concrete voorbeelden. Maar de gekozen formuleringen zijn nog wel onhandig en toon is soms te formeel: tussen 1F en 2F
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om te praten over vertrouwde situaties en onderwerpen, maar zoekt nog regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik.	De leerling gebruikt minder alledaagse woorden als <i>strategie, actie, trilogie</i> en <i>sociale relaties</i> , maar licht die niet verder toe. Het woord <i>trilogie</i> noemt hij <i>trilogie</i> . Hij zoekt regelmatig naar woorden en blinkt niet uit in variatie: 1F
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een eventueel accent, verkeerde intonatie, onduidelijke articulatie en/of haperingen. Redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies. Houding, intonatie en mimiek ondersteunen het gesprokene. Pauses, valse starts en herformuleringen komen af en toe voor.	De leerling gebruikt eenvoudige zinnen. Er is regelmatig sprake van pauzes en valse starts. Hij articuleert niet altijd voldoende; soms vallen er klanken weg. Hij is niettemin goed verstaanbaar. Hij spreekt voortdurend met dezelfde dictie, zonder punten te maken: 1F

Opmerkingen Rad van fortuin

De opdracht biedt de mogelijkheid een prestatie op 1F te leveren. Dat doet de spreker. Alleen op het onderdeel Afstemming op publiek lijkt hij al een klein stukje op weg naar 2F.

Voorbeeld 2 -Lummy

Inschaling Lummy

Algemeen	
Naam opdracht	Lummy
Bron fragment	Geluidsopname op Veenland College in Mijdrecht. De leerling houdt een boekbespreking over <i>Lummy</i> van Ben Slingerberg.
Opleiding	Vmbo/havo
Leerjaar	1
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie.
Taalniveau opdracht	1F Kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.
Taakomschrijving	Kan alledaagse aspecten beschrijven, zoals mensen, plaatsen en zaken. Kan verslag uitbrengen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen. Kan een kort, voorbereid verhaal of presentatie houden en daarbij op eenvoudige vragen reageren.
Motivatie	De leerling brengt verslag uit van zijn persoonlijke leeservaring. Hij geeft informatie over het gelezen boek. De spreekopdracht <i>boekbespreking</i> vraagt ook om een mening over het boek; in die zin bevat de opdracht ook een opstapje naar niveau 2F.

Transscriptie Lummy

Lummy

Ok, ik houd mijn presentatie over het boek *Een e-mail van Lummy*. Het boek is geschreven door Ben Slingerberg, hoofdpersoon is Lummy, Lummy is een meisje, en zit in een vrolijke klas en iedereen vindt haar ook aardig. Haar beste vriendin is Eefje.. Nou Lummy wordt ziek en komt een poos niet meer naar school en dan worden er ook allemaal onderzoeken gedaan, want ze ziet er ook moe uit .. Dan komt er een dokter op school .. en dan begint 'ie te vertellen: "Zoals jullie weten moet Lummy regelmatig naar het ziekenhuis voor wat onderzoeken. Vrijdag heeft Lummy voorlopig het laatste onderzoek gehad. Die dag hebben de ouders van Lummy de uitslagen gekregen. Hij slikt voordat hij even praat. Na een diepe zucht zegt hij: Lummy is heel erg ziek. De uitslag was slecht . Lummy heeft kanker." Nou de klas weet niet hoe ze ermee om moeten gaan, want ze weten niet of Lummy nog wel dezelfde is. En nou en uiteindelijk gaan ze toch op bezoek en ze komen erachter dat Lummy nog steeds vrolijk en aardig meisje is. Alleen dan wordt Lummy steeds zieker en ze wordt ook kaal. En dan mogen ze niet meer naar d'r toe want er mag niet meer iemand bij komen. En dan bedenken ze een plan en dan gaan ze emails naar elkaar sturen. Nou, en zo kunnen ze nog contact houden. Maar uiteindelijk wordt Lummy nog zieker en gaat ze dood. Nou ik vind het een heel mooi boek omdat je ook zomaar iemand uit je klas gewoon kanker krijgen en doodgaan. En ik vind heel bijzonder hoe het is verteld want je leeft heel erg met die persoon mee. En dat was het.

Beoordeling Lummy

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Maakt eigen gedachtegang voor de luisteraar begrijpelijk, hoewel de structuur van de tekst nog niet altijd klopt.	De leerling leidt onvoldoende in, maar de overgang van voorlezen naar interpretatie wordt niet duidelijk gemaakt. Ze laat weinig variatie zien in verbindingswoorden: gebruikt vaak van 'en dan': 1F. De gedachtegang is wel duidelijk en ze maakt een heldere keuze voor de belangrijkste zaken: richting 2F.
2. Afstemming op doel	Blijft trouw aan spreekdoel, soms met hulp van een ander.	De leerling blijft trouw aan het spreekdoel: informeren over het boek. Dat doet ze goed en zonder hulp: 1F. Het spreekdoel is bovendien duidelijk herkenbaar: op weg van 1F naar 2F.
3. Afstemming op publiek	Past het taalgebruik aan de luisteraar(s) aan. Kan gebruik maken van ondersteunende materialen om een voorbereide presentatie beter aan het publiek over te brengen.	De leerling past haar taalgebruik aan aan het publiek in de klas, maar blijft in haar taalgebruik ook dicht bij zichzelf 1F. Ze kiest het juiste het juiste register en ze kiest een goed voorbeeld uit het boek om de luisteraars te boeien (<i>ik vind het een heel mooi boek want iemand van je klas kan ook kanker krijgen en dood gaan</i>): op weg naar 2F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om te praten over vertrouwde situaties en onderwerpen, maar zoekt nog regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik.	De leerling beschikt over voldoende woorden, hoeft niets nader uit te leggen en hoeft niet naar woorden te zoeken. Ze varieert in woordgebruik, maar hanteert geen niet-frequente woorden: op weg van 1F naar 2F.
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	De uitspraak is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een eventueel accent, verkeerde intonatie, onduidelijke articulatie en/of haperingen. Redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies. Houding, intonatie en mimiek ondersteunen het gesprokene. Pauzes, valse starts en herformuleringen komen af en toe voor.	De leerling is goed verstaanbaar, articuleert goed, spreekt vlot, aarzelt nauwelijks en kent weinig valse starts. De zinsbouw is in orde: bijna 2F.

Opmerkingen Lummy

Op alle kenmerken laat de spreekster zien dat ze verder is dan 1F. Hoewel het een opdracht op 1F niveau betreft, komt de spreekster in de uitvoering dicht in de buurt van niveau 2F.

5.2 Voorbeelden op 2F

Voorbeeld 1 - Mobiele telefonie

Inschaling Mobiele telefonie

Algemeen	
Naam opdracht	Mobiele telefonie
Bron	De presentatie over Mobiele telefonie is afkomstig van het Friese Poort College.
Opleiding	Handel en verkoop, niveau 2.
Leerjaar	2
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie.
Taalniveau opdracht	2F Kan redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen en gevoelens onder woorden brengen over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taakomschrijving	Kan in grote lijnen redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen en kan een kort verhaal vertellen. Kan informatie verzamelen om over een onderwerp uit eigen interessegebied een voorbereide presentatie te geven. Kan vragen beantwoorden naar aanleiding van deze presentatie.
Motivatie	Het betreft een presentatie over een onderwerp uit het eigen interessegebied dat tevens van maatschappelijke aard is. Ter voorbereiding op de presentatie verzamelt de leerling informatie. De opdracht biedt ruimte om -naast informatie- ook een mening over het onderwerp te geven.

Transcriptie Mobiele telefonie

In verband met de leesbaarheid van deze publicatie is een deel van de presentatie niet opgenomen in de transcriptie.

Ik doe mijn spreekbeurt over de mobiele telefoons, de ontwikkeling er van, van toen ze alleen nog maar gemaakt werden om van te bellen tot .. volwaardig smart phone..

Het start allemaal nog zo rond 1996 euh ja rond de jaren '90. Na, je had zo'n telefoon. Hij weegt zo een 3/4 kilogram euh kilo. Zo'n Siemens euh niet heel handig om mee te bellen, zat 'n heel groot accupakket in, euh. Maar je kon er in principe vrij weinig mee, zo'n anderhalve uurtje bellen en euh dan was het al afgelopen euh. Er werden allemaal wat compacter en rond euh 95/96 kwam Nokia met euh euh 21-10. Een euh toestel waar je alleen euh nog mee euh na gewoon alleen euh voor spraakoproepen waren euh. Verder had het wel de luxe dat het voorbereid was op euh op letters dus dat je eventueel in je telefoonboek wat kon zetten. Maar euh euh, hier was het niet euh, hier euh.. hier was het toestel verder nog niet op voorbereid en hier was dus KPN ook niet op voorbereid.

Euh, over 2 jaar later, rond zeven-achttien euh, kwamen er deze toestellen uit ja euh ja. 97/98 kwamen de toestel uitgebreid met trielfunctie en we de sms ook alweer een beetje doorontwikkeld euh. En dan 2000 kwamen er deze toestellen eerste 33-100. Zal vast wel heel bekend zijn zijn, sowieso 25 miljoen van verkocht en ook nog 34-10 er van. Deze waren al wel inmiddels meer geschikt om mee sms'en en dit hadden de operators voorbereid, waren vlekkeloos en euh waren allemaal net nieuw, dus ja. Voor een sms'je betaal je rond ja 45 cent per verst verzonden bericht .. Was ook een beetje afhankelijk van de operator uiteraard euhh.

Technologie gaat verder. Zo rond euh ook zo rond 2000 kwam dit toestel de euh 63-10i na je had al 63-10 en euh 63-10i 63-10i en de luxe was je had een blauwe gekleurd display in plaats van groen, plus die had bluetooth. Was de eerste toestel met bluetooth EUH. Zeer populair toestel en vooral op de zakelijke markt en euh. Ongetwijfeld één van de euh beste toestellen van Nokia. Jje ziet ze tegenwoordig nog een hele hoop euh. En als je ze nieuw vindt, moet je d'r alsnog wel een bedrag van rond de €75 voor betalen. Ze schrijven vrij weinig af.

Zo rond 2003 kwamen ze dan met kleurenschermpjes euh. Siemens was euh vooral koploper in, die was toen nog euh ook nog redelijk bezig met de toestellen euh. In de mobiele toestellen euh. Zo kwamen nog wat handigheidjes op zoals een grote telefoonboek en polyfone ringtones enzovoort. Kwamen ook nog bluetooth, kwam er veel meer op een toestel euhmm. Matrieband kwam er ook zodat je meer kon bellen euhhm. Verder euh ja over een jaar later kwam bijvoorbeeld Siemens met de MC60. Eén van de eerste veel verkochte toestellen met camera euhhh. Stelde niet veel voor, de camera die erin zat was gewoon goed voor postzegel formaatfoto met euh een kwaliteit, wil ik het nog niet eens over hebben. Maar werd een heel populair toestel, werd een hele hoop verkocht. Rond de euh 2003/200 is ongeveer, euhh.

Toen kwam de Samsung d500. Ook nog een heel populair toestel geweest omdat het de eerste schuiftelefoon was die je als het ware sliden kon, door middel van een magneet was dat euh euhh. Heel veel verkocht want een heel populair toestel in zijn tijd. Zo had je bijvoorbeeld hij had al een 1.3 megapixel voor de camera en euh extra geheugenuitbereiding was ook heel populair voor die tijd euhhh. Je ziet ze vrij weinig nog euhh. Ik denk omdat Samsungzijn duurzaamheid niet altijd even beter heeft als Nokia en dergelijke. Naaa je kunt nog eens een paar van tegenkomen, want ze zijn een hele hoop verkocht.

Naa, er kwamen wat hippere modellen. Een toestel werd ook meer als een euh euh meer ge euh gebruiksobject werd 't gezien Van bijvoorbeeld euhh klapfunctie kwam er ook al bij en euh. En gouden accenten waren ook al weer toegevoegd aan sommige toestellen. Na ik heb hier even de Motorola V3i Dolce en Gabbana uitvoering heb ik afgebeeld euhh. Kun je ook meer duidelijk zien dat het al meer werd dan euh gebruiksvoorwerp. Zo gebruikten ze ook bijvoorbeeld Dolce en Gabbana ook zo'n populaire toestel om euhh een ding mee te tonen.

Technologie ging verder. Rond 2005/2006 kwam dit toestel ongeveer uit, Sony Ericsson. Na ik heb alleen een foto van de achterkant afgebeeld. Kun je dat dat uitmaken dat er een grote camera inzit en met flitser enzovoort. Das 1 van de eerste toestellen die dat had euh, 5 megapixel euhh. Verder kwam er al wat meer opties bij euhh zoals euh euhmm hmm imts kwam erbij. Vodafone was er ook heel erg euh voorop mee euh. (*onverstaanbaar*) zodat je door de hele wereld nog kon bellen met het toestel. Dat werd al een beetje ingeburgerd. GPS en WAP enzovoort kwamen allemaal op euhhm. GPS had ook een paar toestellen gehad, maar dat komt ongeveer verder euhh. Zo was ook nog bijvoorbeeld DFBH dfb euh. Televisie op de telefoon was ook in de ontwikkeling, maar was nog niet zover om toestellen daar werkelijk op tv te kunnen kijken euh.

(...)

Nna verder zijn er nog twee Nokia toestellen die ik afgebeeld heb 88-100 serie achttienkaraats goud met wit leer en een iets goedkopere. Zo'n eentje zit ongeveer op 1800 euro nieuw! Wel bij de telefoonwinkel verkrijgbaar en deze 1300 euro nieuw.. euhhh. Deze toestellen zijn er verder ook gewoon in vrij standaard uitvoeringen geweest, dan zijn ze alsnog duur. Zo rond de 900 euro euhhm. Alleen ja dat waren ja in principe is dat gewoon euh pianozwarte lak wat erop zit. Nou, dat was het!

Beoordeling Mobiele telefonie

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Kan een duidelijk verhaal houden met een samenhangende opsomming van punten en kan daarbij het belangrijkste punt duidelijk maken. Gebruikt korte eenvoudige zinnen en verbindt deze door de juiste, eenvoudige voegwoorden en verbindingswoorden.	De leerling blijft steken in een chronologische opsomming van typen telefoontjes. Elk type wordt wel genuanceerd besproken (kenmerken, voor- en nadelen), maar het benadrukken van het belangrijkste blijft achterwege. De leerling gebruikt de juiste voegwoorden, maar brengt daar weinig variatie in aan. Zijn afronding is gebrekkig: net onder 2F.
2. Afstemming op doel	Geeft spreekdoel duidelijk vorm (instruerend, informatief, onderhoudend enz.) zodat het voor de luisteraar herkenbaar is.	De leerling hanteert een duidelijk herkenbaar spreekdoel: informeren over mobieltjes. Hij wijkt daar niet van af: 2F.
3. Afstemming op publiek	Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren. Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie (dialect, jongerentaal). Kan de luisteraar(s) boeien door middel van concrete voorbeelden en ervaringen.	De leerling kiest het juiste semi-formele register, met uitzondering van de afsluiting: ' <i>Nou dat was het dan</i> '. Het onderwerp is voor zijn klasgenoten waarschijnlijk interessant genoeg, maar de eentonige opsomming van feitjes en weetjes vermoedelijk niet. Hij legt niet alles even goed uit en het is de vraag of hij de voorkennis van zijn publiek goed inschat: net niet 2F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over voldoende woorden om zich te kunnen uiten. Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.	De leerling gebruikt het jargon dat past bij het onderwerp. In zijn woordgebruik laat hij zien dat hij met kennis van zaken spreekt. Een enkel minder bekend woord legt hij uit (<i>wifi</i>), maar andere woorden weer niet. Hij gebruikt verbindingswoorden als <i>uiteraard</i> , <i>inmiddels</i> en nominalisaties als <i>massaproductie</i> . Hij gebruikt niet veel variatie in zijn formuleringen: 2F.

<p>5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing</p>	<p>De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, ondanks een eventueel accent, af en toe een verkeerd uitgesproken woord en/ of haperingen. Vertoont een redelijke grammaticale beheersing. Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zonodig hersteld. Is goed te volgen en kan zich gemakkelijk uitdrukken. Vloeiendheid kan minder zijn als er nagedacht moet worden over de grammaticale vorm, de te kiezen woorden en herstel van fouten.</p>	<p>De leerling toont een redelijke grammaticale beheersing, hoewel hij aan eind van zinnen slordig is en hij veel dezelfde (lijdende) vorm hanteert. Hij spreekt vrij vloeiend en in een normaal tempo, maar lardeert het geheel wel met erg veel <i>eh</i>'s: 2F. Op het gebied van houding, intonatie en verstaanbaarheid presteert de leerling minder goed. Hij kijkt het publiek vaak niet aan (maar kijkt dan naar het scherm achter zich), waardoor hij minder goed is te volgen: 1F</p>
--	---	--

Opmerkingen Mobiele telefonie

De spreker laat zien dat hij op de meeste kenmerken op 2F presteert. Met name zijn publiekgerichtheid laat te wensen over. Deze leerling is erbij gebaat concrete adviezen te krijgen om in de toekomst zowel inhoudelijk als qua houding, intonatie en verstaanbaarheid winst te boeken.

Voorbeeld 2 - Fibromyalgie

Inschaling Fibromyalgie

Algemeen	
Naam opdracht	Fibromyalgie
Bron	De presentatie over fibromyalgie is afkomstig van het Friese Poort College.
Opleiding	Handel en verkoop, niveau 2.
Leerjaar	2
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie.
Taalniveau opdracht	2F Kan redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen en gevoelens onder woorden brengen over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taakomschrijving	Kan in grote lijnen redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen en kan een kort verhaal vertellen. Kan informatie verzamelen om over een onderwerp uit eigen interessegebied een voorbereide presentatie te geven. Kan vragen beantwoorden naar aanleiding van deze presentatie.
Motivatie	Het betreft een presentatie over een onderwerp uit het eigen interessegebied dat tevens van maatschappelijke aard is. Ter voorbereiding op de presentatie verzamelt de leerling informatie. De opdracht biedt ruimte om - naast informatie - ook een mening over het onderwerp te geven.

Transcriptie Fibromyalgie

In verband met de leesbaarheid van deze publicatie is een deel van presentatie niet opgenomen in deze transcriptie hier beperkt tot belangrijke fragmenten.

Mijn presentatie gaat over fibromyalgie. Waarom doe ik het over fibromyalgie? Nou ik heb verschillende redenen uitgekozen.

(Er gaat iets fout met de dia's. Iemand zegt: 'Wat is dit nou'. Eerst lacht, dan roept ze) 'Ahhhh, we zijn nog bij het begin. We zijn hier.' (Ze wijst naar de goede dia.) 'Moet ik het overnieuw doen?' (Geen hoorbare reactie. Ze lacht en wacht nog even af voordat ze haar presentatie hervat.)

Oké, ik heb het uitgekozen omdat ik zelf fibromyalgie heb en euhm ik een onderwerp wou kiezen waar euh ik makkelijk over praat, in ieder geval makkelijker zodat ik niet de hele tijd met een briefje voor mijn neus moet gaan staan.

Euhm de inhoud. Ik ga het over verschillende punten hebben die ik weer onderverdeeld heb in andere punten. Nou, wat is fibromyalgie, de klachten en symptomen, hoe wordt de diagnose gesteld, de medicijnen en hoe ga je dan verder. .. lach .. Euh, wat is fibromyalgie. Ik wou eerst euh een briefmailing voorlezen waarin fibromyalgie zichzelf voorstelt. Eh, zodat jullie euhm een beetje een idee krijgen hoe is in het leven van iemand met fibromyalgie omdat het euhm moeilijk uit te leggen is heb ik deze brief gekozen.

"Hoi, ik ben fibromyalgie. Mijn naam is fibromyalgie en ik ben een onzichtbare ziekte. Ik ben nu bij jou voor de rest van je leven. Anderen om jou heen zien mij niet. Maar jou lichaam voelt mij wel. Ik kan jou aanvallen wanneer en op wat voor manier ik wil. Ook kan ik voor erg erge pijn zorgen. En als ik in een goeie bui ben kan ik er voor zorgen dat je overal pijn hebt. Weet jij nog dat jij met energie van alles deed en veel plezier had? Nou, ik nam je energie van je weg en gaf

je er vermoeidheid voor terug. Je probeert nu ook nog plezier te hebben, maar ik haal je uit je slaap en geef je er hoofdpijn voor terug. Ik kan er voor zorgen dat je trilt van binnen, dat je het koud of warmt hebt, terwijl iedereen zich normaal voelt. O ja, ik kan je ook angstig en depressief maken. Je hebt er niet om gevraagd, maar ik heb je om verschillende redenen uitgekozen. Door dat virus waa wat je ooit had en waarvan je nooit bent hersteld, of dat auto-ongeluk, of misschien waren het wel jaren van trauma. Maar goed, ik ben er nu en ik blijf bij jou. Ik hoor dat je naar een dokter bent gegaan om van mij af te komen. Ik rol over grond, lachen, probeer het maar. Je zult naar heel veel dokters moeten gaan, wil jij uiteindelijk een keer van mij afkomen. .. Ook zal je volgepropt worden met pillen, slaappillen en energiepillen. Je zal massages krijgen en je zal voor angstig en depressief uitgemaakt worden. Er zal je verteld worden dat als je je pillen maar netjes neemt en je oefeningen goed doet, ik weg zal gaan. Maar het ergste is nog dat je niet serieus genomen wordt wanneer je tegen de dokter schreeuwt dat je geen normaal leven meer hebt. .. Je familie, vrienden en collega's zullen allemaal naar je luisteren tot ze het beu zijn om het te horen dat ik een rotziekte ben. Sommigen zullen zeggen oh je hebt gewoon een rotdag of ze zeggen ja, je kunt nu niet nou eenmaal meer wat je tien jaar geleden wel kon. Ze horen dan niet dat jij zegt tien jaar geleden? Tien **dagen** geleden. Ook zullen sommigen achter je rug om gaan praten, terwijl jij dan langzaam het gevoel krijgt dat je je zelfrespect aan het verliezen bent. .. Je he je blijft proberen tegen beter weten in uitleg te geven zodat ze je begrijpen. Dit is vooral moeilijk wanneer je met een normaal persoon in gesprek bent en je niet eens meer wist wat je wilde zeggen. Fibromyalgie."

Nou, hij heeft zich even voorgesteld. Euhhm waarom de naam fibromyalgie. Euhm het is waarschijnlijk euh een Grieks of Latijns woord, dat heb ik niet uitgezocht. Euh fibro betekent bindweefsel, myo betekent spier en algie betekent pijn, dus in het Nederlands is het bindweefselspierpijn. Daar komt het op neer. Wat is het nou eigenlijk? Euhhh fibromyalgie is een ziekte die niet overgaat, of als je het eenmaal hebt, dan zit je er voor je leven lang aan vast. Het is niet altijd even erg, maar je blijft er wel voor altijd last van hebben. Het is chronische pijn die dus altijd aanwezig is mmmhhh mensen ervaren het als spierpijn bij een zware griep. Dus gewoon constant spierpijn of euhm ik vind ook wel dat het voelt als eh verzuring, gewoon bijvoorbeeld dat je hele dag zo staat (*armen vooruit*) en dat je op laatst echt helemaal, dan heb je heel veel pijn in je armen, voeten, benen, enkels, polsen, vingers, dus noem maar op. Twee op de honderd vrouwen in Nederland heeft het. Dus dat is heel veel, euhhh, ze zijn ongeveer twintig tot veertig jaar, dus ik ben heel vroeg euhhh ja, dit is een moeilijk stukje, euh maar het is eigenlijk eh fibromyalgie dat er iets mis is in de hersenen. Eh, de hersenen geven geen goeie signalen af waardoor jij dus euhm pijnprikkels voelt die je eigenlijk niet hoort te voelen of euhm, je schokjes geeft terwijl je gewoon stil staat. Dat is dus iets in de hersenen dat er eigenlijk mis is.

(...)

Hoe ga je dan verder? Dagelijkse beweging is heel erg belangrijk, je moet niet eh te veel bewegen ook niet te weinig. Van teveel bewegen krijg je heel veel pijn, en als je te weinig beweegt krijg je ook veel pijn. Euhm Je moet voldoende en op het goeie moment rust nemen. Dus al is het maar een kop kopje koffie van een kwartiertje, neem die pauze wel, anders krijg je weer last en kan je weer minder dan je had gehoopt of dat dát moest, op een dag. Euhm het is ook belangrijk dat je sport, maar wel onder begeleiding, dus fysiotherapie bijvoorbeeld onder begeleiding. Je moet niet tot het uiterste gaan en dan pas denken goh nou heb ik last, want dan heb je een probleem, dan kan je een week in bed gaan liggen, dan kan je bijkomen. Je wordt niet al te serieus genomen, dat is ook vervelend omdat je fybromyalgie niet kan zien en niet kan voelen, niet kan aanraken, dus daar moet je heel goed heel erg rekening mee houden. Er zijn mensen die je niet geloven of die je aansteller vinden. Maar het is dus wel degelijk een ziekte .. en euhm daar moet je dan, daar moet je wel mee om leren gaan omdat euh er zijn echt veel mensen die het niet geloven of niet begrijpen .. ook heel heel euhm begrijpelijk natuurlijk want je kan het niet zien. Slot. Dit was mijn presentatie en heeft iemand nog vragen?

Beoordeling Fibromyalgie

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	<p>Kan een duidelijk verhaal houden met een samenhangende opsomming van punten en kan daarbij het belangrijkste punt duidelijk maken.</p> <p>Gebruikt korte eenvoudige zinnen en verbindt deze door de juiste, eenvoudige voegwoorden en verbindingswoorden.</p>	<p>De leerling heeft voor het aanbrengen van samenhang haar PowerPoint nodig. Verbindende formuleringen ontbreken wel eens. Ze verbindt de zinnen correct met duidelijke signaalwoorden: 2F.</p>
2. Afstemming op doel	<p>Geeft spreekdoel duidelijk vorm (instruerend, informatief, onderhoudend enz.) zodat het voor de luisteraar herkenbaar is.</p>	<p>De leerling hanteert een duidelijk herkenbaar doel: informeren. Ze lardeert de informatie met persoonlijke ervaringen, dat duidt erop dat het haar lukt om verschillende doelen met elkaar te verbinden. Soms lijkt het of ze het publiek toespreekt : <i>'als je dit medicijn gebruikt, moet je er beslist niet bij drinken'</i>. Daaruit blijkt dat ze zich niet altijd bewust is van wisselingen in haar doelen. Ze beheerst 2F zeker en zet al stappen op weg naar 3F.</p>
3. Afstemming op publiek	<p>Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren.</p> <p>Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie (dialect, jongerentaal).</p> <p>Kan de luisteraar(s) boeien door middel van concrete voorbeelden en ervaringen.</p>	<p>De leerling hanteert het juiste register, dat op haar publiek is afgestemd. Ze gebruikt voorbeelden uit eigen ervaring om het publiek te boeien. Ze spreekt zeer boeiend door haar betrokkenheid, keuze van voorbeelden en de gedoseerde verbinding met eigen ervaringen Ook de PowerPoint ondersteunt de afstemming op het publiek: heel goed 2F.</p>
4. Woordgebruik en woordenschat	<p>Beschikt over voldoende woorden om zich te kunnen uiten. Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.</p>	<p>De leerling kan zich goed (in begrijpelijk medisch jargon) uiten over de besproken ziekte. Ze spreekt met kennis van zaken. Waar nodig legt ze sommige termen uit, bijvoorbeeld wat de reumatische aandoening van haar moeder inhoudt. Ze hoeft niet naar woorden te zoeken en is trefzeker in de keuze van haar bewoordingen: boven 2F.</p>

<p>5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing</p>	<p>De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, ondanks een eventueel accent, af en toe een verkeerd uitgesproken woord en/ of haperingen.</p> <p>Vertoont een redelijke grammaticale beheersing. Aarzelingen en fouten in zinsbouw zijn eigen aan gesproken taal en komen dus voor, maar worden zonodig hersteld.</p> <p>Is goed te volgen en kan zich gemakkelijk uitdrukken.</p> <p>Vloeiendheid kan minder zijn als er nagedacht moet worden over de grammaticale vorm, de te kiezen woorden en herstel van fouten...</p>	<p>De leerling toont een redelijke grammaticale beheersing. Ze maakt ook lange, samengestelde zinnen.</p> <p>Soms ligt haar spreektempo te hoog, articuleert ze niet even goed en spreekt ze minder vloeiend (als ze moet nadenken over zinsbouw).</p> <p>De PowerPoint speelt een (te) grote rol: ze kijkt veel naar het scherm en leest af en toe voor. Haar houding is daardoor statisch en van het publiek afgewend.</p> <p>Ze blijft wel goed verstaanbaar en compenseert haar afgewende houding doordat ze sprankelend vertelt. De prestatie ligt tussen 2F en 3F in.</p>
--	--	---

Opmerkingen Fibromyalgie

De spreker haalt op alle kenmerken met gemak 2F. Ze heeft haar eerste stappen op weg naar 3F gezet. Uit de inschaling blijkt waaraan zij nog kan werken. Ze zou veel winst boeken als ze minder leunde op haar PowerPoint en zich meer op het publiek richtte. Ook haar spreektempo en articulatie verdienen extra aandacht.

5.3 Voorbeelden op 3F

Voorbeeld 1 - Exotische dieren in gevangenschap

Inschaling Exotische dieren in gevangenschap

Algemeen	
Naam opdracht	Exotische dieren in gevangenschap.
Bron	Deze presentatie over Exotische dieren is opgenomen op het Jan van Brabant College in Helmond.
Opleiding	Havo
Leerjaar	4
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een overtuigende presentatie.
Taalniveau opdracht	3F Kan monologen en presentaties houden over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard waarin ideeën worden uitgewerkt en voorzien van relevante voorbeelden.
Taakomschrijving	Kan een verhaal vertellen met een inleiding, een kern en een slot. Kan informatie verzamelen en een presentatie geven met argumenten voor of tegen een bepaald standpunt, of voor- en nadelen van diverse opties. Kan vragen naar aanleiding van verhaal of presentatie vloeiend en spontaan beantwoorden.
Motivatie	Het betreft een presentatie over een onderwerp van maatschappelijke aard, dat vanuit verschillende kanten belicht wordt en waarover de leerling een goed onderbouwde mening geeft. Daartoe verzamelt hij de nodige informatie. De presentatie moet goed gestructureerd zijn (een inleiding, kern en slot bevatten) en ondersteund worden met een PowerPoint.

Transcriptie Exotische dieren in gevangenschap

In verband met de leesbaarheid van deze publicatie is een deel van de presentatie niet opgenomen in deze transcriptie.

Ik ga mijn betoog houden over dierentuinen. Mijn standpunt is het moet mogelijk zijn om exotische dieren in gevangenschap te houden. Als eerste ga ik het hebben over wat is precies een dierentuin, daarna waarom is een dierentuin nodig, daarna is een dierentuin meer als een dagje uit en een moderne dierentuin van nu en een conclusie.

Als eerste wat is een dierentuin, iedereen is er wel ooit geweest, maar het is meer als een dagje uit.

Dierentuinen zijn er al sinds 1752. Toen werd de eerste dierentuin gesticht in Wenen. Vroeger waren het nog eh koningstuinen, dus de paleistuin waar de koning zijn dieren hield. Wie de grootste collectie had, die was ook het meest invloedrijk en zo haalden alle koningen zeldzame dieren uit de continenten om te laten zien in hun paleistuinen. Eh tegenwoordig zijn er eh vijftien grote dierentuinen in Nederland, die horen allemaal tot de NVD, de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen en als je daarbij hoort dan ben je een dierentuin die gekwalifi eh gekwalificeerd is en goed is. Eh. Er zijn veel tegenstanders tegen dierentuinen, omdat ze vinden dat je moet stoppen met eh het houden van dieren terwijl het niet nodig is, terwijl je de dieren niet uit het wild moet halen en dat het geen gevangenis moet zijn voor dieren.

Waarom is een dierentuin nodig. Omdat er veel dieren zijn die op uitsterven staan en ze hebben een plek nodig waar ze de dieren kunnen fokken om ze later uit te zetten. Het beste voorbeeld zijn de bizons en de Przewalskipaarden. De bizons waren nog maar een paar dieren van, die

zijn allemaal gevangen en in een reservaat gestopt. Daar hebben ze de dieren gefokt en toen er grotere aantallen waren hebben ze deze weer uitgezet in Amerika waardoor deze dieren nog steeds voorkomen. Hetzelfde geldt voor de Przewalskipaarden. Het doel is dus om populaties op te bouwen en deze daarna uit te zetten in het wild. Ze halen dus geen dieren meer uit het wild, want ze fokken ze zelf om zo de dieren te laten zien.

Dierentuinen zijn nog meer nodig om de soorten te behouden. Deze soorten behouden ze om dieren te fokken en alle gegevens op te schrijven in een fokprogramma. Zo kan elke dierentuin zien hoeveel dieren ze hebben, wat de bloedlijnen zijn, hoe vaak ze voorkomen om zo alle gegevens te bewaren en de dieren het best te fokken. Al deze gegevens worden opgeschreven in een stamboek. Daarin staan de ouders en nog meer familielijnen om zo de zuiverst mogelijke dieren te fokken. De IASA is de Europese dierentuinvereniging. Daarbij behoren de 250 meest invloedrijke dierentuinen. Die dat zijn eigenlijk de beste van Europa. En als nieuwe dierentuin kom je daar ook niet zomaar bij. De dierentuin is heel iets heel anders dan een circus. Een circus is echt bestaat uit de kosten die mensen betalen om kunstjes te zien van dieren en in dierentuinen doen ze het niet. Als een dier geen kunstjes doet, is hij voor een circus niks waard maar voor een dierentuin juist wel. Het circus hebben ze nooit een vaste verblijfplaats, wat ze in een dierentuin juist wel wel en het circus eh bestraft de dieren ook als ze de kunstjes niet doen wat bij een dierentuin ook niet doet.

Eh de meeste mensen gaan naar een dierentuin als dagje uit, maar tegenwoordig zijn dierentuinen meer als een dagje uit of een dagje naar een pretpark. Ze zijn ook een bron van werk. Je hebt ook normaal de verzorgers, de koks, de botanische afdeling, maar ook de mensen van het management, de mensen achter de kassa, de directeur en ook gespecialiseerde bedrijven zoals Ekipah, die verzorgen alle dieren-eh- transporten binnen Europa en Rasbach dat is een bedrijf dat alle dierentuinverblijven ontwerpt. Een hoofddoel van een dierentuin is educatie, dat is informatie overbrengen van over de dieren aan de mensen, dus hoe staat het in het wild, zijn er nog veel van, zijn ze zeldzaam, waarom is er juist geld voor nodig om het leefgebied van deze soort te beschermen. Met het geld dat ze ophalen kunnen ze het gebied beschermen dat is dan conservation. Dus door bijvoorbeeld een collectebus of zo halen ze geld op waardoor ze het gebied kunnen beschermen van de diersoort die daar voorkomt.

Een moderne dierentuin is iets heel anders als vroeger. Nu gaat het er niet meer over hoeveel soorten je hebt, maar welke je het best kan huisvesten. Dus het gaat niet om hele rijtjes vol met dieren, maar echte verblijfdieren, zoals biotopen. Er zijn nu ook ecodisplays, dat wil zeggen een leefgebied helemaal nagebootst, waar ook een natuurlijk belang bij zit, dus de vogels die rondvliegen eten weer van de insecten die er voorkomen en de dierenverzorger heeft eigenlijk alleen maar een rol om te zorgen dat alles goed gaat en hoeft niet bij te voeren of dieren weg te vangen. Nu worden dieren ook in natuurlijke groepssamenstelling gehouden. Vroeger was het zo dat je één chimpansee had en dat was het en nu is het juist een groep met een mannetje aan de leiding net zoals in de natuur. Er wordt bijna geen handopfok meer gedaan dat wil zeggen dat de dieren allemaal door de moeder worden opgevoed en niet door de verzorger. Toch zijn er moederdieren die het jong niet accepteert dan laten ze deze jammer genoeg toch dood gaan.

(...)

Conclusie is dus er moet doorgedaan worden met het houden van exotische dieren in dierentuinen omdat ze de soort behouden, ze beschermen de soortgenoten in het wild. Het hoofddoel is educatie, dus de mensen leren er wat van en de dierentuin van nu is iets heel anders als de hokken van vroeger.

Zijn er nog vragen

Beoordeling Exotische dieren in gevangenschap

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Maakt gebruik van middelen voor tekstcohesie (bijvoorbeeld signaal- en verbindingswoorden) om uitingen te verbinden tot een heldere, samenhangende tekst. Bij langere teksten kan dit nog problemen opleveren. Kan, indien nodig, het publiek de opbouw en structuur duidelijk maken en volgt deze ook.	De leerling hanteert een structuur die wordt ondersteund door de Powerpoint. De structuur blijft vooral opsommend. Er is wel sprake van een formele conclusie, maar die komt uit de lucht vallen. In het voorafgaande is niet expliciet naar die conclusie toegewerkt: tussen 2F en 3F.
2. Afstemming op doel	Kan tijdens een spreektaak verschillende doelen met elkaar verbinden (bijvoorbeeld informeren en overtuigen) en is zich bewust van wisseling van spreekdoel.	De leerling informeert prima, maar het overtuigen komt niet goed uit de verf. Hij bespreekt losse onderwerpen die niet expliciet in verband gebracht worden met het punt dat hij wil maken, namelijk dat het wenselijk en nuttig is om exotische dieren in gevangenschap te houden. Er worden ook geen tegenargumenten genoemd en weerlegd: tussen 2F en 3F.
3. Afstemming op publiek	Kiest in formele en informele situaties zonder moeite de juiste taalvariant. Kan spontaan afwijken van een voorbereide tekst en ingaan op belangwekkende punten die vanuit het publiek worden aangedragen.	De leerling past zijn taalgebruik nauwelijks aan het publiek (zijn klasgenoten) aan. Hij geeft wel concrete voorbeelden, maar boeit daar de luisteraar niet echt mee, waarschijnlijk omdat ze niet persoonlijk genoeg zijn: net onder 2F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een goede woordenschat. Kan variëren in de formulering. Trefzekerheid in de woordkeuze is over het algemeen hoog, al komen enige verwarring en onjuist woordgebruik wel voor.	De leerling hanteert het jargon dat bij het onderwerp hoort (<i>natuurlijke groepssamenstelling, populaties opbouwen, handopfok, enrichment</i>). Hij kiest meestal zonder aarzeling de juiste woorden, die voldoende gevarieerd zijn: 3F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen voorkomen, maar zijn zeldzaam en worden meestal direct verbeterd. Kan langere stukken tekst produceren in een normaal tempo; hoewel er tijdens het zoeken naar patronen en uitdrukkingen, aarzelingen voorkomen, zijn er weinig, overigens niet storende pauzes.	De leerling toont een redelijke zinsbouw, met soms onjuiste constructies (<i>De bizons waren nog maar een paar dieren van, die zijn allemaal gevangen en in een reservaat gestopt</i>). Hij spreekt in een normaal tempo. Soms hapert hij (<i>gekwalifi eh gekwalificeerd</i>). Soms is hij slecht verstaanbaar door een gebrekkige intonatie. Zijn manier van praten is zeer monotoon (alsof hij de presentatie uit zijn hoofd opdreunt), zijn mimiek en houding zijn niet publiekgericht: 2F.
---	--	---

Opmerkingen Exotische dieren in gevangenschap

Het totaalbeeld van deze presentatie ligt tussen 2F en 3F, wat goed past bij het niveau van de leerling: 4 havo. Hij zit al boven niveau 2F maar zal om te laten zien dat hij op niveau 3F kan presteren op diverse kenmerken verbetering moeten boeken: vooral de afstemming op publiek en de verstaanbaarheid zijn punten van aandacht voor deze leerling. Ook in het aanbrengen van samenhang en het verbinden van doelen valt nog flinke winst te boeken.

Voorbeeld 2 - Gamen

Inschaling Gamen

Algemeen	
Naam opdracht	Gamen
Bron	Deze presentatie over Gamen is opgenomen op het Jan van Brabant College in Helmond.
Opleiding	Havo
Leerjaar	4
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een overtuigende presentatie.
Taalniveau opdracht	3F Kan monologen en presentaties houden over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard waarin ideeën worden uitgewerkt en voorzien van relevante voorbeelden.
Taakomschrijving	Kan een verhaal vertellen met een inleiding, een kern en een slot. Kan informatie verzamelen en een presentatie geven met argumenten voor of tegen een bepaald standpunt, of voor- en nadelen van diverse opties. Kan vragen naar aanleiding van verhaal of presentatie vloeiend en spontaan beantwoorden.
Motivatie	Het betreft een presentatie over een onderwerp van maatschappelijke aard, dat vanuit verschillende kanten belicht wordt en waarover de leerling een goed onderbouwde mening geeft. Daartoe verzamelt hij de nodige informatie. De presentatie moet goed gestructureerd zijn (een inleiding, kern en slot bevatten) en ondersteund worden met een PowerPoint.

Transscriptie Gamen

In verband met de leesbaarheid van deze publicatie is een deel van de presentatie niet opgenomen in de transcriptie.

Euh ik heb als onderwerp gekozen computergames onder de veertien jaar met als standpunt dat euh kinderen jonger dan veertien jaar niet de hele dag mogen gamen, dat die maximaal maar een uurtje mogen gamen. .. Enne ja, ik heb vooral dat standpunt veertien jaar gekozen, want als je ouder bent dan veertien jaar, dan euh ja, is die invloed minder van games, dan ga je niet, zeg maar, euh in de gamewereld leven.

De inhoud. Ik ga vertellen waarom euh, waarom euh zo verslaafd is en de argumenten voor en daarna vertel ik de argumenten tegen dan euh een vergelijking erbij van de argumenten en daarna de conclusie

Nou euh computergames ja als jij onder de veertien jaar bent euh dan is daar euh ja dan ben je makkelijk te beïnvloeden en dan word je sneller verslaafd euh .. ja het gebeurt steeds vaker omdat je steeds op meer plekken ja computergames kunt kopen en euh je vindt nu bijna in ieder huis wel een console zeg maar, waar je mee kunt gamen bijvoorbeeld Xbox of Playstation .. Ja, het gebeurt op grote schaal het is niet alleen zeg maar in Nederland maar het is over de hele wereld en euh ja bijvoorbeeld in China dan euh daar heb je echt heel veel mensen die spelen dus bijna echt heel grote game expo's waarmee je met 300 man in een keer met elkaar samen kunt spelen .. en euh ga ik nu naar de argumenten voor.

Gamen is euh slecht voor de gezondheid want meestal als jij gaat gamen mensen willen zolang mogelijk gamen en dan euh ja dan gaan ze ja gaan ze zo lang mogelijk energiedrank gebruiken, gaan ze gebruik maken van drugs, bijvoorbeeld cocaïne zodat ze langer wakker kunnen blijven, gaan ze koffie ja koffie zit veel cafeïne in ja gaan ze meer koffie drinken ... sociale contacten op school ja ja sociale contacten ze gaan meer zeg maar ja in de gamewereld leven want dan hebben ze zeg maar alleen vrienden in de gamewereld en dan gaan ze ja buiten gaan ze niet veel meer met mensen om. Ik had euh bij mijn broer gelezen er was een jongen en euh die had een vriendin en euh als die ging vrijen met die vriendin dacht ie alleen euh ja dit moet zo snel mogelijk afgelopen zijn zodat ik weer naar huis ken en weer kan gamen. En dan was 'ie thuis en zat die vriendin beneden bij de ouders en zat hij boven zelf te gamen, en toen euh is die vriendin naar boven gegaan en heeft de computer uit de raam gegooid. Enne euh ja, als jij de hele dag gaat gamen gaat het ook slechter op school dan merk ja best euh ja dat merk je heel erg. Veel kinderen hebben hier last van zeg maar dat ze de hele dag gaan gamen dat ze dan geen zin meer hebben om te leren of dat stellen ze de hele tijd uit en dan denken ze: jah, dan hoeft ik eigenlijk helemaal niet meer te leren, ik ga verder gamen want ik haal morgen toch een onvoldoende.

Enne ze gaan ja ze gaan niet meer in echte wereld leven ze gaan vooral in de gamewereld leven bijvoorbeeld euh zeg maar euh wat ze in de gamewereld doen willen ze ook op straat gaan doen. Bijvoorbeeld in Duitsland was daar had 'ie een jongen had een spel gespeeld en daar was 'ie zwaar verslaafd aan en toen ging die naar buiten op straat ging die ook met een geweer rondschietsen

(...)

Mijn conclusie ja euh mijn onderzoek heb ik veel grafieken gezien, die staan ook op de bronnenlijst die ik heb gestuurd naar de juffrouw die grafieken euh twintigduizend kinderen zitten in Nederland in afkickklinieken. Honderdtienduizend kinderen die hebben verschijnselen van verslaving voor games. De meeste zijn bij euh World of Warcraft euh. Roundscape is ook eentje, waar veel mensen verslaafd aan zijn. Sommigen spelen wel drie dagen zonder te slapen en dan gebruiken ze vooral Red Bull energiedrank en euh ja koffie. Maar ja de gamers zijn ook wel die boe waarom ik ook wel zeg maar ja de kinderen die onder de veertien jaar die dat ie ja minder leren gamen want euh gamers die bijvoorbeeld twintig jaar zijn die gebruiken euh die gebruiken gewoon drugs om wakker te blijven en dan die spelen misschien wel een hele week zonder te slapen .. Euh in mijn onderzoek heb ik ook gelezen dat euh sommige mensen die gaan gewoon die zeggen dat ze ziek zijn van ze werk omdat ze dan kunnen gamen. Want op hen werk denken ze de hele tijd aan gamen dan gaan ze ja euh niet aandachtig werken en dan denken ze maar ja ja als ik dit maar snel doe dan kan ik gaan wer dan ken ik thuis gaan gamen. En dan gebeuren heel vaak ongelukken hierdoor .

Ik blijf nog steeds bij mijn standpunt in mijn onderzoek heb ik ben ik meer nadelen tegengekomen dan voordelen en euh ja daarom blijf ik bij mijn standpunt ..

Zijn er nog vragen?

- Ja, Pricillia
 - *Nou je zei: kinderen onder de veertien jaar zijn erg makkelijk beïnvloedbaar , maar*
 - Ja, maar
 - *Ja, jij bent bijvoorbeeld ook geen veertien, maar jij bent ook makkelijk beïnvloedbaar*
 - Euh ja das minder, ik begin al beetje volwassen te worden .. snap je .. ja, als jouw brein een beetje
volwassener wordt, dan ken je daar makkelijker afstand van nemen. Maar als je nou jong begint met gamen, dan raak je daaraan gewend en dan blijf je lang doorgaan ... Vragen nog?
- *Nee*
- Dan ben ik duidelijk geweest
- *Hahaha*

Beoordeling Gamen

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Maakt gebruik van middelen voor tekstcohesie (bijvoorbeeld signaal- en verbindingswoorden) om uitingen te verbinden tot een heldere, samenhangende tekst. Bij langere teksten kan dit nog problemen opleveren. Kan, indien nodig, het publiek de opbouw en structuur duidelijk maken en volgt deze ook.	De leerling brengt duidelijk naar voren wat hij gaat doen en houdt zich daar ook aan. De PowerPoint biedt daarbij houvast, maar maskeert ook een klein tekort aan goede verbindingswoorden. De leerling vermeldt de informatie uit onderzoeksbronnen pas aan het eind (te laat) en zijn conclusie is niet echt een conclusie: een krappe 3F.
2. Afstemming op doel	Kan tijdens een spreektaak verschillende doelen met elkaar verbinden (bijvoorbeeld informeren en overtuigen) en is zich bewust van wisseling van spreekdoel.	De leerling wisselt verschillende doelen af: mening geven, waarschuwen, informeren. Het is niet duidelijk of hij zich bewust is van deze wisselingen. Tussen 2F en 3F.
3. Afstemming op publiek	Kiest in formele en informele situaties zonder moeite de juiste taalvariant. Kan spontaan afwijken van een voorbereide tekst en ingaan op belangwekkende punten die vanuit het publiek worden aangedragen.	De leerling geeft voorbeelden die goed aansluiten bij het publiek van klasgenoten (de vriendin van een verslaafde gamer die de computer uit het raam gooit). Het maakt de presentatie levendig. Met een lastige vraag (<i>Jij bent ook makkelijk beïnvloedbaar</i>) uit het publiek weet hij niet goed raad. De mix van een goede voorbereiding (hij zit goed in zijn onderwerp) en een zelf gekozen nonchalante houding zit hem hierbij wellicht in de weg: tussen 2F en 3F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een goede woordenschat. Kan variëren in de formulering. Trefzekerheid in de woordkeuze is over het algemeen hoog, al komen enige verwarring en onjuist woordgebruik wel voor.	De leerling varieert weinig in zijn woordgebruik. Hij hanteert de spreektaal goed, maar gebruikt weinig onderwerpgerelateerd jargon: ruim 2F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	<p>Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen voorkomen, maar zijn zeldzaam en worden meestal direct verbeterd. Kan langere stukken tekst produceren in een normaal tempo; hoewel er tijdens het zoeken naar patronen en uitdrukkingen, aarzelingen voorkomen, zijn er weinig, overigens niet storende pauzes.</p>	<p>De leerling toont twee lichte accenten (Brabants en Marokkaans) en is goed verstaanbaar. Hij spreekt vlot, maar breit zijn zinnen aaneen tot lange lappen, waarvan de grammaticale constructie vaak onjuist is. Hij gebruikt veel spreektaal, met veel tussenvoegsels als 'ja' en 'zeg maar'. Nog niet boven 2F.</p>
---	---	---

Opmerkingen Gamen

De leerling zet een goede prestatie neer op 2F en is duidelijk op weg naar 3F. Dat past goed bij het niveau van de leerling: 4 havo. Hij hoeft 3F nog niet te bereiken, maar kan al wel uit de voeten met een opdracht die daartoe probeert uit te lokken. Winst kan hij vooral boeken in zijn woordgebruik. Als hij zijn wat nonchalante houding laat varen, zal zijn afstemming op het publiek verbeteren. Hij kan daarbij wat strenger zijn op zijn taalgebruik: iets minder spreektaal en vooral minder tussenvoegsels zullen zijn presentatie ten goede komen.

Voorbeeld 3 - De ontwikkeling van de jurk

Inschaling De ontwikkeling van de jurk

Algemeen	
Naam opdracht	De ontwikkeling van de jurk.
Bron	De presentatie is gehouden in het kader van een wedstrijd voor havo- en vwo-leerlingen over het profielwerkstuk.
Opleiding	Atheneum
Leerjaar	6
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie.
Taalniveau opdracht	3F Kan monologen en presentaties houden over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard waarin ideeën worden uitgewerkt en voorzien van relevante voorbeelden.
Taakomschrijving	Kan een verhaal vertellen met een inleiding, een kern en een slot. Kan informatie verzamelen en een presentatie geven met argumenten voor of tegen een bepaald standpunt, of voor- en nadelen van diverse opties. Kan vragen naar aanleiding van verhaal of presentatie vloeiend en spontaan beantwoorden.
Motivatie	De spreekbeurt is hoofdzakelijk informatief van aard: uitgaand van de eigen interesse, maar rakend aan de beroepsopleiding waarvoor de spreekster gaat kiezen (Modeacademie Fashion and design). Argumenten en voor- of nadelen ontbreken, maar de spreekster geeft wel steeds een analyse van het heersende modebeeld uit een periode en aan het slot van de presentatie komt er een uitwerking van een idee over mode naar voren.

Transscriptie De ontwikkeling van de jurk

Nou eh goededag, mij naam is Nanda Prins. Ik heb eh onderzoek gedaan naar de ontwikkeling die de jurk heeft ondergaan in de loop der eeuwen. Eh helaas was er wat eh waren er wat problemen eh met het de computer dus ik heb los beeldmateriaal.

Mijn profielwerkstuk heet L'histoire de la robe. Eh ik heb specifiek de jurk gekozen, omdat de jurk een heel interessant kledingstuk is, t'is heel bepalend in de mode en ook een heel mooi symbool voor de vrouwen en als vrouw zijnde dan ga je daar natuurlijk op af. Eh in de toekomst wil ik naar de kunstacademie en wil ik fashion en design gaan studeren.

Eh nou ja, diezelfde, die jurk heeft dus veel veranderingen ondergaan in de loop der eeuwen, dus ik ben tot de vraag gekomen welke ontwikkelingen onderging die jurk? Nou van helemaal niets gingen wij naar lappen stof, en die lappen stof werden gewoon maar opgehangen door eh door eh riemen en die eh de kleding was heel primitief. Nu heb ik het over de periode van jagers en boeren eh kleding moest gewoon in gewerkt worden en verder eigenlijk helemaal niets. In de oudheid gaan we eigenlijk veel verder, daar krijgt, eh krijgt kleding een veel meer uitgedachte vorm, daar kan ik eigenlijk al wel zeggen dat men meer gaat beeldhouwen op het lichaam, eh Griekse kleding bestond uit lappen stof die met heel veel aandacht en liefde gedrapeerd werd op het lichaam, eh ze droegen chiton of peplos. Eh er was daarin een verschil tussen een Dorische chiton en een Ionische. De Dorische chiton was van wol, en de Ionische was van duurder linnen. Dat was eh natuurlijk wel fijn in die tijd want eh linnen was veel lichter en minder warm. Eh de Romeinen namen later eh die eh chiton, enneh die chiton over en dat werd een toga, eh. Die toga dat toga was meer een standenkleding. De men kon zien wat voor eh stand je

had door de manier hoe jij het toga droeg. De toga werd om middel ge-eh-vestigd met een singel, daardoor ontstonden meer plooien, en eh nou. Daarnaast eh was de toga was dus een standenkleding en zo kon je bijvoorbeeld aan de keizer zien eh dat hij keizer was doordat hij een purperen toga droeg, wat een hele dure stof was in die tijd.

In de middeleeuwen droeg eh de vrouw met aanzien een cotte, een bilo en eh cape. Eh de cotte was een onderkleding dat heel erg ver tot op de grond reikte. De bilo dat was een overkleding met versiersels en eh wat kortere mouwen. Daarnaast was de mouw wel heel erg lang, maar toonde iets meer eh eh van de arm. Later verschoof eh de taille was eh in het begin heel erg eh laag, later verschoof die taille naar boven door het modebeeld met hele dikke buik.. Dat was dus in die tijd wel in. Eh in de gotiek eh haha, eh sorry. In de Romaanse tijd werd de kleding wat netter, want de kerk was wat radicaler geworden. Die eh buste moest wat meer bedekt worden, dus de eh eh de buste werd eh hooggesloten. In de Ro eh Gotiek werd de buste weer strak aangesnoerd en in de Renaissance wilde men eigenlijk vrijer bewegen wat eigenlijk heel gek was, want men droeg wel een corset in die tijd. Eh in de barok en de rococo was het eh bleef het eigenlijk wel een beetje hetzelfde en heel kenmerkend voor die aflopende periodes was de molensteenkraag waarbij de grote witte kraag omhoog eh omhoog stak.

Eh we gaan dan door naar de mode l'Anglaise. Daar werd uh wordt eh de kleding wordt heel smal en lang eh. Men draagt dan een Engelse japon en dat is dan de redingote eh ehm. Daarna blijft dat eigenlijk zo in de Franse revolutie eh men is eigenlijk heel erg geïnspireerd door die revolutie en laat dat graag zien door eh de kleding of eh sorry de kleding af te stemmen op de nationale kleuren rood, wit, blauw. Eh in de Empire eh blijft de kleding nog steeds lang en smal en is men geïnspireerd door de oudheid. De taille zit dan onder de buste en de eh plooien onder die buste refereren dan weer terug aan de tunica van de Romeinen en de Grieken eh. Nou daar.. later zakt die taille en dan wordt de rok heel erg breed men krijgt eh een beetje een eh dromerige periode en daarmee wordt de romantiek ingeluid en eh. En in komende periode gaan we eh gaat men dus emanciperen men wil comfortabeler reformkleding dragen want eh, die fiets die wordt gepakt eh. De couturier Poiret raakt eh daarna geïnspireerd door oosterse invloeden en dat is ook heel duidelijk terug te zien door kimonomouwen en eh tropische eh afbeeldingen op de kleding. Hij creëerde een nieuw silhouet dat was heel slank en soepel.

Kleding in de Eerste Wereldoorlog was vooral praktisch eigenlijk verandert er weinig maar ja eh de kleding blijft heel makkelijk te dragen eh. Tijdens de Art Deco kwam de Charlestonmode op. Charleston was een eh was een was een eh dansstijl in die periode en uh een muziekstijl eh. Men droeg een hemdjurk of trapezes en tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam uh er textielschaarste, en dat was ook gelijk terug te zien in de kleding. Het was eigenlijk heel armoedig en weer net zo praktisch als in de Eerste Wereldoorlog. Vrouwen maakten hun eigen japons. Daarna kwam de new look op eh een belangrijk statement was in die periode de cocktailjurk. Er kwamen veel nieuwe lijnen op zoals de H-lijn en de A-lijn. Allerlei coutoe eh allerlei ontwerpers kwamen met nieuwe silhouetten en met de komst van de Beatles werd kleding eh heel erg revolutionair en voor sommige mensen ook wel een beetje schrikwekkend. (...)

Mijn punt is dat ik duidelijk wil maken, is dat kleding verder gaat dan alleen maar naald, draad en stof. Ontwerpers die hebben een bepaald idee achter hun kleding en kleding mag toch zeker verheven worden tot een vorm van kunst. Waarom zou een beeldhouwer wel een kunstenaar eh als kunstenaar bekeken kunnen worden en een ontwerper niet, terwijl hij in feite hetzelfde doet. Eh, nou ja, misschien kan ik wel stellen dat de jurk in de loop der eeuwen eigenlijk een persoonlijkheid op zich is geworden, maar dat zijn mijn woorden. Ik dank u hartelijk.

Beoordeling De ontwikkeling van de jurk

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Maakt gebruik van middelen voor tekstcohesie (bijvoorbeeld signaal- en verbindingswoorden) om uitingen te verbinden tot een heldere, samenhangende tekst. Bij langere teksten kan dit nog problemen opleveren. Kan, indien nodig, het publiek de opbouw en structuur duidelijk maken en volgt deze ook.	De opbouw van de tekst is duidelijk en de leerling probeert met verbindingswoorden te variëren. De inleiding is te kort: de opbouw van de presentatie wordt niet aangegeven, alleen de aanleiding wordt genoemd. Het is niet duidelijk of het een betoog is: de leerling gaat pas laat over op het weergeven van een standpunt: net 3F.
2. Afstemming op doel	Kan tijdens een spreektaak verschillende doelen met elkaar verbinden (bijvoorbeeld informeren en overtuigen) en is zich bewust van wisseling van spreekdoel.	De tekst lijkt tot aan het slot vooral informatief te zijn, maar aan het slot blijkt er ook sprake van een overtuigend doel. Dat was vooraf niet kenbaar gemaakt. De leerling is zich er wel van bewust dat ze op het eind van spreekdoel wisselt: 3F.
3. Afstemming op publiek	Kiest in formele en informele situaties zonder moeite de juiste taalvariant. Kan spontaan afwijken van een voorbereide tekst en ingaan op belangwekkende punten die vanuit het publiek worden aangedragen.	De leerling is zich bewust van het publiek en stemt haar taalgebruik daar op af. Ze speelt in op het publiek met een grapje (<i>'later verschoof de taille naar boven door het modebeeld met een hele dikke buik; dat was dus in die tijd wel in'</i>), ze weet te boeien en ze beschrijft helder. Ze gaat ook ontspannen om met het feit dat ze met posters moet werken omdat de PowerPoint het niet doet. Ze reageert op adequaat op het tijdsignaal: 3F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een goede woordenschat. Kan variëren in de formulering. Trefzekerheid in de woordkeuze is over het algemeen hoog, al komen enige verwarring en onjuist woordgebruik wel voor.	Ze gebruikt veel opvallende woorden (<i>bepalend, primitief, beeldhouwen op het lichaam, gedrapeerd, ingeluid</i>) en varieert in de formulering. Er komen enkele vergissingen in voor (<i>danaar</i>). Ze struikelt over het woord <i>couturier</i> en stapt dan over op <i>ontwerper</i> . Niet alle moeilijke woorden en vaktermen worden uitgelegd, sommige wel verbeeld met handgebaren: 3F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen voorkomen, maar zijn zeldzaam en worden meestal direct verbeterd. Kan langere stukken tekst produceren in een normaal tempo; hoewel er tijdens het zoeken naar patronen en uitdrukkingen, aarzelingen voorkomen, zijn er weinig, overigens niet storende pauzes.	De leerling spreekt heel snel. Ze is goed verstaanbaar. Ze maakt enkele grammaticale (congruentie)foutjes die niet allemaal verbeterd worden. Vooral in het begin slaat ze woordjes over en stottert ze nogal eens (waarschijnlijk door zenuwen): 3F.
---	--	---

Opmerkingen De ontwikkeling van de jurk

De leerling levert een prestatie op 3F af. Wel jammer is dat het referentiekader geen mogelijkheden biedt om ook de inhoud van de presentatie en de kwaliteit van de argumentatie te beoordelen. De prestatie wordt mede beïnvloed door de setting: de leerling wil graag veel informatie uit haar profielwerkstuk geven, maar wordt belemmerd door de tijdslimiet. Dat maakt dat ze (te) snel gaat praten en dat ze foutjes maakt die ze niet herstelt. Wie streng oordeelt, zou de prestatie daardoor op een aantal punten als 'net niet 3F' beoordelen.

5.4 Voorbeelden op 4F

Voorbeeld 1 - Plasmabollen

Inschaling Plasmabollen

Algemeen	
Naam opdracht	Plasmabollen
Opdracht	De presentatie is gehouden in het kader van een wedstrijd voor havo- en vwo-leerlingen over het profielwerkstuk.
Bron	De presentatie is gehouden in het kader van een wedstrijd voor havo- en vwo-leerlingen over het profielwerkstuk.
Opleiding	Atheneum
Leerjaar	6
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie, i.c. een duo-presentatie.
Taalniveau opdracht	4F Kan duidelijke, gedetailleerde monologen en presentaties houden over tal van onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard. Kan daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.
Taakomschrijving	Kan uitgebreide verhalen vertellen, beschrijvingen geven en een argumentatie ontwikkelen waarin belangrijke punten extra aandacht krijgen. Kan een goed gestructureerde presentatie geven en daarbij gezichtspunten ondersteunen met redenen en relevante voorbeelden.
Motivatie	De presentatie betreft een uitgebreid, wetenschappelijk getint verhaal, waarin een beschrijving wordt gegeven van een onderzoek naar een verschijnsel, uitgewerkt in een profielwerkstuk. Belangrijke punten krijgen extra nadruk en in de presentatie zijn veel relevante voorbeelden verwerkt.

Transscriptie Plasmabollen

Rik:

Goedemiddag allemaal, welkom bij onze presentatie over plasmabollen en bolbliksems. Wij zijn eigenlijk op zoek geweest naar een euh verklaring voor het fenomeen bolbliksems. Bolbliksems worden waargenomen na zware onweersbuien en euh dan komen de meldingen binnen bij het KNMI, maar d'r was eigenlijk nog geen verklaring voor. En die proberen wij te vinden aan de hand van plasmabollen. .. Enne al snel kwamen wij op de hoofdvraag van zijn de eigenschappen van een plasma eh bolbliksem te verklaren met die euh van een plasmabol? Enne daarvoor hebben wij een onderzoekje opgezet aan de hand van eh enkele deelvragen. Wij hebben gebruik gemaakt van een euh grote onderzoekopstelling aan de TU Eindhoven. Daar hebben we heel veel voor moeten bellen om dat allemaal voor mekaar te krijgen, maar dat is uiteindelijk gelukt. En deze deelvragen 'wat is een bolbliksem eigenlijk?' en daar gaat Martijn zo wat over vertellen. Wat is plasma? En hoe ontstaan ze? En zijn deze eigenschappen uiteindelijk te beïnvloeden? .. Martijn.

Martijn:

Zoals Rik al en beetje aangaf zijn bolbliksems euhm bolvormige objecten die licht geven en worden waargenomen na een heftige onweersbui. Nou bolbliksems die euh is nog geen wetenschappelijk bewijs voor gevonden. 't Is eh, er zijn euh ook veel wetenschappers mee bezig om een verklaring te vinden en eh ja de ooggetuigen nemen verschillende kenmerken van

een bolbliksem waar. Zo zijn de kleuren uitlopend van rood tot blauw, die zijn heel verscheidend, maar rood en blauw neemt toch wel de boventoon. De omvang is ongeveer van een voetbal. De af te leggen en ze bestaan enkele seconden en ze leggen een weg af die varieert van hij blijft stilstaan of hij vliegt de hele straat door. Nou het houdt al eh al heel lang de mensheid bezig, zo is zien we hier een gravure van de negentiende eeuw waar het euh mysterie van de bolbliksem wel goed duidelijk wordt, het euh wekt verbazing op: wat is het het? Dat weten we niet precies, en wij gaan dat verklaren aan de hand van de theorie over de plasmabollen.

En dan komen we bij de volgende vraag: wat is plasma? Plasma is geïoniseerd euh gas, dat betekent dat het gas elektrisch geladen is. Het ontstaat onder zeer extreme omstandigheden, bijvoorbeeld onder euhuh zeer hoge temperaturen, euh hoge druk, maar ook bij grote euh energieoverdrachten, denk aan botsingen. Nou, we komen het ook tegen in het heelal, maar er zijn ook op aarde een aantal voorbeelden, zoals het noorderlicht, een van de bekendste, waar de straling vanuit de zon euh botst op de lu eh atmosfeer van de aarde. Ook hebben we de, die we bij onze stand hadden staan, de plasmabol waar euh plasma van de midden naar de glazen wand overspringt. En een praktisch nut waar de wetenschap euh euh een toepassing op heeft gevonden zijn de tl-lampen, waar wordt gebruik gemaakt van de optische eigenschappen van plasma. Nou wij euh wekken plasma op met behulp van euh een euh geavanceerde meetopstelling en dat hebben wij gedaan in Eindhoven en Rik zal vertellen hoe deze meetopstelling te werk gaat. ..

Rik(...)

Dan hebben we natuurlijk de resultaten. .. We hebben elektrische eigenschappen, daar hebben we naar gekeken van hoeveel stroom loopt er nou precies door, en dat was afhankelijk van de gebruikte soort eh zout en we hadden de beeldresultaten. Die waren onderverdeeld in kleur, levensduur en afgelegde weg en temperatuur. De temperatuur hebben we op iets andere manier gemeten, omdat een temperatuur euh met een thermometer euh niet te meten is, omdat de thermometer zou smelten. Daarom hebben we gekeken naar hoe snel stijgt die bol nou eigenlijk op en kunnen we dat vergelijken met de dichtheid van bekende gassen zoals helium, argon maar ook stikstof. En door dat te vergelijken en de dichtheid is recht evenredig met euh de temperatuur, kunnen we de temperatuur afleiden van de plasmabol. Dus dat hebben we op deze manier gedaan. En nu een kleine fotoreeks van het ontstaan van de plasmabol. Jullie zien nu net het punt dat de waterdruppel geïoniseerd wordt, (*halve minuut*), en we gaan verder -ik zal een beetje tempo maken- en jullie zien hoe nu hoe langzaam de bol ontstaat en natuurlijk weer verdwijnt. Om even een tijdsindicatie te geven, dit is 0,3 seconden waarin dit allemaal gebeurt.

En dan eh .. gaan we door met de kleur. Natriumchloride geeft zoals jullie zien een oranje kleur, en kaliumchloride blauw. Om dat was ook onze hypothese dus die hebben we hiermede bevestigen en het mooie daarvan is eh toch eigenlijk dat nog niet bekend was, wat er uit dit onderzoek zou komen en dat we toch eh enkele hypothesen gewoon echt hebben kunnen bevestigen. En dat dus we kunnen zeggen dat de kleur van een plasmabol afhankelijk is het gebruikte zout. (*Nog één zin.*) Dat is één, wat zei je (*Nog één zin, dan moet je afronden.*) Nou we hebben het ontzettend leuk gehad en hopen dat jullie .. dat jullie er ook een beetje van genoten hebben.

Beoordeling Plasmabollen

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk Gelet op Rik, de jongen met krullen (opent en sluit de presentatie)
1. Samenhang	Kan goed gestructureerde gesproken taal voortbrengen, die getuigt van beheersing van ordeningspatronen, verbindingswoorden en cohesiebevorderende elementen.	De spreker houdt een coherent, samenhangend verhaal, waaruit blijkt dat hij boven de stof én boven de PowerPoint staat. Hij varieert op de vaste ordening en legt eigen accenten. Het tweetal krijgt niet de kans om de presentatie af te maken en het lukt niet om de laatste slide van de presentatie toe te lichten. Desondanks is wat de geobserveerde spreker laat zien op 4F.
2. Afstemming op doel	Kan in een monoloog of presentatie verschillende doelen nastreven zonder hieromtrent in verwarring te raken of verwarring te veroorzaken.	De doelen zijn: informeren, enthousiasmeren en ook overtuigen: het gaat uiteindelijk om een prijs. In de manier waarop de spreker het verhaal vertelt, is dit herkenbaar. Hoewel hij er inhoudelijk niet in slaagt de hele presentatie te vertonen, pakt de spreker de draad weer op nadat hij op de nog resterende tijd is geweest. Hij redt wat er te redden valt en laat zich, ondanks zichtbare teleurstelling, niet uit het veld slaan: 4F.
3. Afstemming op publiek	Houdt contact met het publiek door te reageren op zowel non-verbale als verbale reacties: kan bijvoorbeeld bij het signaleren van onrust vragen of het publiek iets anders had verwacht.	De presentatie is formeel, passend bij het publiek. Het publiek brengt niets in, dus valt niet te beoordelen of de spreker daar goed mee om kan gaan. Op de melding 'nog 30 seconden' kan hij reageren. In het algemeen is de presentatie van deze jongen heel naturel. Hij is zich ook bewust van de aanwezigheid van het publiek en speelt daarmee (<i>ik heb helaas geen aanwijzstok, natriumchloride geeft zoals jullie zien...</i>) De ondersteuning is perfect, de PowerPoint is niet de leidraad, maar de kapstok. Het beeldgebruik erin (<i>bliksembol op gravure</i>) getuigt ervan dat de jongens samen goed hebben nagedacht over manieren om hun publiek te boeien en te prikkelen: 4F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een breed repertoire aan woorden, idiomatische uitdrukkingen en uitdrukkingen uit de spreektaal.	De spreker beschikt over een breed repertoire, dat gemakkelijk wordt gebezigd en maakt gevarieerd gebruik van gepaste vaktermen: 4F.

5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Kan de intonatie variëren en de juiste nadruk in zinnen leggen om ook fijnere betekenisnuances uit te drukken. Slechts een begripsmatig moeilijk onderwerp kan een natuurlijke, vloeiende taalstroom hinderen. Handhaaft consequent een hoge mate van grammaticale correctheid; fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel hersteld.	Nauwelijks fouten, goed tempo, vloeiende woordenstroom, tempo wordt naar het einde opgedreven door tijdgebrek. Er wordt met de intonatie gevarieerd bij bepaalde belangrijk deelonderwerpen, zoals in het stukje over de temperatuur in plasmabollen: 4F.
---	--	---

Opmerkingen Plasmabollen

Het is jammer dat de presentatie zo bruusk wordt afgekapt. Daarom kan de spreker niet alles laten zien wat hij in huis heeft. Het maken van de juiste keuzes aangaande wat nog te vertellen in zo'n penibele situatie, is een vaardigheid die buiten het bereik van 4F legt. Het panel rekent het de leerling dan ook niet aan dat door het abrupte einde de conclusie niet wordt gegeven en de luisteraar enigszins onbevredigd achterblijft.

Het panel heeft met een schuin oog naar de andere jongen gekeken, zijn prestatie lijkt onder niveau 4F te liggen. Een volledige analyse daarvan is echter niet gemaakt.

Voorbeeld 2 - Lofrede op de biologische landbouw

Inschaling Lofrede op de biologische landbouw

Algemeen	
Naam opdracht	Lofrede op de biologische landbouw.
Opleiding	Atheneum
Leerjaar	5,6
(Taal)vaardigheid	Spreken
Taak: presentatie	Een monoloog houden: een informerende presentatie / een overtuigende presentatie.
Taalniveau opdracht	4F Kan duidelijke, gedetailleerde monologen en presentaties houden over tal van onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard. Kan daarbij subthema's integreren, specifieke standpunten ontwikkelen en het geheel afronden met een passende conclusie.
Taakomschrijving	Kan uitgebreide verhalen vertellen, beschrijvingen geven en een argumentatie ontwikkelen waarin belangrijke punten extra aandacht krijgen. Kan een goed gestructureerde presentatie geven en daarbij gezichtspunten ondersteunen met redenen en relevante voorbeelden.
Motivatie	De presentatie betreft een uitgebreid verhaal waarin sprake is van een argumentatie waarin belangrijke punten nadruk krijgen. De spreker zet voorbeelden en retoriek in om zijn gezichtspunt te ondersteunen.

Transscriptie Lofrede op de biologische landbouw

Dames en heren, stelt u het eens zich voor: een prachtige vrouw in de bloei van haar leven. Ze wordt uitgebeut door een stelletje vrekken, uitgezogen. De vrouw vermagert, besluit te vruchten euh vluchten, met die vrekken, met die vlekken op haar hielen, komt ze aan bij een huisje waar een vriendelijke man woont die haar verwelkomt, die haar verzorgt. De vrouw herwint haar kracht en (*onverstaanbaar*). Nou dames en heren ,dit is geen fabel, dit gebeurt echt. De vrouw in dit verhaal is Moeder Aarde? De vrekken zijn de moderne landt bouw en die aardige man is de biologisch-dynamische landbouw. De biologisch-dynamische landbouw is een vorm van landbouw die er niet op uit is om kosten wat kost zoveel mogelijk winst te maken, maar die kijkt wat het beste is voor ons en die boert met respect voor natuur en aarde. En, dames en heren die biologisch-dynamische landbouw is een zegen: een zegen voor de natuur, een zegen voor de mens, en een zegen voor de consument. Allereerst is het een zegen voor de natuur, want gedurende duizenden jaren nog ver voor de tijd van de Romeinen en Grieken hebben wij de aarde bebouwd op een natuurlijke wijze met respect voor het milieu. En toen kwam de Industriële Revolutie. Wij gingen uitvindingen doen: machines, kunstmesten, het werd allemaal veel massaler. De natuur werd uitgezogen en de traditionele lanbouwer landbouw werd vertrapt, verdrongen en verdrukt. De biologisch-dynamische landbouw echter gaat terug naar de goede tijden van weleer. Zij leren weer leren ons weer met respect voor de natuur te boeren. Zij hebben respect voor de natuur, voor dieren, planten en bovenal voor de aarde. Ten tweede is het een zegen voor de mensheid. Er zijn mensen die stellen dat er op de onvruchtbare gronden van Afrika niets kunnen groeien, maar dit kan wel. Dit kan dankzij de biologisch-dynamische landbouw, bijvoorbeeld in Tanzania. Dat is een erg arm land en ze willen graag die economie opkrikken, maar dat lukt niet echt het moderne landbouw want ze hebben het geld niet voor. Wat ze hebben is mankracht. De biologisch-dynamische landbouw bloeit op die mankracht. Daarom is het de ideale vorm voor derdewereldlanden als Tanzania. Ook houdt het de bodemvruchtbaarheid in stand, waardoor dit ook heel goed is. En ten derde is het een zegen voor de consument. Het is superieur aan de normale landbouw. Steeds wordt er gezocht naar verbeteringen, niet in kwantiteit maar in kwaliteit. Zze denken niet 'hoeveel geld kunnen we

hiermee verdienen?' maar 'hoe kunnen we dit gewas nog, gezonder nog voedzamer, nog beter maken voor de consument. Dames en heren, de biologische dynamische landbouw is geweldig het is een zegen voor de consument voor de boeren en voor de natuur. Denkt u eens terug aan die vrouw en denkt dat het uw eigen moeder was. Zou u willen dat ze zo werd uitgezogen? Nee, dat zou u niet willen. Laten we daarom dankbaar zijn dat de biologisch-dynamische landbouw heeft gezorgd voor de moeder van ons allen: Moeder Aarde .

Beoordeling Lofrede op de biologische landbouw

Kenmerken Taakuitvoering	Niveau	Opmerkingen per kenmerk
1. Samenhang	Kan goed gestructureerde gesproken taal voortbrengen, die getuigt van beheersing van ordeningspatronen, verbindingswoorden en cohesiebevorderende elementen.	De tekst heeft een heldere structuur: inleiding, kern met een driedeling, samenvatting, conclusie, uitsmijter De driedeling (<i>goed voor de natuur, goed voor de mensheid, goed voor de consument</i>) biedt structuur. Deze driedeling wordt aangekondigd met signalen (<i>ten eerste</i> enz.). Met <i>'dames en heren'</i> wordt de afronding aangekondigd. De spreker begint met een metafoor en komt daarop terug in zijn uitsmijter: dit geeft de presentatie een vol, rond karakter: 4F.
2. Afstemming op doel	Kan in een monoloog of presentatie verschillende doelen nastreven zonder hieromtrent in verwarring te raken of verwarring te veroorzaken.	Wisselt overtuigen, informeren en amuseren af. Het informeren is wel eens onderbelicht: in het voorbeeld over de mogelijkheden van biologische landbouw op de arme grond van Tanzania wordt niet duidelijk welke winst daar precies is geboekt. Eigenlijk onderbouwt de spreker zijn argument hier niet goed, maar dit zal bij de luisteraar niet tot verwarring leiden: nipt 4F.
3. Afstemming op publiek	Houdt contact met het publiek door te reageren op zowel non-verbale als verbale reacties: kan bijvoorbeeld bij het signaleren van onrust vragen of het publiek iets anders had verwacht.	De spreker kiest het juiste register met gemak en is zich bewust van zijn publiek, getuige de metaforische opening en de grap met de retorische vraag aan het slot. Hij lacht mee met het publiek omdat zijn vraag misschien een tikkeltje dubbelzinnig en op zijn minst hilarisch is (<i>'En denk dat het uw moeder was. Zou u willen dat zij zo werd uitgezogen? Nee, dat zou u niet willen!'</i>) Ook hanteert hij aan het begin van zijn spreekbeurt een 'verhalende techniek': <i>'En toen...kwam de industriële revolutie'</i> : 4F.
4. Woordgebruik en woordenschat	Beschikt over een breed repertoire aan woorden, idiomatische uitdrukkingen en uitdrukkingen uit de spreektaal.	De spreker varieert in woorden en formulering, hanteert beeldspraak (<i>uitgezogen vrouw</i> = moeder Aarde, <i>goede boer</i> = biologische landbouw), hanteert retorische middelen en stijlmiddelen zoals de retorische vraag en een drieslag met alliteratie (<i>'vertrapt, verdrongen, verdrukt'</i>).

		De woorden die hij gebruikt bij het beschrijven van de 'moderne landbouw' zijn meer spreektaal (' <i>veel geld verdienen</i> '), dan die bij biologisch-dynamische landbouw: 4F.
5. Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing	Kan de intonatie variëren en de juiste nadruk in zinnen leggen om ook fijnere betekenisnuances uit te drukken. Slechts een begripsmatig moeilijk onderwerp kan een natuurlijke, vloeiende taalstroom hinderen. Handhaaft consequent een hoge mate van grammaticale correctheid; fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel hersteld.	De spreker is goed verstaanbaar ondanks een enkele verspreking en gebruikt consequent correcte zinnen. Fouten zijn zeldzaam en worden snel verbeterd, de vloeiende taalstroom wordt nauwelijks gehinderd: 4F. Wel wordt bijna elke zin benadrukt en varieert de spreker niet in intonatie tussen 'verhaal vertellen' aan het begin en betogen in de kern: nog 3F. Een keer bungelt een argument als een wat zwakke toevoeging aan een argumentatie : ' <i>en ook houdt het de bodemvruchtbaarheid in stand waardoor het heel goed is</i> '. De spreker hanteert non-verbale signalen maar die zijn niet zeer gevarieerd en niet altijd passend; elementen van 3F.

Opmerkingen Lofrede op de biologische landbouw

De argumentatie is niet altijd sterk uitgewerkt, inhoudelijk valt er nog wel wat af te dingen op deze presentatie. Vooral door zijn mooie opbouw en zeer goede beheersing van retorische middelen en stijlmiddelen, komt de spreker daar wel mee weg. De spreker kan 4F net aan, maar op enkele punten gaat hem dat nog niet als vanzelfsprekend af en zien we taalprestaties op 3F.

6. Samenvatting en Conclusie

6.1 Opbrengst

In de voorgaande hoofdstukken hebben we beschreven waarom en hoe we tot de concretisering (zie hoofdstuk 4 en 5) zijn gekomen. De voorbeelden zijn concretisering van een bepaald niveau, maar anders dan bij het concretiseren van leerlingenproducten voor schrijven (S&O 45) zijn het geen ‘treffende’ voorbeelden.

Dat komt doordat we bij schrijven (en lezen) de - voor een bepaald niveau - meest treffende voorbeelden konden selecteren uit een grotere hoeveelheid materiaal. Bij Spreken en Gesprekken hebben we die mogelijkheid niet, omdat het beoordelen van deze taken tijdrovender is en de voorraad aan bruikbare opnames beperkt is. Het gevolg is dat de beoordelingen per concretisering fluctueren: op het ene kenmerk kan een prestatie hoger beoordeeld zijn dan op het andere. Met andere woorden: niet op alle kenmerken presteert de leerling in een voorbeeld op hetzelfde niveau. Dit is overigens iets wat in de praktijk meer zal voorkomen; prestaties die voor alle kenmerken precies passen bij een bepaalde niveaubeschrijving zijn zeldzamer dan prestaties waarin de genoemde fluctuatie optreedt.

We hebben voorbeelden gezocht bij de subdomeinen Spreken en Gesprekken van Mondelinge taalvaardigheden uit het Referentiekader taal en rekenen. In het subdomein Spreken wordt de taak *Een monoloog houden* uitgewerkt; in het subdomein Gesprekken zijn de taken *Deelnemen aan discussie en overleg* en *Informatie uitwisselen* uitgewerkt. Het verwarrende hiervan zit in de overlap die er is tussen ‘overleg’ en ‘informatie uitwisselen’. Voor een overzicht van de gevonden voorbeelden gebruiken we liever een indeling die meer aansluit bij de praktijk in het voortgezet onderwijs, namelijk een onderscheid in de taken *monoloog houden*, *dialog voeren* (meningvormend of besluitvormend) en *polyloog voeren* (debat, Lagerhuisdebat, meningvormende discussie en besluitvormende discussie). Tabel 1 geeft een overzicht van de gevonden voorbeelden:

Taken	1F	2F	3F	4F	
Spreken					
Monoloog: een informatieve presentatie		2	2	1	1
Spreken					
Monoloog: een overtuigende presentatie		-	-	2	1
Gesprekken					
Dialog: een meningvormend gesprek		-	-	-	-
Gesprekken					
Dialog: een besluitvormend gesprek		-	1	-	-
Gesprekken					
Dialog: een debat		-	-	-	-
Gesprekken					
Polyloog: een (Lagerhuis)debat		1	3	1	2
Gesprekken					
Polyloog: een meningvormende discussie		1	-	1	-
Gesprekken					
Polyloog: een besluitvormende discussie		-	-	-	-

Tabel 1: Overzicht van de voorbeelden voor Spreken en Gesprekken

De meeste voorbeelden bevinden zich rond de niveaus 2F en 3F. De informatieve presentatie komt bij de gevonden voorbeelden van Spreken het meest voor. Bij de Gesprekken zien we meer voorbeelden van debatten dan van discussies en vrijwel geen dialogen. We hebben geen bruikbare opname van een besluitvormende discussie gevonden. De gevonden voorbeelden geven een beeld van mondelinge vaardigheden in het voorgezet en beroepsonderwijs, maar het is de vraag of het er een redelijke afspiegeling van is. In de praktijk komen discussies en dialogen vrijwel zeker meer voor. Of informatieve presentaties en debatten relatief vaker voorkomen en waarom dat wellicht het geval is, zou nader onderzocht kunnen worden.

6.2 Ervaringen met het Referentiekader

6.2.1 Praktijkkennis van docenten

Zoals al gemeld in hoofdstuk 2, is voor Spreken en Gesprekken een andere werkwijze gevolgd dan voor eerder voor Schrijven en Lezen is gedaan. Dit heeft tot gevolg dat we nu geen overzicht kunnen geven van de praktijkkennis van deelnemende docenten, want we hebben daar dit keer geen onderzoek naar gedaan. Vanzelfsprekend hebben de docenten hun praktijkkennis wel ingebracht. Impliciet komt deze kennis dan ook in het volgende naar voren.

6.2.2 Waarde van het kader

Omdat er bij de concretisering van het referentiekader voor Schrijven en Lezen in twee rondes gewerkt is, konden toen uitspraken gedaan worden over de relatie van het referentiekader met de praktijkkennis van de deelnemende docenten. Op grond van de ervaringen is er dit jaar gewerkt met kijkwijzers die gebaseerd zijn op het referentiekader (zie hoofdstuk 3). De ervaringen daarmee laten zich als volgt beschrijven.

Voor het goed beoordelen van de leerlingprestatie –zowel de mondelinge presentatie als de deelname aan een debat of discussie– is de vooraf gegeven opdracht of een beschrijving ervan eigenlijk onmisbaar. De opdracht nodigt uit en/of stimuleert tot het leveren van een prestatie op een bepaald niveau of hoger, maar de opdracht kan ook beperkend werken. Als de opdracht ontbreekt, bemoeilijkt dat het inschalen van de leerlingprestatie.

Met de opdracht, de algemene doelomschrijving en niveaubeschrijvingen van de taken en de teksten kan bepaald worden op welk niveau de leerlingprestatie verwacht mag worden. Daarna wordt de prestatie beoordeeld, aan de hand van de kenmerken van de taakuitvoering op dat niveau, en met een schuin oog naar de naastliggende niveaus. Zo is er gewerkt bij de concretisering Schrijven en Lezen.

Als de opdracht ontbreekt, zoals bij het concretiseren van Spreken en Gesprekken doorgaans het geval was, moet op basis van een eerste indruk van de presentatie en/of de beurten in het gesprek een keuze voor een bepaald niveau gemaakt worden. Na een eerste kijkronde vormen de experts (docenten) op basis van hun praktijkkennis als het ware een beeld van de gegeven opdracht. Daarna volgt een tweede kijkronde waarin aan de hand van de kenmerken van de taakuitvoering uitspraken over het niveau van de prestatie gedaan worden. Twee keer observeren is dus wenselijk. In de praktijk bleek dat met twee kijk rondes een behoorlijke mate van overeenstemming te bereiken valt over de beoordelingen van de prestaties. Als dat het geval is, werkt het referentiekader.

Bij het concretiseren Schrijven en Lezen bleek de mate van complexiteit van het referentiekader het beoordelen en inschalen lastig te maken. Het document is niet makkelijk te lezen, mede omdat voor elke kenmerk meerdere omschrijvingen zijn geformuleerd. Ook ontstond tijdens het beoordelen vaak discussie over de verschillen tussen twee omschrijvingen op naast elkaar liggende niveaus.

Om deze belemmering op te heffen, is bij het concretiseren van de mondelinge taalvaardigheid gekozen voor ondersteuning met de kijkwijzers voor Spreken en Gesprekken. Deze ondersteuning is in de praktijk als adequaat gewaardeerd. Het docentenpanel noemde het werken met de kijkwijzers een duidelijke verbetering ten opzichte van het werken met de oorspronkelijke tekst van het referentiekader. Door de korte en overzichtelijk weergegeven beschrijvingen kan men met de kijkwijzers redelijk snel en accuraat uit de voeten. Wel blijft het met de kijkwijzers lastig te doorzien dat een bepaald niveau altijd de kenmerken van de lagere niveaus impliceert. Maar dat is al een kanttekening bij het referentiekader.

6.2.3 Kanttekeningen bij het kader (lastigheden, onduidelijkheden en gebreken)

Aan het eind van de publicatie kunnen we, net als bij de concretisering Schrijven en Lezen in S&O45 stilstaan bij de opmerkingen die gemaakt zijn tijdens het intensief werken met het referentiekader. Dit om het hanteren ervan – op termijn – te verbeteren. We gebruiken daarvoor opnieuw het onderscheid in:

- lastigheden, die waarschijnlijk niet te vermijden zijn;
- onduidelijkheden die wellicht door redactie van de tekst en/of nader onderzoek verbeterd kunnen worden;
- Gebreken, die vragen om reparatie.

Lastigheden

- Wat lastig was bij Schrijven en Lezen is ook lastig bij Spreken en Gesprekken: om te laten zien dat je op een bepaald niveau kunt presteren, met name op de hogere niveaus, heb je aan één prestatie niet genoeg, omdat een leerling niet alles in één keer kan laten zien. Bijvoorbeeld: het kunnen hanteren van verschillend taalgebruik in formele en informele situaties, kan alleen getoond worden in meerdere spreeksettings. Nog een voorbeeld: in een strak beregeld debat valt de kwaliteit van het *beurten nemen en bijdragen aan samenhang* niet op alle punten gemakkelijk aan te tonen. De leerling die aan het debat wil bijdragen moet bijvoorbeeld gaan staan. Het gaan staan is echter geen garantie op het verkrijgen van het woord. De debatterende leerling is wat betreft dit kenmerk van de taakuitvoering sterk afhankelijk van de gespreksleider.
- Ook de onderlinge weging van de verschillende kenmerken van de taakuitvoering is een probleem dat bij de mondelinge taalvaardigheden terug komt. Omdat nu duidelijker is geworden dat uitvoeringen meestal niet op alle kenmerken op precies hetzelfde niveau scoren, is ook duidelijker dat het hanteren van de rigide eis dat een prestatie alleen op niveau is als aan alle bijbehorende kenmerken is voldaan, in de praktijk niet werkbaar zal zijn. Met andere woorden, leerlingen kunnen compenseren: als een spreker op sommige kenmerken (iets) hoger scoort en op andere (iets) lager geeft dat gemiddeld een beoordeling op bijvoorbeeld 3F.
- Ook bij Spreken en Gesprekken zijn enkele inconsequenties aan het licht gekomen. Het meest opvallend is de plaats van het debat in het kader; In het referentiekader is er pas van niveau 3F sprake van 'debat'. In de lagere niveaus benoemt het referentiekader de gespreksvormen 'overleg' en 'discussie'. Het docentenpanel stelde vast dat in de onderwijspraktijk het debat ook al wel voorkomt in de onderbouw van het vo, ja zelfs in het primair onderwijs. Deze constatering wordt onderschreven door drie voorbeelden van debatteren die afkomstig zijn uit de onderbouw vo of eind vmbo - respectievelijk niveau 1F en 2F (zie de voorbeelden *Basisschoolleerlingen mogen maar 1 uur per dag op pc* (1F), *Reclame voor snoep moet verboden worden* (2F) en *Gezond leven is col* (2F) in hoofdstuk 4).

Dat het referentiekader in de niveaus 1F en 2F geen uitspraken doet over het debat, wil natuurlijk niet zeggen dat leerlingen op de basisschool en in de onderbouw van het vo of in de bovenbouw van het vo niet mogen of kunnen debatteren. Het referentiekader stelt alleen geen kwaliteitseisen aan de debatvaardigheden van de leerlingen. Uit praktische overwegingen zouden docenten hier de eisen kunnen toepassen die aan het discussiëren worden gesteld. 'Discussie' wordt op niveau 2F immers wel beschreven.

- Het beoordelen van de grammaticale correctheid bij spreekvaardigheid is lastig, omdat we spreektaal anders beoordelen dan schrijftaal. In spreektaal is een bepaalde afwijking van de grammaticale correctheid aanvaardbaar; met die kennis kijken ook docenten naar de spreekopdrachten. Grammaticale onvolkomenheden worden alleen gehoord als ze ernstig, veel voorkomend en dus storend zijn. Dit leidt ertoe dat er soms een discrepantie is tussen de beoordeling van de leerlingprestaties op film- of geluidsopname en wat iemand op basis van de transscripties van de taaluitingen in deze bundel constateert.

Onduidelijkheden

- In de Algemene omschrijving bij Gesprekken staat bij 2F dat leerlingen gesprekken kunnen voeren over 'alledaagse en niet-alledaagse' onderwerpen'. Het is onduidelijk wat daarmee bedoeld wordt.
- In de Algemene omschrijving bij Gesprekken staat op 3F dat de leerling op 'effectieve wijze' kan deelnemen aan gesprekken. Het is niet duidelijk wat met het woord 'effectief' wordt bedoeld.
- In de omschrijving van Woordgebruik en woordenschat staat de zin 'Het kan soms nodig zijn een omschrijving te geven van een onbekend woord.' Onduidelijk is wie hier de omschrijving geeft. In de concretisering is deze zinsnede opgevat als 'geeft soms een omschrijving van een onbekend woord.' Deze vorm van parafaseren in plaats van direct het woord noemen is in de praktijk op 1F en 2F ook geregeld waar te nemen. Duidelijkheid omtrent deze omschrijving is dus zeker wenselijk.
- Het is onduidelijk wat bij de taak een monoloog houden op 2F wordt bedoeld met 'in grote lijnen redenen en verklaringen geven'
- Het is onduidelijk wat bij de taak een monoloog houden op 3F en 4F wordt bedoeld met 'een verhaal'.

Gebreken

- Via de 'kenmerken van de taakuitvoering' geeft het referentiekader een indruk van hoe de vaardigheden Spreken en Gesprekken op vier niveaus gerealiseerd kunnen worden. Het benoemen en vastleggen van een aantal kenmerken brengt natuurlijk het risico mee dat andere kenmerken onbenoemd blijven. In het referentiekader ontbreekt 'inhoud' als expliciet aandachtspunt. Het docentenpanel merkt op dat het gebruikelijk is om prestaties van leerlingen – zowel mondelinge presentaties als deelname aan debat en discussie – ook te beoordelen op het aspect inhoud. Het maakt erg veel uit of een leerling spreekt met kennis van zaken, of hij laat blijken dat hij weet waarover hij spreekt.

Het gevolg van deze ommissie is dat het panel het aspect inhoud op andere plaatsen in het referentiekader is gaan zoeken. Kennis van zaken is bijvoorbeeld af te leiden uit het *woordgebruik* van de leerling. Ook hangt de inhoudelijke kwaliteit samen met de vraag of de leerling geraadpleegde *informatie* alleen maar herkauwt, of dat hij die informatie verwerkt en nieuwe inzichten naar voren brengt.

- In het referentiekader ontbreekt eveneens het aspect retorica. Dit gebrek wordt ervaren bij alle taken, maar sterker bij het beoordelen van discussies en vooral debatten. Als specifieke retorische vaardigheden die docenten niet konden maar wel willen waarderen werden genoemd:
- humor en scherpte (alles wat taal aantrekkelijk maakt en inspireert);

- het samenspel met publiek of gesprekspartners;
- spreektechniek zoals variatie in tempo, variatie in volume en intonatie.

6.3 Conclusies

Dit leidt ons tot het trekken van de volgende conclusies:

- Met het referentiekader kunnen we leerlingprestaties beoordelen in relatie tot verschillende niveaubeschrijvingen. We kunnen nagaan welk niveau een leerling laat zien bij de uitvoering van een bepaalde taalkaak. De ervaringen in het docentenpanel wijzen echter uit dat die gebruiksmogelijkheid van het referentiekader docenten niet zomaar komt aanwaaien. Het vergt veel 'oefening' en discussie om het referentiekader echt in de vingers te krijgen. Vergelijkbare ervaringen hebben de collega's moderne vreemde talen met het ERK.
- In besprekingen met docenten over het gebruik van het referentiekader blijkt het nuttig er expliciet op te wijzen dat het referentiekader geen eindtermen bevat, dit om misverstanden te voorkomen. Eindtermen en exameneisen blijven gewoon bestaan. Het referentiekader is een instrument om eindtermen (en kerndoelen) die in gebruik zijn in verschillende sectoren en op verschillende momenten (drempels) in de onderwijsloopbaan van leerlingen, op elkaar af te stemmen en met elkaar in lijn te zetten.
- Naast de gebruiksmogelijkheid van het inschalen van leerlingprestaties kan het referentiekader ook ingezet worden bij het ontwerpen van het onderwijs. In dat verband zijn de volgende vragen en opmerkingen van het docentenpanel illustratief:
- Mijn vwo-klassen zullen op dit moment een aantal taakkenmerken op niveau 4F wel halen. Maar ik vraag me af hoe ik ook de andere taakkenmerken van 4F met mijn leerlingen ga halen. Wat moet ik daartoe in mijn lessen veranderen? Hoe moet ik dat extraatje organiseren?
- Ik heb behoefte aan een leerlijn spreken en gesprekken die aansluit bij het referentiekader.
- Het wordt voor mij nog een hele klus om alle elementen van het referentiekader in mijn onderwijs mee te nemen.

In deze publicatie hebben we laten zien hoe het niveau van leerlingprestaties bepaald kan worden met behulp van het referentiekader taal. Dat is niet de enige functie die het referentiekader kan hebben. Docenten zien dat het ook gebruikt kan worden bij het (her)ontwerpen van het onderwijs. Daarbij zijn de volgende twee vragen relevant:

- Tot welk niveau daagt deze opdracht uit? Deze vraag kan leiden tot het bijstellen van bestaande opdrachten. Welk niveau moet de leerling hebben om deze opdracht voldoende te kunnen maken? Of stimuleert de manier waarop de opdracht is geformuleerd de leerling tot het presteren op een hoger niveau?
- Op welk niveau wil ik leerlingen van leerlingen prestaties zien? Deze vraag kan leiden tot het schrijven van nieuwe opdrachten. In het werken met het Europees Referentiekader is al de nodige ervaring opgedaan met het geven van aanwijzingen voor hoe je daarbij te werk kunt gaan. Zie bijvoorbeeld Meestringa & van Kleunen (2008), die aangeven dat een volledige opdracht onderstaande elementen omvat, al is het niet altijd nodig en noodzakelijk om alle elementen vulling te geven:
 - Een omschrijving van de taak.
 - De vaardigheid die het betreft.
 - Het niveau van het Europees Taalportfolio waar de opdracht bij hoort (de website geeft de taak weer bij de betreffende can-do's, met voorbeelden en toelichtingen);
 - De tijd die er ongeveer mee gemoeid is.
 - Welk product er opgeleverd moet worden.
 - Welke eisen er aan het product gesteld worden (inhoud, omvang).
 - De (realistische of would-be realistische) situatie waarbinnen de taak uitgevoerd kan worden.

- Een stappenplan dat de leerling kan helpen de taak uit te voeren.
- (Optioneel) de hulpmiddelen en een rolverdeling (bij gesprekken voeren bijvoorbeeld)
- Optioneel Leerversterkers.
- Evaluatie (op welke punten de prestatie beoordeeld zal worden).

Het nieuwe van het referentiekader taal is vooral dat er doorlopende leerlijnen worden beschreven, niet dat er allemaal nieuwe inhoud worden voorgeschreven. In de methodes voor Nederlands komen de inhoud in beginsel wel aan de orde. Het referentiekader kan helpen meer gefundeerde keuzes te maken.

Literatuur

Bonset H. (2007). *Handreiking schoolexamen Nederlands havo/vwo. Tweede fase*. Enschede: SLO.

Bonset, H., T. Meestringa & H. de Vries (2008). *De koppeling van centrale examens Nederlands aan referentieniveaus*. Enschede: SLO.

Bonset, H., T. Meestringa & H. de Vries (2009). *Een tweede koppeling van centrale examens Nederlands aan referentieniveaus*. Enschede: SLO.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Over de drempels met taal. De niveaus van taalvaardigheid*. Enschede: SLO.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2009). *Een nadere beschouwing*. Enschede: SLO.

Meestringa, T., & E. van Kleunen (2008). *Hoe beoordeel je taalprestaties van leerlingen en hoe formuleer je opdrachten in relatie tot het ERK?* Enschede: SLO.

Meestringa, T., C. Ravesloot & H. de Vries (2010). *Concretisering referentieniveaus schrijven en lezen in het vo* Enschede: SLO.

Ministerie van OCW (2009). *Het Referentiekader taal en rekenen. De referentieniveaus*. Den Haag: MinOCW.

Projectgroep Nederlands VO (2002). *Nederlands in de tweede fase. Een praktische didactiek*. Bussum: Coutinho.

Bijlage Kijkwijzers

Kijkwijzer voor beoordeling Gesprekken: aspecten van de taak (de opdracht)

Aspecten van de taak	1F	2F	3F	4F
Inhoud	- vertrouwd	- (niet) alledaags - leefwereld en (beroeps)opleiding	- uit de (beroeps)opleiding - van maatschappelijke aard	- uit de (beroeps)opleiding - van maatschappelijke aard
Context	- dagelijks leven op & buiten school	- instanties binnen/buiten school	- werk/beroepsvoorbereiding, project, maatschappelijke stage	- complexe, abstracte onderwerpen
Informatie uitwisselen	Kan informatie vragen en geven Kan kritisch luisteren naar informatie, deze beoordelen en een reactie erop geven	Als 1F Kan informatie verzamelen en verwerken via een vraaggesprek	Als 1F Kan actief deelnemen aan gesprekken en informatie evalueren	Als 1F Kan deelnemen aan informatieve gesprekken (complex onderwerp)
Overleg	Niet van toepassing	Kan bespreken wat er gedaan moet worden en bijdragen aan planning	Kan actief deelnemen aan overleg	Kan in een overleg: - een probleem helder schetsen - speculeren oorzaken en gevolgen - afwegen voor- en nadelen
Discussie en debat	Kan in een discussie - hoofdpunten volgen - kritisch luisteren en reageren - eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten	Kan in een discussie - een probleem verhelderen - overtuiging of mening geven - instemmen of afkeuren - commentaar geven	Kan in een discussie of debat - een probleem verhelderen - overtuiging of mening geven - instemmen of afkeuren - commentaar geven	Kan in een discussie of debat (complex onderwerp) - bijdragen aan meningsvorming, beschouwing en besluitvorming - overtuigend argumenteren

Kijkwijzer voor beoordeling Gesprekken: kenmerken van de taakuitvoering (de leerlingprestatie)

Kenmerken van de taakuitvoering	1F	2F	3F	4F
1. Samenhang - beurten nemen - bijdragen aan voortgang	Vraagt en neemt de beurt Houdt kort gesprek gaande	Komt met juiste frase aan het woord Stelt reactie uit totdat de bijdrage van de ander is verwerkt	Als 2F Gebruikt passende zinnen om tijd te winnen en de beurt te behouden.	Als 2F Gebruikt passende zinnen om tijd te winnen en na te denken
2. Afstemming op doel - doel vasthouden	Voert een doelgericht gesprek Niet van toepassing	Brengt eigen gespreksdoel tot uiting Vraagt door ten behoeve van gespreksdoel (informatie krijgen)	Voert gesprek met meerdere doelen Pakt draad gesprek weer op na afwijkingen van gespreksdoel	Als 3F Als 3F
3. Gesprekspartners - keuze register - responsiviteit - non-verbaal	Herkent gesprekssituaties en gebruikt passende routines Volgt gesprekspartners, behalve bij onverwachte wendingen Ondersteunt woorden non-verbaal	Kiest in informele en formele situaties het juiste register Herkent spreekdoel van anderen en schat hun reacties goed in Als 1F	Kiest in informele en formele situaties makkelijk het juist register Vraagt zo nodig naar meer informatie of naar de bedoeling Reageert op non-verbale signalen	Maakt doeltreffend onderscheid naar situatie en gesprekspartner Herformuleert zo nodig ideeën Als 3F
4. Woorden - woordenschat - woordgebruik	Beschikt over voldoende woorden Zoekt regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik	Als 1F Geeft soms een omschrijving van een onbekend woord	Varieert in de formuleringen Kiest meestal de juiste woorden, al komen vergissingen nog wel voor	Gebruikt idiomatische en spreektaaluitdrukkingen. Als 3F
5. Uitvoering - verstaanbaarheid en vloeiendheid - grammaticale beheersing - grammaticale fouten	Verstaanbaar, ondanks foute intonatie of onduidelijke articulatie Gebruikt accuraat eenvoudige zinsconstructies Aarzelingen en fouten in zinsbouw komen voor	Verstaanbaar, ondanks een fout uitgesproken woord en/of hapering Beheerst de grammatica redelijk Aarzelingen en fouten in zinsbouw worden zo nodig verbeterd	Als 2F Beheerst de grammatica goed Kleine fouten in de zinsbouw worden direct verbeterd	Slechts een moeilijk onderwerp hindert een vloeiende taalstroom Gebruikt consequent grammaticaal correcte zinnen. Fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel verbeterd

Kijkwijzer voor beoordeling Spreken: aspecten van de taak (de opdracht)

Aspecten van de taak	1F	2F	3F	4F
Inhoud/context	- in alledaagse situaties in en buiten school	- uit de (beroeps) opleiding - van maatschappelijke aard - uit eigen interessegebied	- uit de (beroeps) opleiding - van maatschappelijke aard	- uit de (beroeps) opleiding - van maatschappelijke aard
Vorm - presentatie	Kan een korte, voorbereide presentatie geven	Kan een presentatie geven met behulp van zelf verzamelde informatie	Kan een presentatie geven met behulp van - verzamelde informatie, en daarin verwerken - argumenten bij een standpunt - voor- en nadelen bij diverse opties	Kan een goed gestructureerde presentatie geven, en daarin - gezichtspunten ondersteunen met redenen en voorbeelden - afronden met behulp van passende conclusie
Functies/doelen - informeren - instrueren - beschrijven - rapporteren (verhalen) - argumenteren	Kan informatie geven Kan uitleg en instructie geven Kan mensen, plaatsen en zaken beschrijven Kan verslag/verhaal doen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen Niet van toepassing	Als 1F Als 1F Kan meningen, verwachtingen en gevoelens beschrijven Als 1F Kan redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen	Als 1F Als 1F Kan ideeën beschrijven Kan een verhaal/verslag doen met een inleiding, kern en slot Kan ideeën uitwerken en voorzien van relevante voorbeelden	Als 1F Als 1F Kan iets beschrijven, met nadruk op belangrijke punten. Kan een uitgebreid verhaal/verslag doen met nadruk op belangrijke punten Kan een argumentatie ontwikkelen, met geïntegreerde subthema's en nadruk op belangrijke punten

Kijkwijzer voor beoordeling Spreken: kenmerken van de taakuitvoering (de leerlingprestatie)

Taakuitvoering	1F	2F	3F	4F
1. Samenhang - structuur hele tekst - tekstcohesie	Maakt gedachtegang begrijpelijk, maar tekststructuur is soms fout Niet van toepassing	Gebruikt opsomming van punten en benadrukt het belangrijkste Gebruikt juiste voegwoorden en verbindingswoorden	Maakt opbouw en structuur duidelijk en volgt deze ook. Gebruikt de juiste signaal- en verbindingswoorden om te binden	Als 3F Beheerst ordeningspatronen, cohesiebevorderende elementen
2. Doel	Blijft trouw aan spreekdoel, soms met hulp van een ander	Hanteert herkenbaar spreekdoel, zoals instruerend en informatief	Wisselt verschillende spreekdoelen af en is zich daarvan bewust	Streeft verschillende spreekdoelen na zonder verwarring te veroorzaken
3. Publiek - register - responsiviteit - ondersteuning	Niet van toepassing Past het taalgebruik aan aan de luisteraar(s) en beantwoordt vragen Maakt gebruik van materialen die de presentatie ondersteunen	Kiest in formele en informele situaties het juiste register Als 1F Boeit de luisteraars door middel van concrete voorbeelden en ervaringen	Kiest in formele en informele situaties makkelijk het juiste register Gaat tijdens de presentatie in op door het publiek ingebrachte punten Als 2F	Als 3F Reageert adequaat op onverwachte reacties uit het publiek Als 2F
4. Woorden (schat) - woordgebruik	Beschikt over voldoende woorden Zoekt regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik	Als 1F Geeft soms een omschrijving van een onbekend woord	Varieert in formuleringen Kiest meestal de juiste woorden, al komen vergissingen nog wel voor.	Gebruikt idiomatische - en spreektaaluitdrukkingen Als 3F
5. Uitvoering - verstaanbaarheid - gram. beheersing - grammaticale fouten - vloeiendheid - - non-verbaal	Verstaanbaar, ondanks foute intonatie of onduidelijke articulatie Gebruikt eenvoudige constructies Aarzelingen en fouten in zinsbouw komen voor Pauzes, valse starts en herformuleringen komen soms voor Houding, intonatie en mimiek ondersteunen het gesprokene	Verstaanbaar, ondanks een fout uitgesproken woord of haperingen Beheerst de grammatica redelijk Aarzelingen en fouten in zinsbouw worden zo nodig verbeterd Spreekt minder vloeiend bij denken over woordkeus en zinsbouw Als 1F	Als 2F Beheerst de grammatica goed. Kleine fouten in de zinsbouw worden direct verbeterd Normaal tempo; soms aarzelingen bij het zoeken naar zinspatronen Als 1F	Als 2F Gebruikt consequent correcte zinnen Fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel verbeterd Slechts een moeilijk onderwerp hindert een vloeiende taalstroom Varieert intonatie om ook fijnere betekenissen uit te drukken

Kijkwijzer voor beoordeling Gesprekken: aspecten van de taak (de opdracht)

Aspecten van de taak	1F	2F	3F	4F
Inhoud	- vertrouwd	- (niet) alledaags	- uit de (beroeps)opleiding	- uit de (beroeps)opleiding
Context	- dagelijks leven op & buiten school	- leefwereld en (beroeps)opleiding - instanties binnen/buiten school	- van maatschappelijke aard - werk/beroepsvoorbereiding, project, maatschappelijke stage	- van maatschappelijke aard - complexe, abstracte onderwerpen
Informatie uitwisselen	Kan informatie vragen en geven Kan kritisch luisteren naar informatie, deze beoordelen en een reactie erop geven	Als 1F Kan informatie verzamelen en verwerken via een vraaggesprek	Als 1F Kan actief deelnemen aan gesprekken en informatie evalueren	Als 1F Kan deelnemen aan informatieve gesprekken (complex onderwerp)
Overleg	Niet van toepassing.	Kan bespreken wat er gedaan moet worden en bijdragen aan planning	Kan actief deelnemen aan overleg	Kan in een overleg: - een probleem helder schetsen - speculeren oorzaken & gevolgen - afwegen voor- en nadelen
Discussie en debat	Kan in een discussie - hoofdpunten volgen - kritisch luisteren en reageren - eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten	Kan in een discussie - een probleem verhelderen - overtuiging of mening geven - instemmen of afkeuren - commentaar geven	Kan in een discussie of debat - een probleem verhelderen - overtuiging of mening geven - instemmen of afkeuren - commentaar geven	Kan in een discussie of debat (complex onderwerp) - bijdragen aan meningsvorming, beschouwing en besluitvorming - overtuigend argumenteren

Kijkwijzer voor beoordeling Gesprekken: kenmerken van de taakuitvoering (de leerlingprestatie)

Kenmerken van de taakuitvoering	1F	2F	3F	4F
1. Samenhang - beurten nemen - bijdragen aan voortgang	Vraagt en neemt de beurt Houdt kort gesprek gaande	Komt met juiste frase aan het woord Stelt reactie uit totdat de bijdrage van de ander is verwerkt	Als 2F Gebruikt passende zinnen om tijd te winnen en de beurt te behouden.	Als 2F Gebruikt passende zinnen om tijd te winnen en na te denken
2. Afstemming op doel - doel vasthouden	Voert een doelgericht gesprek Niet van toepassing.	Brengt eigen gespreksdoel tot uiting Vraagt door ten behoeve van gespreksdoel (informatie krijgen)	Voert gesprek met meerdere doelen Pakt draad gesprek weer op na afwijkingen van gespreksdoel	Als 3F Als 3F
3. Gesprekspartners - keuze register - responsiviteit - - non-verbaal	Herkent gesprekssituaties en gebruikt passende routines Volgt gesprekspartners, behalve bij onverwachte wendingen Ondersteunt woorden non-verbaal	Kiest in informele en formele situaties het juiste register Herkent spreekdoel van anderen en schat hun reacties goed in Als 1F	Kiest in informele en formele situaties makkelijk het juist register Vraagt zo nodig naar meer informatie of naar de bedoeling Reageert op non-verbale signalen	Maakt doeltreffend onderscheid naar situatie en gesprekspartner Herformuleert zo nodig ideeën Als 3F
4. Woorden - woordenschat - - woordgebruik	Beschikt over voldoende woorden Zoekt regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik	Als 1F Geeft soms een omschrijving van een onbekend woord	Varieert in de formuleringen Kiest meestal de juiste woorden, al komen vergissingen nog wel voor	Gebruikt idiomatische en spreektaaluitdrukkingen. Als 3F
5. Uitvoering - verstaanbaarheid en vloeiendheid - grammaticale beheersing - grammaticale fouten	Verstaanbaar, ondanks foute intonatie of onduidelijke articulatie Gebruikt accuraat eenvoudige zinsconstructies Aarzelingen en fouten in zinsbouw komen voor	Verstaanbaar, ondanks een fout uitgesproken woord en/of hapering Beheerst de grammatica redelijk Aarzelingen en fouten in zinsbouw worden zo nodig verbeterd	Als 2F Beheerst de grammatica goed Kleine fouten in de zinsbouw worden direct verbeterd	Slechts een moeilijk onderwerp hindert een vloeiende taalstroom Gebruikt consequent grammaticaal correcte zinnen. Fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel verbeterd

Kijkwijzer voor beoordeling Spreken: aspecten van de taak (de opdracht)

Aspecten van de taak	1F	2F	3F	4F
Inhoud / context	- in alledaagse situaties in en buiten school	- uit de (beroeps)opleiding - van maatschappelijke aard - uit eigen interessegebied	- uit de (beroeps)opleiding - van maatschappelijke aard	- uit de (beroeps)opleiding - van maatschappelijke aard
Vorm - presentatie	Kan een korte, voorbereide presentatie geven	Kan een presentatie geven mbv - zelf verzamelde informatie	Kan een presentatie geven mbv - verzamelde informatie, en daarin verwerken - argumenten bij een standpunt - voor- en nadelen bij diverse opties	Kan een goed gestructureerde presentatie geven, en daarin - gezichtspunten ondersteunen met redenen en voorbeelden - afronden m.b.v. passende conclusie
Functies/doelen - informeren - instrueren - beschrijven - rapporteren (verhalen) - argumenteren	Kan informatie geven Kan uitleg en instructie geven Kan mensen, plaatsen en zaken beschrijven Kan verslag/verhaal doen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen n.v.t.	Als 1F Als 1F Kan meningen, verwachtingen en gevoelens beschrijven Als 1F Kan redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen	Als 1F Als 1F Kan ideeën beschrijven Kan een verhaal/verslag doen met een inleiding, kern en slot Kan ideeën uitwerken en voorzien van relevante voorbeelden	Als 1F Als 1F Kan iets beschrijven, met nadruk op belangrijke punten. Kan een uitgebreid verhaal/verslag doen met nadruk op belangrijke punten Kan een argumentatie ontwikkelen, met geïntegreerde subthema's en nadruk op belangrijke punten

Kijkwijzer voor beoordeling Spreken: kenmerken van de taakuitvoering (de leerlingprestatie)

Taakuitvoering	1F	2F	3F	4F
1. Samenhang - structuur hele tekst - tekstcohesie	Maakt gedachtegang begrijpelijk, maar tekststructuur is soms fout Niet van toepassing.	Gebruikt opsomming van punten en benadrukt het belangrijkste Gebruikt juiste voegwoorden en verbindingswoorden	Maakt opbouw en structuur duidelijk en volgt deze ook. Gebruikt de juiste signaal- en verbindingswoorden om te binden	Als 3F Beheerst ordeningspatronen, cohesie-bevorderende elementen
2. Doel	Blijft trouw aan spreekdoel, soms met hulp van een ander	Hanteert herkenbaar spreekdoel, zoals instruerend en informatief	Wisselt verschillende spreekdoelen af en is zich daarvan bewust	Streeft verschillende spreekdoelen na zonder verwarring te veroorzaken
3. Publiek - register - responsiviteit - ondersteuning	Niet van toepassing Past het taalgebruik aan aan de luisteraar(s) en beantwoordt vragen Maakt gebruik van materialen die de presentatie ondersteunen	Kiest in formele en informele situaties het juiste register Als 1F Boeit de luisteraars door middel van concrete voorbeelden en ervaringen	Kiest in formele en informele situaties makkelijk het juiste register Gaat tijdens de presentatie in op door het publiek ingebrachte punten Als 2F	Als 3F Reageert adequaat op onverwachte reacties uit het publiek Als 2F
4. Woorden (schat) - woordgebruik	Beschikt over voldoende woorden Zoekt regelmatig naar woorden en varieert niet veel in woordgebruik	Als 1F Geeft soms een omschrijving van een onbekend woord	Varieert in formuleringen Kiest meestal de juiste woorden, al komen vergissingen nog wel voor.	Gebruikt idiomatische - en spreektaaluitdrukkingen Als 3F
5. Uitvoering - verstaanbaarheid - gram. beheersing - grammaticale fouten - vloeiendheid - non-verbaal	Verstaanbaar, ondanks foute intonatie of onduidelijke articulatie Gebruikt eenvoudige constructies Aarzelingen en fouten in zinsbouw komen voor Pauzes, valse starts en herformuleringen komen soms voor Houding, intonatie en mimiek ondersteunen het gesprokene	Verstaanbaar, ondanks een fout uitgesproken woord of haperingen Beheerst de grammatica redelijk Aarzelingen en fouten in zinsbouw worden zo nodig verbeterd Spreekt minder vloeiend bij denken over woordkeus en zinsbouw Als 1F	Als 2F Beheerst de grammatica goed. Kleine fouten in de zinsbouw worden direct verbeterd Normaal tempo; soms aarzelingen bij het zoeken naar zinspatronen Als 1F	Als 2F Gebruikt consequent correcte zinnen Fouten zijn zeldzaam, onopvallend en worden snel verbeterd Slechts een moeilijk onderwerp hindert een vloeiende taalstroom Varieert intonatie om ook fijnere betekenisnuances uit te drukken

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al 35 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo